

Leto XIX. Stev. 6
DIREKTOR »BORBE«
VELJKO VLAHOVIC
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SIBL
UREJA UREDNIŠKI ODBOR

Ljudska PRAVICA BORBA
GLASILO ZVEZE
KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

»LJUDSKA PRAVICA
USTANOVljena 5. OKTOBRA
1934 • MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK, OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
• OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA
KOT »BORBA« ZA SLOVENIJC

TISKOVNA KONFERENCA V DRŽAVNEM TAJNIŠTVU ZA ZUNANJE ZADEVE

PRIPRAVLJENI SMO OBRAVNAVATI TRŽAŠKO KRIZO

z vsako italijansko vlado, ki bi ipričala konstruktivno želio

Izjava državnega podtajnika za zunanje zadeve dr. Aleša Beblerja

»Lahko rečemo, da smo pripravljeni lotiti se obravnavanja tržajske krize z vsako italijansko vlado, ki bi izšla iz sedanje krize, če bi izpričala željo, da bi se konstruktivno lotila tega vprašanja.« je izjavil večeraj državni podtajnik za zunanje zadeve Aleš Bebler na redni tiskovni konferenci.

Ko je odgovarjal na vprašanje, ali so kakšni novi momenti v obravnavanju tržajskega vprašanja, se je tov. Bebler osebno dotaknil vprašanja zveze med tem problemom in politično krizo v Italiji.

»Novih momentov — konkretno — v tržajskem vprašanju ni. Seveda je s tem vprašanjem delno posredno povezano vprašanje položaja v Italiji. Trenutno je tam kriza vlade in ni takšne vlade, ki bi lahko obravnavala takšno vprašanje.

Pripomnil bi, da je ta kriza za nas zanimiva v zvezi s tržajskim vprašanjem v nekem posebnem smislu. Namreč v tem, da so nam zmeraj govorili, da je tržajško vprašanje najbolj občutljivo in najvažnejše vprašanje za italijansko vlado. Govorili so, da bi neutegnoma izbruhnila kriza, če bi italijanska vlada sprejela cono A brez delov cone B. Ko je bil objavljen sklep z dne 8. oktobra, je takratni predsednik italijanske vlade Pella izjavil, da se je italijanska vlada s tem okrepila.

Pozneje je govoril, da bi izbruhnila kriza italijanske vlade, če bi sklepa z dne 8. oktobra takoj ne izpolnili. Izpolnitev tega sklepa se je zavlekla in kriza je izbruhnila, toda ne v zvezi s tržajskim vprašanjem.

Iz tega sledi, da je popolnoma neprepričljivo, če govore, da je tržajška kriza za italijansko javnost tako važna. Neprepričljivo je tudi, če skušajo notranje slabosti italijanske demokracije izkorističati za to, da zahtevajo od nas žrtve v tržajskem vprašanju. Takšno utemeljevanje bi moralo v prihodnje odpasti.

Mi kaj podobnega nikoli nismo uporabljali, to se pravi, da nikoli nismo izkorističali dejanske notranje slabosti Italije, da bi dosegli kakršne koli uspehe v tržajškem vprašanju.

Na vprašanje, ali so gornje argumente uporabljali v uradnih stikih, je tov. Bebler potrdil, da so jih uporabljali uradni krogi zahodnih držav in Italije.

Fašistična zakonodaja v coni A je bilo vprašanje, ki so ga večeraj večkrat sprožili v raznih oblikah.

Državni podtajnik seveda ni mogel trditno odgovoriti, da bi bili v italijanske strani, posredno ali preko drugih, sprožili kako umudno stališče glede fašistične zakonodaje v coni A. Kar se tiče ustnega posredovanja jugoslovanske vlade o tem vprašanju, ki tako zanima našo javnost, pri zahodnih okupacijskih silah v coni A je državni podtajnik rekel, da ne more navesti podrobnosti, da pa nobena zahodna vlada ni rekla, da se o

belih laži svojega cilja ne bodo dosegli. Dopisnica »United Press« gđc. Fisher pa s tem odgovorom ni bila zadovoljna. Hotela je izvedeti kaj več o stikih med Jugoslavijo in SZ.

»Vi pišete o tem vsak dan, jaz pa ne vem ničesar, česar vi ne veste.« je odgovoril tov. Bebler med splošnim smehom navzočih.

»Razen tega, kar je bilo do- slej objavljeno o stikih s SZ in zahodnimi evropskimi deželami,« je izpopolnil tov. Bebler svoj odgovor na vprašanje vztrajne dopisnice, »nič drugega ni.«

Ureditev avstrijskega in nemškega vprašanja bi po- zdravili.

»Težko se je spuščati v pre- sojo govoric v zvezi s konferen- co v Berlinu, na splošno pa bi rekel, da smo v Jugoslaviji po- zdravili vse napore, katerih cilj je ublažiti mednarodno napetost. Znano je, da je nemški problem zastrupal mednarodno vzdušje. Napori, da bi se ureditvi pribli- žali, sodijo med tiste, ki jih po- zdravljamo.«

Razen gornjega vprašanja je poročevalec tudi vprašal, kako državno tajništvo presoja na- pore in odločnost avstrijske vlade, da bi na berlinski konferenci uredili vprašanje neodvisnosti Avstrije.

»Mi smo tudi uradno pouda- rili, da je avstrijsko vprašanje med tistimi, ki so najbolj zrela in ki jih je treba čimprej ure- diti. Razen tega, da želimo, da

tudi elementi vlade, ki je izvršni organ na čelu države, organ skupščine, vendar s posebnimi pooblastili. Bilo bi docela nemogoče, da bi takšno telo volili s tajnim glasovanjem.«

Poslanci Bogomir Brajković, Grujo Novaković in Gojko Garčević so izrazili mnenje, da bi morali vnovič začeti razpravo o načelu volitev skupščinskih organov nasploh. Ostali pa so v manjšini. Predlog Moše Pijada, naj bi bile volitve Zveznega izvršnega sveta z javnim glasovanjem, je bil sprejet. Proti je glasoval samo ljudski poslanec Grujo Novaković.

KAKO GLASOVATI O RAZREŠITVI
Ko so spregovorili o razrešitvi Zveznega izvršnega sveta, oziroma posameznih članov, se je oglašil k besedi Vladimir Dedijer. Dejal je, da so razlogi, da bi bilo glasovanje javno glede na značaj izvršnega sveta, so pa tudi razlogi, da bi bilo glasovanje tajno, ob razrešitvi seveda, v kolikor skupščina ne odloči drugače.

Po razpravi, med katero so spregovorili Lazar Mojsan, dr. Jovan Djordjević in Moša Pijade, je bilo za razrešitev Zveznega izvršnega sveta vendarle sprejeto načelo javnega glasovanja z dopolnilom »v kolikor skupščina ne odloči, da se opravi razrešitev s tajnim glasovanjem«. Vladimir Dedijer se je strinjal s takšno formulacijo.

POSILANSKA VPRAŠANJA
Določbe o proučevanju sporočil Zveznega izvršnega sveta in odgovorih na poslanska vprašanja na skupni seji so bile razme-roma hitro in brez velikih sprememb sprejete. Nekoliko dlje so razpravljali o stališču, po katerem lahko predsednik Zveznega izvršnega sveta odgovori na isti seji,

bi splošna mednarodna napetost popustila, je Avstrija naša sosedja in naši stiki z njo bi se lahko hitreje razvijali, če bi Avstrija postala suverena.«

Upanje, da se položaj koroških Slovencev ne bo poslabšal.

Zadnje čase je naša javnost zaskrbljena sprico naklepov nekaterih krogov v Avstriji, da bi zmanjšali število dvojezičnih šol na Koroškem, oziroma šolskih letnikov v preostalih dvojezičnih šolah, naklepov, naperjenih proti slovenskemu jeziku in slovenskemu narodnemu uveljavljanju. Na vprašanje, ali je položaj jugoslovanske manjšine v Avstriji zadovoljiv, je dr. Bebler odgovoril:

»Vsaka stvar je relativna. Jugoslovanska manjšina v Avstriji je vsekakor uživala več pravic kakor naše manjšine v drugih deželah. Zal, vesti zadnje čase dokazujejo, da nameravajo te pravice okrniti. To bi bil vsekakor oblak na nebu prijateljskih stikov med Avstrijo in Jugoslavijo. Upanje je, da se ta naklep ne bo uresničil. Jugoslovanska vlada bo ukrenila vse potrebno, da prepriča avstrijsko vlado, da ni pametno ravnati v duhu sedanjih namerov.«

Govor predsednika ZDA
»Eisenhowerjev govor je važen in ga proučujemo,« je odgovoril državni podtajnik na vprašanje, kaj misli o predvečerašnjem govoru predsednika ZDA v Kongresu.

V. T.

DELO KOMISIJ ZA POSLOVNIK ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

Zvezni izvršni svet bodo volili javno

V preteklih dveh dneh sta komisiji za izdelavo poslovnika Zvezne ljudske skupščine opravili večino svojega dela — Najbolj živahno je bilo razpravljanje o načinu volitev in razrešitve Zveznega izvršnega sveta

Ze pri vprašanju določanja dnevnega reda skupnih sej in pri vprašanju dolžnosti predsednika so se mnenja članov komisij razdelila. Vladimir Dedijer je začel z vrsto amandmajev. Menil je, da predsednik skupščine ne more dobiti pravice izbirati vprašanja, katera izmed njih naj se prej in katera pozneje postavijo na dnevni red, ampak da jih je treba postaviti na dnevni red po vrsti, kakor prihajajo.

Moša Pijade je izjavil, da o tem, katera vprašanja prihajajo na dnevni red in po kakšnem vrstnem redu, odloča skupščina. Razprava, med katero se je oglašilo k besedi nekaj članov, je trajala precej dolgo. Čeprav je Vladimir Dedijer umaknil svoj amandma, so nastala nova vprašanja, kot n. pr. izdajanje skupščinskega dnevnika, ki bi objavljala celotno gradivo v zvezi z delom skupščine. Razprava se je končala s tem, da bo posebna komisija proučila vse sporne elemente.

ZA ALI PROTI
Ko so se komisije lotile določb o osnutku, ki govore o vrstnem redu govornikov na skupni seji obeh domov, in o primeru, ko se je priglasilo več govornikov, ki so za in proti nekemu predlogu, je nastala zanimiva razprava. Osutek kaže, da si bo predsedujoči prizadeval, da bo po govorniku, ki je za, dal besedo govorniku, ki je proti.

Moša Pijade je predložil amandma, naj se poslanci, ko se priglašajo k besedi, izjavijo, ali bodo govorili za ali proti. To je obrazložil kot demokratični ukrep, ki bi zagotovil pravico tistih poslancev, ki se ne strinjajo s predlogom.

Nekateri člani komisij se niso strinjali s tovarišem Pijadom ter navajali razne težave v zvezi s tem. Predsedujoči je dal predlog

na glasovanje. Komisija Zveznega sveta je z večino glasov zavrnila dopolnilni predlog Moše Pijada, komisija zbora proizvajalcev pa ga je sprejela. Amandma pa je bil vendarle zavrnjen, ker ga ni sprejela večina članov obeh komisij.

KAZNI MORALNEGA ZNAČAJA
Osutek določa, da ljudski poslanec, če zapusti sejo, izgubi sorazmerno del mesečne nagrade. Moša Pijade je zagovarjal takšno stališče, toda ljudska poslanca Grujo Novaković, Vladimir Dedijer in še nekateri drugi se niso strinjali s tem, poudarjajoč, da je disciplinska kazen moralnega značaja in potemtakem tudi neučinkovita. Njihovo mnenje je bilo sprejeto.

KAKO VOLITI ZVEZNI IZVRŠNI SVET
Na prejšnjih sejah so po navse živahni razpravi sklenili, da pri izvolitvi skupščinskih organov, izvemši predsednika republike, velja načelo javnega glasovanja, skupščina pa lahko odloči, da so volitve tudi tajne.

Ko so komisije na večerajšnji dopoldanski seji prišle do določb o izvolitvi Zveznega izvršnega sveta, je Moša Pijade predložil dopolnilni predlog z zahtevo, naj bi bile volitve Zveznega izvršnega sveta in njegovih posameznih članov z javnim glasovanjem, torej, da se izključi možnost tajnega glasovanja.

Vladimir Dedijer je takoj vprašal, ali je to v skladu z že sprejetim načelom, pripomnil pa je, da je utemeljeno razpravljati o dopolnilnem predlogu Moše Pijada.

Ljudski poslanec Dragi Stamenković je zaprosil tovariša Pijada, naj obrazloži svoj predlog »Gre za to,« je z drugim dejal Moša Pijade, »v katerem so

tudi elementi vlade, ki je izvršni organ na čelu države, organ skupščine, vendar s posebnimi pooblastili. Bilo bi docela nemogoče, da bi takšno telo volili s tajnim glasovanjem.«

Poslanci Bogomir Brajković, Grujo Novaković in Gojko Garčević so izrazili mnenje, da bi morali vnovič začeti razpravo o načelu volitev skupščinskih organov nasploh. Ostali pa so v manjšini. Predlog Moše Pijada, naj bi bile volitve Zveznega izvršnega sveta z javnim glasovanjem, je bil sprejet. Proti je glasoval samo ljudski poslanec Grujo Novaković.

KAKO GLASOVATI O RAZREŠITVI
Ko so spregovorili o razrešitvi Zveznega izvršnega sveta, oziroma posameznih članov, se je oglašil k besedi Vladimir Dedijer. Dejal je, da so razlogi, da bi bilo glasovanje javno glede na značaj izvršnega sveta, so pa tudi razlogi, da bi bilo glasovanje tajno, ob razrešitvi seveda, v kolikor skupščina ne odloči drugače.

Po razpravi, med katero so spregovorili Lazar Mojsan, dr. Jovan Djordjević in Moša Pijade, je bilo za razrešitev Zveznega izvršnega sveta vendarle sprejeto načelo javnega glasovanja z dopolnilom »v kolikor skupščina ne odloči, da se opravi razrešitev s tajnim glasovanjem«. Vladimir Dedijer se je strinjal s takšno formulacijo.

POSILANSKA VPRAŠANJA
Določbe o proučevanju sporočil Zveznega izvršnega sveta in odgovorih na poslanska vprašanja na skupni seji so bile razme-roma hitro in brez velikih sprememb sprejete. Nekoliko dlje so razpravljali o stališču, po katerem lahko predsednik Zveznega izvršnega sveta odgovori na isti seji,

na kateri je skupščina sprejela svoj sklep, lahko pa tudi zahteva, da določijo rok, v katerem bo odgovoril na postavljeno vprašanje.

Nekateri člani komisije so želeli, naj bi ta rok natančno določili. Ivan Regent je stavil dopolnilni predlog, v katerem je zahteval, da ta rok ne sme biti daljši od petih dni. Njegovo gledišče so sprejeli.

Zanimiva razprava o poslovniku Ljudske skupščine LR Slovenije
Komisija je izdelala besedilo osnutka poslovnika — Seji je kot član komisije prisostvoval tudi podpredsednik Izvršnega sveta dr. Marijan Breclj — O pravicah in dolžnostih novinarjev, ki bodo prisostvovali sejam

Ljubljana, 7. januarja. Medtem ko sta se v zadnjih dneh decembra sestali komisiji obeh domov Ljudske skupščine in izdelali osnutke poslovnikov za Republiški zbor in Zbor proizvajalcev, se je danes dopoldne sestala tudi komisija, ki je bila izvoljena na zadnji skupni seji obeh domov skupščine z nalogo, da izdela osutek poslovnika Ljudske skupščine LRS. Ta poslovnik bo vseboval ne samo določila o poslovnem redu na sejah obeh domov skupščine, temveč bo imel tudi določila o pravicah in dolžnostih predsednika skupščine, določila o načinu volitev izvršnega sveta in sodnikov Vrhovnega sodišča, o številu odborov in komisij ter o njihovem načinu dela. Razen tega pa bo poslovnik določal način, po katerem bo skupščina objavljala zakone in, kar je novost v primerjavi z dosedanjimi skupščinskimi poslovniki, tudi določila o pravicah predstavnikov tiska.

Z namenom, da bi komisiji olajšal delo pri sestavi osnutka poslovnika, je republiški sekretariat za zakonodajne zadeve tudi

PRIPRAVE ZA BERLINSKO KONFERENCO

Naiprej sestanek treh?

O posloplju, kjer bo zasedala konferenca štirih, se bodo baje dogovorili danes

Pariz, 8. jan. (Tanjug). V Parizu nočejo tolmačiti vesti, ki je prišla iz britanskih diplomatskih virov, da bo pred konferenco štirih v Berlinu konferenca treh zahodnih zunanjih ministrov, na kateri naj bi vskladili njihovo stališče. Neuradni krogi pa menijo, da je takšen sestanek že dogovorjen.

Zahodne velesile so se namreč baje že prej na tak sestanek pripravljale. Mogoče se bodo posvetovali tudi s kanclerjem Adenauerjem.

V pariških obveščenih krogih sodijo, da bodo vprašanje kraja,

Program tehnične pomoči za leto 1954

Beograd, 8. jan. (Tanjug). — V Upravi za ekonomsko in tehnično pomoč v Beogradu so sprejeli letošnji osutek programa tehnične pomoči, ki jo bo letos dobila Jugoslavija preko Združenih narodov od tehnično razvitih držav. Obenem so sprejeli tudi program tehnične pomoči, ki jo bo naša država nudila drugim manj razvitim državam. Program določa, da bo letos prišlo k nam 200 visokokvalificiranih strokovnjakov. V tujino pa bo odšlo na tehnično izpopolnjevanje okoli 1300 jugoslovanskih študentov inženirjev, kvalificiranih delavcev in drugih strokovnjakov.

Vrednost opreme za laboratorije bo trikrat večja kot lani. Za nabavo strokovne literature in filmov so dodelili naši državi 818.000 dolarjev in 12.000 funt-sterlingov za nabavo tehnične literature iz Velike Britanije.

Naša država bo v okviru tehnične pomoči letos nudila inozemskim študentom 380 mest in bo istočasno poslala deset strokovnjakov v tehnično nerazvite države.

Beograd, 8. januarja. Ob Novem letu 1954 sem prejel nešteto čestitk iz vseh krajev naše domovine, od državljanov in predstavnikov ljudske oblasti, od ustanov, organizacij in društev, članov kolektivov naših tovarn, rudnikov in drugih podjetij, od pripadnikov JLA, študentov, učencev in predavateljev naših visokih, srednjih strokovnih in osnovnih šol, tujih diplomatskih predstavnikov v Jugoslaviji in mnogoštevilnih posameznikov. Iz tujine sem prav tako prejel nešteto pismenih in brožuranih čestitk, zlasti članov naših diplomatskih in trgovinskih predstavništev v posameznih državah.

Ker na vse te čestitke ne morem odgovoriti, se s tem najtopleje zahvaljujem za prisrčne želje in pozdrave ob Novem letu.

Josip Broz Tito

Gospodarsko sodelovanje s Turčijo

Beograd, 8. jan. (Tanjug) — Dne 11. januarja bo v Beograd prispela turška gospodarska delegacija, ki se bo razgovarjala z našimi gospodarskimi strokovnjaki o novem trgovinskem in plačilnem sporazumu. Sedanjí trgovinski sporazum med Turčijo in Jugoslavijo bo prenehal veljati konec prihodnjega meseca.

Delegacija bo vodil turški opolnomočeni minister g. Iksel, ki tudi vodi delegacijo za pogajanja o poškodovani nacionalizirani imovini turških državljanov v naši državi. O tem se razgovarjajo od začetka decembra.

Split odtrgan od zaledja

Zagreb, 8. jan. (Tanjug). — Veliki snežni zameti so zadnje dni precej zavrli železniški promet na Hrvaškem. Progo Zagreb-Split je predinsocijalnim pri Gračacu zamudilo in je od tedaj neprevozna. Zameti so na nekaterih krajih nad dva metra visoki. Vlaki na progi proti Reki, Ljubljani in Beogradu vozijo z velikimi zamudami.

Zanimiva razprava o poslovniku Ljudske skupščine LR Slovenije

Komisija je izdelala besedilo osnutka poslovnika — Seji je kot član komisije prisostvoval tudi podpredsednik Izvršnega sveta dr. Marijan Breclj — O pravicah in dolžnostih novinarjev, ki bodo prisostvovali sejam

Ljubljana, 7. januarja. Medtem ko sta se v zadnjih dneh decembra sestali komisiji obeh domov Ljudske skupščine in izdelali osnutke poslovnikov za Republiški zbor in Zbor proizvajalcev, se je danes dopoldne sestala tudi komisija, ki je bila izvoljena na zadnji skupni seji obeh domov skupščine z nalogo, da izdela osutek poslovnika Ljudske skupščine LRS. Ta poslovnik bo vseboval ne samo določila o poslovnem redu na sejah obeh domov skupščine, temveč bo imel tudi določila o pravicah in dolžnostih predsednika skupščine, določila o načinu volitev izvršnega sveta in sodnikov Vrhovnega sodišča, o številu odborov in komisij ter o njihovem načinu dela. Razen tega pa bo poslovnik določal način, po katerem bo skupščina objavljala zakone in, kar je novost v primerjavi z dosedanjimi skupščinskimi poslovniki, tudi določila o pravicah predstavnikov tiska.

Z namenom, da bi komisiji olajšal delo pri sestavi osnutka poslovnika, je republiški sekretariat za zakonodajne zadeve tudi

za ta poslovnik pripravil predhodni osutek, v katerem pa je zaradi enotnosti sistema upošteval tudi nekatere zaključke razprave o poslovniku Zvezne skupščine v Beogradu.

Ker je komisija za pripravo skupščinskega poslovnika sestavljena iz poslancev obeh domov, ki so hkrati tudi člani komisije za izdelavo poslovnika svojega zbora, ter so komisije o svojih poslovnikih že razpravljale, je bilo seveda delo tej skupni komisiji v mnogočem olajšano, saj so se poslanci o načelnih določilih, ki jih mora vsebovati poslovnik, seznanili že pri razpravi o poslovnikih obeh zborov. To je omogočilo tudi temeljito in obširno razpravo o nekaterih načelnih vprašanjih, pri katerih so sodelovali domala vsi člani komisije. Le-ti so podrobno pretehtali predhodni osutek, ki jim je bil predložen v razpravo.

Preden je komisija začela z delom, je za vodstvo seje izdelala ljudskega poslanca dr. Miho Potočnika, ki je nato predsedoval dopoldanski in popoldanski razpravi. (Nadaljevanje na 2. strani)

Vremensko poročilo

hidrometeorološke službe LRS

Stanje 8. januarja ob 7. uri: Depresijsko področje nad Italijo se je razširilo proti vzhodu, tako da sega preko Balkana in zajema še Crno morje. Atlantsko področje visokega zraonega pritiska se širi na kontinent in je zajelo že Poljsko.

V Jugoslaviji je bilo danes ob 10. uri pretežno oblačno vreme z rahlim sneženjem v vrhovnih predelih. Temperature so bile v morju od -3 do -2 stop. C, ob Jadranu pa od 3 do 7 stop. C.

Napoved za soboto, 9. januarja: v glavnem suho, oblačno vreme z vmesnimi razjasnitvami. Temperatura ponoči od -15 stop., podnevi do -3 stop. C, na Primorskem ponoči do -6 stop., podnevi do +2 stop. C.

Snežne razmere 8. januarja ob 7. uri: Kamniška Bistrica 31 cm priše, Kofa ob Zilnici na Pohorju 33 cm prišča na 7. em podlage, Komna 36 cm prišča na 30. em podlage, Mozirska kofa 12 cm prišča na 25. em podlage, Planica 36 cm priše, Jezersko 1 cm novega na 26 cm starega, Novo mesto 3.1 cm novega na 38 cm starega, Ljubljana 1 cm novega na 22 cm starega, Slovenj Gradec 3 cm novega na 19 cm starega, Maribor 29 cm starega, Murska Sobota 1 cm novega na 20 cm starega.

DVA NOVA OSNUTKA o bodočem kreditnem sistemu

Na podlagi obsežne diskusije sta bila izdelana osnutka uredbe o kreditih za obratna sredstva in uredbe o bančnih posojilih za investicije

Diskusija o načinu kreditiranja gospodarstva se je začela že pred letom, še preden je centralna komisija za izdelavo gospodarskega sistema predložila osnutke o kratkoročnem in dolgoročnem kreditiranju in o bankah. Diskusija se je znova razvila, ko so bili predloženi navedeni osnutki najširši javnosti. Rezultat te diskusije in ponovnega obravnavanja v okviru centralne komisije je zdaj ta, da so v komisiji zavrgli prvotno predložene osnutke, hkrati pa so za ureditev kratkoročnega kreditiranja predložili dva nova osnutka, in sicer: osnutek uredbe o kreditih za obratna sredstva v gospodarstvu in osnutek uredbe o bančnih posojilih za investicije v gospodarstvu.

Osnutek uredbe o kreditih za obratna sredstva upošteva po eni strani omejene možnosti kreditiranja in potrebo preprečiti v interesu stabilnosti našega donarjega kreditnega nepravilno naraščanje kreditne volumena oziroma kreditno ekspanzijo; po drugi strani pa je iz osnutka razvidno prizadevanje izboljšati distributivnemu določanju višine kreditov po več ali manj subjektivnem ocenjevanju ter administrativnem omejevanju kreditov, ki lahko ovira podjetja v razvoju in tudi nasprotuje načelom delavskega samoopravljanja. Napoved je iz osnutka vidno prizadevanje kolektiva k omejevanju zahtev po kreditu, k hitrejšemu obračunanju sredstev in k ekonomičnejšemu in rentabilnejšemu poslovanju.

Sicer je že prvi osnutek določal, da se zahteva po obratnih sredstvih avtomatično omejujejo z obrestno mero, ki bi se oblikovala svobodno po pogojih trga, kar pa ni bilo primerno in učinkovito le, če bi podjetja imela tudi lastna obratna sredstva in bi se obračuna na banko na le za kratkoročni kredit. Preden del sedanjih kreditov za obratna sredstva pa nima kratkoročnega značaja, zlasti odkar so bila sredstva leta 1953 odvezta podjetjem lastna obratna sredstva in prenesena na splošni sklad obratnih sredstev državnih gospodarskih podjetij pri Narodni banki. Tako so zdaj podjetja za celotna obratna sredstva navezana na kredit pri banki.

Po novem osnutku uredbe naj se nadomestijo prejšnja lastna obratna sredstva podjetij s posebnimi krediti. Ti krediti za stalna obratna sredstva bi zagotovili podjetju tista minimalna obratna sredstva, ki so potrebna za stalno zalogo materiala, za nedokončano proizvodnjo in za zalogo izdelkov, kolikor je to neogibno potrebno za redno poslovanje. Kredite za stalna obratna sredstva, ki jih načelno ne bi bilo treba vračati in za katere bi bilo treba plačati stalne, z družbenim planom določene obresti, bi določila posebne komisije, sestavljene iz predstavnika banke, podjetja in okrajne (mestne) zbornice proizvajalcev oziroma pri večjih podjetjih, pomembnih za republiko ali federacijo, iz predstavnika republikanskega oziroma zveznega zbora proizvajalcev. Ob spremembi obsega poslovanja pa bi podjetje ali pa banka oziroma finančna inspekcija lahko zahtevala povečanje ali zmanjšanje kredita za stalna obratna sredstva, o čemer bi odločale omenjene komisije.

NAČELO TRZNEGA MEHANIZMA PRI KREDITIRANJU DOPOLNILNIH OBRATNIH SREDSTEV

Za dopolnilne in trzno potrebe podjetij pa bi banka v okviru svobodnih kratkoročnih denarnih sredstev dajala posebne kredite za

zneskom stalnih obratnih sredstev bi se ob prehodu k novemu sistemu štela kot kredit za dopolnilna obratna sredstva.

POSOJILA ZA INVESTICIJE V GOSPODARSTVU

Po osnutku uredbe o bančnih posojilih za investicije v gospodarstvu bi dajala posojila za investicije v gospodarstvu poleg Narodne banke tudi drugi, za to pooblaščen denarni zavodi. Banke bi dajale po tem osnutku investicijska posojila gospodarskim in drugim družbenim organizacijam, okrajem, mestom, občinam, republikam in FLR Jugoslaviji za investicijske gradnje, pa tudi kmetom in obrtnikom za posamezne njihove dejavnosti in poosemeznim osebam za stanovanjsko gradnjo. Ta posojila bi se dejala iz sredstev splošnega investicijskega sklada, iz investicijskih skladov ljudskih republik, okrajne in mestne iz bančnih dolgoročnih sredstev.

Osnutek podrobno opisuje postopek pri odobranju zahtev po dolgoročnih posojilih na podlagi definitivnega investicijskega elaborata. Tudi za investicijska posojila bi se ob vsakem roku oblikovala obrestna mera (podobno kakor za dopolnilna obratna sredstva) na temelju ponudbenih obresti ob upoštevanju razpoložljivih sredstev. Tako bi za investicijska posojila priskočil v postopku vsaj tisti projekt, ki nudijo največjo rentabilnost. Z vzevnim oziroma republikanskim gospodarskim planom pa bi se določila sredstva, ki bi se izjemno uporabila za določene kategorije investicij ob posebnih pogojih.

Načelo važna je stali določba, po kateri bi se iz sredstev za kreditiranje investicij odobravalajo podjetjem tudi stalna obratna sredstva, ki so potrebna novim in razširjenim podjetjem. Doleg je ta obratna sredstva morala dajati Narodna banka iz sredstev za kratkoročno kreditiranje, čeprav ta delanako ne gre za kratkoročno kreditiranje, marveč za posebno vrsto investicij. F. K.

IZVAJANJE UREDBE 8. I. APRILOM

Po osnutku uredbe bi morala komisija za določitev stalnih obratnih sredstev končati delo do konca februarja. Kreditiranje pa urebi pa bi se začelo 1. aprila. Razlika med sedanjim kreditom in določenim

DNEVNA KRONIKA

Visok sneg ovira železniški promet v Hrvatski

Zagreb, 8. jan. — Snežni zameti in vihar so pretrgali vse prometne zveze srednje Dalmacije z njenim zaledjem. Liška proga že tri dni ni prevozna. Promet gre čez Bihač po tako imenovani unski progji le z največjo težavo, tako da imajo vlaki velike zamude.

Zadnji brzovlak, ki je iz Splita odpeljal proti Zagrebu, je ostal v Gračacu. Odtlej ni v Split prispel noben vlak po liški progji; brzovlak Split-Zagreb ne bo vozil, dokler liška proga ne bo spet povsem usposobljena za promet. Danes je v Split prispel edino potniški vlak iz Zagreba. Z njim so po treh dneh prispeli prvi časniki in pošta. Sinoči so preusme-

rili ves promet po unski progji. Potniki, ki so danes pripotovali v Split, pripovedujejo o vztrajnem prizadevanju železničarjev, da bi omogočili promet po unski progji. Strojevodja, ki se je ponoči skušal prebiti iz Knina do Zrmanje in Milovana, je rekel, da so snežni zameti onemogočili vsak poskus, da bi upostavili promet na odseku Knin-Gracac. Vzlic pomoči enot JLA in prebivalstva in prizadevanju številnih železničarskih ekip so snežni metei zametli vse useke, kjer je snega več metrov.

Snežne ovire v Sarajevu

Sarajevo, 8. jan. — Čeprav je skoraj pred desetimi dnevi v Sarajevu padlo okrog pol metra snega, so sarajevske ulice, med njimi tudi glavne, skoroda zatr-

Balkanski študentski festival

Beograd, 8. jan. (Tanjug). V Ankaru bo od 27. februarja do 4. marca t. l. balkanski študentski festival. Na tem festivalu ob obletnici podpisa balkanskega sporazuma bo sodelovalo približno 200 grških, turških in jugoslovanskih študentov.

Po slovesnem pričetku festivala bodo odprli razstavo študentov treh držav, na kateri bodo razstavljeni likovna in kiparska dela. V okviru razstave organizirajo tudi razstavo umetniške fotografije. Ostale dni festivala bodo nastopili zbori in folklorne skupine, ki bodo izvajali narodne pesmi in ples. V športnem delu programa bodo organizirane nogometne, odbojbarske in košarkarske tekme.

Pred zasedanjem Ljudske skupščine LRS

Ljubljana, 8. jan. — Ljudska skupščina LR Slovenije se bo najbrž sestala 18. t. m. Predvidevajo, da bodo na zasedanju obravnavali novi poslovnik Republiške skupščine, ki ga zdaj sestavlja poseben odbor. Republiška skupščina bo izvolila na tem zasedanju tudi skupščinske odbore in komisije.

Letos bodo dogradili tovarno rotacijskega papirja v Vidmu

Ljubljana, 8. jan. (Tanjug) — Zagotovljenih je okrog milijardo din za dograditev tovarne rotacijskega papirja v Vidmu pri Krškem. Del tovarne bo začel obratovati junija. Oprema tovarne bo prispela konec februarja. Tovarna bo letno proizvajala toliko rotacijskega papirja, da bodo v glavnem krite potrebe naše države.

Sombor brez električnega toka

Sombor, 8. jan. — Sombor in kraji somborskega okraja so se zavili 3. januarja okrog polnoči v gostoto. Električnega toka ni bilo vose noč niti naslednji dan niti 5. januarja dopoldne. Stroji so stali, po kavarnah, stanovanjih in nekaterih uradih pa so morali pripraviti petrolejke.

Zakaj ni bilo toka? Električni centrali je zmanjkalo premoga. V upravi so se izgovarjali, da rudnik Kakanj ni pravočasno poslal premoga. Toda to opravičilo ni prepričljivo, saj je centrala imela denar in prostor za vskladiščenje premoga. Kaže, da so v centrali bolj mislili na razdelitev presežka plačnega sklada, z nakupom premoga pa so zavlačevali, ker so mislili, da se bo pocenil.

Rudarji grade moderen hotel

Aleksinac, 8. jan. V rudarskem naselju rudnika Aleksinaca bodo zgradili moderen hotel. Načrt je že gotov in zdaj pripravljajo gradivo, tako da bodo lahko začeli zidati takoj, ko bo ugodno vreme.

Poročilo poveljstva našega letalstva

Beograd, 8. jan. (Tanjug) Komanda jugoslovanskega vojnega letalstva je objavila večeraj uradno poročilo v zvezi z vestmi iz britanskih virov, da je bilo 31. decembra lani na področju Maribora napadeno britansko letalo. Uradno poročilo pravi, da so 31. decembra lani ob 17.00 spakili na področju Maribora lovca na reaktivni pogon neznanega tipa, ki je letel v višini do 8000 m. V poročilu je nadalje rečeno, da niso ugotovili, da bi to letalo tudi streljalo. Na koncu podarja poročilo, da 31. decembra lani razen dveh prevoznih letal JU-58 ni letelo nobeno letalo jugoslovanskega vojnega letalstva.

Pisma uredništvu

ODGOVOR NA PISMO MAILE GOLOBOVE

Objavljamo pismo, ki je bilo poslano Uredništvu »Borbe« za predčasno. Ker se je medtem tovariš Džilas v članku »subjektivne silenja« znova vrnil k dogodku, ki ga to pismo pojasnjuje, se nam zdaj potrebuje to pismo objaviti, čeprav z zamudo. Op. uredništva.

Tovariši uredniki! Dne 29. nov. 1953 je bil v »Ljudski pravici-Borbi« objavljen članek v rubriki »Pisma uredništvu« z naslovom »Nazadnjaški in napredni komunisti« s podpisom Maile Golobove. K temu članku bi rad povedal svoje mnenje, ga v nekaterih starih dopolnil in sicer s podatki, ki so mi na razpolago.

Tovarišica načelna vprašanje zakonitosti v našem družbeno-političnem in ekonomskem življenju s posebnim ozirom na članek toj. Milovana Džilasa »O zakonitosti«, ki je bil objavljen dne 15. oktobra 1953.

Metode in načini dela, ki jih uporabljajo naše politične organizacije, so čestokrat takega značaja, da po današnjih ocenah spadajo v dobo preteklosti. Uspešen razvoj naše socialistične demokracije nujno zahteva nove oblike in metode dela, a tem pa seveda višjo stopnjo ideološko-politične in intelektualne razgledanosti. Stare oblike borbe za socializem se na današnji stopnji socialističnega razvoja spreminjajo v zavoro napredka. Današnja družbena ureditev (svo pravo urejena država) pa nujno zahteva borbo za zakonitost, ker se vsako izigravanje zakonitosti, na katerem koli področju dejavnosti, nujno sprevrže v samovoljno posameznika ali določena števila ljudi, s čimer najde svoja materialna tla birokratski despotizem.

Z drugimi besedami povedano: če v naših tovarnah obidejo zakoni uredbe in ostale praone predpise v nekom določenem vprašanju, nujno zaradi tega trpi tako posameznik (možgje ima posameznik ali kolektiv trenutno koristi) kot obča socialistična skupnost. Zato morajo Socialistična zveza, OŽKJ in sindikalne organizacije mnogo več odgovornosti posvetiti družbeno-političnemu značaju zakonitosti, študirati potreben material, probleme in delati analize zado, da bodo komunisti, člani SZDL in sindikatski prvoborci za nadaljnje razvijanje in poglobljanje socialistične demokracije in socialističnih družbenih odnosov. V tem je tudi pomembna vloga komunistov. Zato se popolnoma strinjam s principelnim vprašanjem članka, rad bi pa nekatero stvar, navedeno v članku, pojasnil, ker se mi zdi nepravilno stvari obračati in jih jantnosti prikazovati v drugačni obliki kot so pa stvarno bile.

V kritičnih dneh, po sramotnem sklepu mlad Anglo-amerikanec z dne 8. oktobra 1953, da se uprava »cone A« s Trstom vred preda v uprabo italijanskemu imperializmu, so posamezni spekulantje pričeli nabavljati prekomerne količine živilskih artiklov v trgovinah (nastala je potrošniška mrzlca). MLO Ljubljana je pravočasno podzelo potrebne korake za preprečitev tega nezdravega pojava. Trgovinska inspekcija MLO je v času od 9. do 15. oktobra pri pregledu poslovanja spedijskih trgovin skupaj z Notranjo upravo zaprla 5 poslovalnic, poslobojje pa zamejnjala, ker niso upoštevali navodil, ki so jih dobili od MLO (poročilo top. Dermastija, podpredsednika MLO na 17. skupni seji MLO Ljubljana). Razumljivo je, da trgovinska inspekcija MLO ni bila o stanju pregledati obeh poslovalnic, ker je tam zaposlenih samo 8 uslužbencev. V Ljubljani pa je vsega 483 trgovskih poslovalnic. Zato se mi zdi, da je bilo povsem na mestu, ko je Mestni komite ZKS apeliral na vse politične organizacije, da je potrebno pomagati trgovinski inspekciji pri njenem delu s tem, da bi državljanji, člani Socialistične zveze, prijavljali neodgovorno poslovanje trgovskih uslužbencev na eni strani, na sestankih Socialistične zveze in ostalih organizacij pa razkrinkovali spekulantje, ki so povzročili tako stanje, kot je bilo.

Ne vem, kje je osnovna organizacija ZKJ omenjenega terena zedela, da je Mestni komite ZKJ sklenil »dati pobudo za organi ziranje nekakšnih udarnih skupin«. Priporočam, ne zaradi opravičila, da so ostale organizacije Socialistične zveze v Ljubljani odobravalce to politično intervencijo delovnega kolektiva Tobacne tovarne in da je bilo to tudi v nekakšno opozorilo ostalih trgovskim poslovalnicam v Ljubljani. Ne bom se spuščal v teoretično razlagljanje napisanega članka, mogoče bo iz teoretične strani na članek kdo drug odgovoril. Tudi nisem napisal članka zaradi same obrazložitev dogodkov, temveč predosem zato, ker mi nimate siljue opravičje; kaj ne Socialistična zveza omenjenega terena ukrenila s svojim političnim delom za preprečitev potrošniške mrzlce in kaj so takrat komunisti tega terena stari, da bi se nenormalno stanje v potrošnji živil preprečilo? To dajem hkrati v premislek Socialistični zvezi in Osnovni organizaciji ZKJ omenjenega terena. Ivan Vidmar

Razprava o poslovniku Ljudske skupščine LRS

(Nadaljevanje s 1. strani)

Podobno kot pri razpravi o zveznem poslovniku se je tudi republiška komisija dalj časa držala pri načelni razpravi o načinu volitev skupščinskih organov. Po predložnem predhodnem osnutku je bil namreč predlagan različen postopek pri volitvah odborov in komisij in pri volitvah Izvršnega sveta. To pa samo za primer, če se pri teh volitvah pojavi več različnih kandidatnih list. Komisija je sklenila, da se v poslovniku vnese enak postopek za vse organe in so v primeru, če se pojavi več kandidatnih list, izvoljeni kandidati tiste liste, ki je dobila največje število glasov. S tem se je poenotil način volitev za vse organe, ki jih volita oba doma na skupnih sejah. Treba je razumeti, je v razpravi o tem vprašanju dejal dr. Marjan Brečelj, da se oba doma skupščine, kadar zasedata na skupnih sejah, zlijeta v enotno telo, ki tudi enotno nastopa v vseh tistih funkci-

jah, ki so jima određene na skupni seji. Zelo razgibana je bila tudi razprava o obsegu funkcije predsednika skupščine. Ze pri razpravi o zveznem poslovniku je bil odklonjen predlog, da predsednik skupščine daje avtentično razlago poslovnika. Ta odklonitev je utemeljena predvsem zaradi tega, ker je poslovník skupščine neke vrste zakon, ki si ga skupščina kot celota predpiše za svoje poslovanje. Tudi razprava v republiški komisiji je pokazala, da je v spornih primerih, kadar ni povsem jasno, kako je treba tolmačiti to ali ono določilo poslovnika, predvsem skupščina kot celota poklicana, da taka vprašanja pojasni. Zaradi tega je bilo tudi v republiškem poslovniku to določilo izločeno in nadomeščeno z besedilom, da je naloga predsednika skupščine v zvezi z uporabo poslovnika predvsem ta, da skrbi, da se ta pravilno uporablja. Popolnoma novo pa je poleg

nekaterih drugih določil v novem skupščinskem poslovniku tudi poglavje, ki govori o pravicah predstavnikov tiska. Osnutek namreč predvideva, da imajo predstavniki domačega in tujea tiska ne samo pravico prisostvovati sejam skupščine, kar je navsezadnje pravica slehernega državljanja, če so seje javne, temveč, da so posamezni novinarji izrecno akreditirani pri skupščini s pravico, dobiti uradni material, ki se nanaša na seje domov, odborov in komisij. Njihova dolžnost pa je seveda, da material, ki ga dobe, objektivno uporabijo. Predstavniki tiska, ki zlorabi svoje pravice ali hudo krši predpise o notranjem redu in delu v skupščini, lahko predsednik skupščine odvzame pravico do legitimacije, ki mu zagotavlja svobodno gibanje v skupščini. S to določbo bo omogočen ne samo neposredni stik novinarjev s poslanci in skupščinskimi funkcionarji, temveč bodo imeli novinarji tudi neposreden vpogled v delo obeh domov, hkrati pa zagotavlja pravilno in objektivno obveščanje javnosti o delu skupščine.

Ker v dopoldanski razpravi komisija ni mogla obdelati celotnega gradiva, se je seja nadaljevala še v popoldanskih urah. Podrobna razprava se je zavlekla pozno v noč. Ne samo pri vsakem poglavju, temveč skoro pri vsakem členu je bila živahna diskusija. Mnogo členov osnutka je bilo dobljenih ali pa spremenjenih, ponekod pa je bil zaradi boljše sistematike zamenjan tudi vrstni red členov in podobno. Tako je komisija v celoti obdelala osnutek poslovnika razen nekaterih členov, glede katerih se še ni mogla odločiti za dokončno formulacijo. Zaradi tega je verjetno, da se bo komisija prihodnji teden ponovno sestala in izdelala dokončno besedilo, ki ga bo predložila v obravnavo ljudski skupščini.

VELIKI NOVINARSKI PLES

tradicionalna družabna prireditev novinarjev, BO V SOBOTO, 30. JANUARJA 1954

V vseh prostorih hotela »Union« v Ljubljani, vključno restavracijo in kavarno. Vabila za to najlepšo plesno prireditev letošnje sezone in zadnjih let bodo razposlana v kratkem.

EISENHOWERJEVA POSLANICA KONGRESU

»Z.N. zasluži vso podporo«

V notranji politiki delna podpora Mc Carthyja

Washington, 8. jan. — Predsednik ZDA Eisenhower je včeraj v poslanici ameriškemu Kongresu očrtal temeljne smernice ameriške zunanje in notranje politike v prihodnjem letu. Navedel je tri glavne smotre vlade: zaščito svobode ameriškega naroda, ohranitev trdnega gospodarstva in njegovega napredka ter skrb za probleme posameznih državljanov ZDA. Nadalje je poudaril, da je glavni namen vlade, zgraditi močnejšo Ameriko.

Govoril je tudi o uspehih v notranji politiki, kot so nadzorstvo nad škodljivim učinkom inflacije na meze, pokojnine, plače in prihranke, znižanje državnih stroškov, znižanje izdatkov za oborožitev, ki pa niso pomenili vojaške oslabitve.

Ko je govoril o zunanje-političnih dogodkih, je navedel, da je na svetu nastopila velika strateška sprememba, ker prihaja pobuda v ameriške roke. Zatrnil je, da je ameriška svoboda kot kdajkoli poprej povezana s svobodo drugih ljudi. Sodi, da so ZDA na Daljnem vzhodu še vedno življenjsko povezane s Korejo in so zato pripravljene, postaviti se po robu vsaki obnovi agresije. ZDA bodo prav tako še nadalje dajale vojaško in gospodarsko pomoč kuomintanski vladi na Formozu in podpirale francoske napore v Indokini. Na Srednjem vzhodu bodo ZDA še nadalje navezovale in krepile prijateljske stike z neodvisnimi narodi, v Zah. Evropi pa se bo ameriška politika tudi v prihodnje opirala na severnoatlantski pakt. Evropska obrambna skupnost, ki daje poročila evropski varnosti, je življenjskega pomena za svobodno Evropo. Na Zahodu bo čvrsto prijateljstvo z vsemi sosedi še nadalje glavni temelj vse politike ZDA.

OZN je Eisenhower izrekel priznanje kot edinemu stvarnemu svetovnemu forumu, kjer imajo ZDA možnost razlagati svoja stališča in zavračati napade pred licem svetovne javnosti. »Združeni narodi zaslužijo, da jih še nadalje podpiramo,« je zavrnil predsednik Eisenhower.

Zatem je poudaril, da je treba nadaljevati vojaško pomoč tujini,

medtem ko bi gospodarsko pomoč lahko zmanjšali. Pripomnil je, da so ameriški gospodarski programi na Koreji in na nekaterih drugih »kritičnih delih sveta« zelo važni. Potem je poudaril, da se Zahodna Evropa lahko že opira na lastne sile. Eisenhower je nadalje dejal, da je potrebno doseči svobodnejši sistem trgovine med »svobodnim svetom«, kajti le-ta »si ne more več dovoljevati samovoljnih omejitev trgovine, kot se je to dogajalo po vojni.«

Zatem je tudi poudaril: »Konstruktivni odgovor SZ na predlog o miroljubni uporabi atomske energije bi omogočil, da bi

krenili k razdobju miru, in sicer po poti, ki bi oddaljvala svet od usodne poti atomske vojne.«

Glede notranje politike se je v nečem strinjal s stališčem, ki ga zastopa senator McCarthy, ter izjavil, da bo pripravil Kongresu »naj sprejme zakon, po katerem bo državljan, od sodišče obsojen zaradi zarote proti vladi, veljal za človeka, ki se je odločil vdanosti do države in ameriškemu državljanstvu.« Omenil je tudi, da bo pravosodni minister v kratkem zahteval od pristojnih odborov Kongresa potrebna pooblastila za borbo proti podtalni dejavnosti v ZDA.

ZDA in Daljni ter Srednji vzhod

Dulles dvomi v obnavo sovražnosti na Koreji

Washington, 8. jan. — AFP poroča, da je zunanji minister ZDA John Foster Dulles govoril sinoči na tajni seji odbora za zunanje zadeve ameriškega senata o mednarodnem položaju. Predsednik odbora senator Alexander Willey, ki je predstavnik tiska obvestil o glavnih točkah Dullesovega govora, je dejal, da je vedja ameriške zunanje politike med drugim dotaknil vprašanj Daljnega in Srednjega vzhoda.

Govorec o Koreji je Dulles izjavil, da zunanje ministrstvo ZDA proučuje možnost, da bi se nadaljevala pripravljajalna pogajanja o korejski politični konferenci. Pripomnil je, da ne verjame, da bi se obnovile sovražnosti na Koreji. Kar zadeva zamisljeni ameriško-pakistanski obrambni pakt,

Boji v Indokini

Hanoi, 8. januarja (AFP). — Med operacijami v Indokini se je v zadnjih 24 urah zlasti uveljavilo francosko letalstvo. Francoski lovci in bombniki so razbijali prometne zveze Ho Ši Minhových oboroženih sil med ustjem Rdeče reke in pokrajino Tai v severnem Vietnamu. Letala so napadala pokrajinsko cesto št. 41, zlasti pa križišče Son La, ki leži kakih 200 km severozahodno od Hanoya.

je dejal, da niso še ničesar sklenili glede »vojaške pomoči ZDA Pakistanu.«

Zunanji minister ZDA se je na koncu dotaknil vprašanj Srednjega vzhoda, pri čemer je dejal, da so sedaj neuradni razgovori o obrambni zvezi med Turčijo, Iranom in Pakistanom. Po Dullesovem govoru je poglobljena ovira za sklenitev te zveze, ki bi morebiti zajemala tudi še nekatere druge države, odnosi med Indijo in Pakistanom.

VLADNA KRIZA V ITALIJI

DEMOKRISTJANI POVERILI MANDAT FANFANIJU

Okvirni program krščanske demokracije — Ostale stranke centra zahtevajo izrazito levo oziroma desno sestavo vlade

Rim, 8. januarja (Tanjug). — Vodstvo demokristjanske stranke je poverilo na svoji seji Fanfaniju mandat za sestavo nove vlade, ki jo bo ta stranka podprla. Sklep, ki ga je direkcija sprejela pod predsedstvom De Gasperija, so potrdile parlamentarne skupine demokristjanske stranke, pri čemer so opozorile tudi na Gronchija kot drugega možnega kandidata.

Po resoluciji, ki jo je hkrati sprejelo demokristjansko vodstvo, naj bi bila Fanfanijeva naloga postaviti vlado na pozicije centra, katerega program bi slonel: 1. na nadaljevanju in izpolnjevanju socialnih ukrepov, 2. politiki vzpodbujanja dela in proizvodnje s pospešenimi ukrepi, 3. obrambi ugleda republike in demokratični instituciji, obrambi italijanskih koristi v okviru atlantske zveze in evropskega sodelovanja, toda v skladu z naporu, da bi dobili poročila za mir.

Fanfanijeva vlada naj bi na temelju pritegnila glasove malih strank centra ter združila vse demokratične struje po njihovih najuglednejših predstavnikih. Tako sodijo, da bi moral Fanfani ponuditi resorje voditelju

desne struje Piccioniju, Pelli, Scelbi, Andreottiju ter Gronchiju, naj vskladi gospodarsko in finančno dejavnost.

Okvirni program, ki ga je krščanska demokracija postavila vladi v zelo nejasni formulaciji, kaže določen odgovor na zahteve, ki jih je postavil Saragat v smislu programske vladne izjave in socialnih reform. Ni izključeno, da se bo Fanfani moral obrniti za glasove vsaj na en del monarhistov, s čimer je moč razlagati nejasnost formulacije programskih okvirjev, ki jih je postavila krščanska demokracija.

Nasprotno tej izključni platformi centra pa so stranke izven krščanske demokracije omejele svoje stališče ter zahtevajo izrazito levo oziroma desno sestavo vlade. Socialdemokrati in Nenni zahtevajo, naj bi mandat poverili Gronchiju, njima pa se pridružujejo leve demokristjanske struje. Monarhisti pa v nasprotju s tem zahtevajo, naj bi mandat za sestavo nove vlade ponovno prepustili Pelli, pri tem pa jih podpira demokristjanska desnica — pristajajo Piccionija in vodstvo katoliške akcije po svojem glasilu »Quotidiano«.

Odgodena seja nevtralne komisije

Pan Mun Jom, 8. jan. (AFP). Predstavnik indijskega poveljstva je davi izjavil, da je za nedolžen čas odgodena seja nevtralne komisije za repatriacijo, ki naj bi bila danes popoldne. Pristavil je, da bodo imeli tako člani komisije več časa za proučevanje sporočila Združenega poveljstva in kitajskosovetnorskorejskega poveljstva o usodi ujetnikov po 22. januarju. Na odgodeni seji naj bi dokončno sklepali o ujetnikih.

Priprave južnokorejske vlade

Seul, 8. januarja (AFP). Južnokorejska vlada se temeljito pripravlja na nastanitev 7000 severnokorejskih ujetnikov, ki jih bodo bržčas izpustili 22. januarja.

Predstavnik obrambnega ministrstva je izjavil, da bodo severnokorejski ujetniki dobili legitimacije južnokorejskih državljanov, brž ko bodo prekoračili mejo med demilitarizirano cono in Južno Korejo. Pripomnil je, da bo »južnokorejska repatriacijska skupina skrbela nekaj časa tudi za kitajske ujetnike, potlej pa jih bo izročila Čangkajškovim oblastem na Formozu.«

Volitve v Turčiji bodo 2. maja

Ankara, 8. januarja (Tanjug). Turški tisk piše, da bodo 2. maja splošne volitve v Turčiji.

PRVI DNEVI

Delu nove Skupščine so prvi dnevi posvečeni sestavljanju pravil o njenem notranjem poslovanju ali poslovnikom, kakor pravimo temu strokovno. Videti je, da je naša javnost z velikim zanimanjem spremljala delo komisije. To je iz več razlogov tudi razumljivo. Mnogi delavski sveti, ljudski odbori, pa tudi nekatere družbene organizacije se na splošno zanimajo za delo Skupščine, razen tega pa pričakujejo, da bo poslovnik Skupščine sprejet in da jim bo potem pomagal pri sestavljanju njihovih poslovnikov. Morda se bo naša javnost zdelo, da teče delo komisije počasi. Toda treba je upoštevati, da so na prvih sejah obravnavali načelna vprašanja in šele ko je bilo to končano, so začeli delo hitreje razvijati.

Resnost, s katero so se lotili dela in sodelovanje v razpravi oseh članov komisije kaže, da vprašanje poslovnika ni zgolj formalna zadeva, nekakšno praviško zadivanje, marveč da bo od kakovosti poslovnika in njegove uporabe v marsičem odvisno, kako se bo razvijalo delo v novi Skupščini.

Sestaviti dober poslovnik je izredno težavno in zamotana naloga. Skupina strokovnjakov iz Tajništva za zakonodajo in organizacijo je več mesecev sestajala osnutek poslovnika, ki sta ga zdaj komisiji Zvezne skupščine sprejeli kot svoj osnutek. Delo je zato tako zamotano, ker so v poslovanju nove Skupščine nekateri novi momenti, ker so predvideni celo nekateri novi organi (nov dom, trije sveti namesto dveh, novi odbori).

GLAVNA NALOGA

Glavna naloga komisije je spraviti v sklad dvoja glavnih načel, ki naj bi prišli do peljave v poslovniku. Prvič, da se zagotovi demokratičnost, da se zagotovi z ustavnim zakonom vzpostavljeni demokratični red in da lahko vsak ljudski poslanec nemoteno izpolnjuje svoje pravice in dolžnosti. Ta demokratičnost pa se nikakor ne sme spremeniti v cokol, v drobitev dela Skupščine. Zato je treba zelo paziti na ekonomičnost dela. In tako je glavni cilj poslovnika, da ne bi z oboječnim vztrajanjem na načelu ekonomičnosti kršili demokratičnosti v delu Skupščine, na drugi strani pa, da ne bi zanemarjali ekonomičnosti, da ne bi bilo delo Skupščine preveč počasno, neučinkovito.

Osnutek poslovnika vsebuje obedne načela, čeprav so očitno o njem nekatere pomanjkljivosti, nekateri odkloni od prvega, ali drugega načela. To je videti že iz sprejetih spreminjevalnih predlogov, ki so nekatere teh pomanjkljivosti odstranili.

Komisija je imela doslej pet sej. Zasedala je dopoldne in popoldne, zdaj pa se je delo v zvezi s poslovnikom Zvezne skupščine približalo koncu.

O KATERIH OSNOVNIH NAČELIH SMO RAZPRAVLJALI

Vprašanje pobude. Doslej smo se tega vprašanja dotaknili samo v enem primeru, in sicer posredno, ker ga ni nihče formalno načel. Gre za načelo zakonodajne pobude. Očitno je, da je Zvezna skupščina predosem poklicana, da sama sprejme svoja pravila, o svojem notranjem delu in o odnosih med svojima domova, svetoma in odborih. Zato Zvezni izvršni svet sededa ni postal svojega osnutka poslovnika, da ne bi napravil vtisa, da hoče vlada Skupščini sugerirati takšen ali drugačen poslovnik, marveč je to storila skupina strokovnjakov iz Tajništva za zakonodajo in organizacijo. Toda to je bilo formulirano nejasno ali pa je bilo vsaj videti tako, z razpravo pa se je vprašanje razčistilo in stvari postavile na njihovo mesto.

Vprašanje demokratičnosti. Teža načela smo se večkrat dotaknili. Člani komisije so poudarjali, da poslovnik jasno določa odnos med domoma, da upošteva, da bo Zbor proizvajalcev, ki ima manj poslancev kakor Zvezni svet, v osem enakopraven. Dolga je bila na pr. razprava o skupnih sejah, na katerih se obravnavajo zakonski osnutki. Več govornikov je opozarjal na prakso v okrajih, kjer so zbori proizvajalcev nekako v pasivnem odnosu nasproti okrajni skupščini. In izražali so bojazen, da se to ne bi zgodilo tudi v Zvezni skupščini.

Načelo demokratičnosti so člani komisije omenjali v razpravi o odnosu predsednika skupščine do skupščine. Iz sprejetih spreminjevalnih predlogov je videti težnja, naj bi vsa pooblastila, ki jih dobi predsednik glede svojega dela, izvirala izključno iz volje Skupščine, naj bi predsednik delal v imenu Skupščine in pod njeno kontrolo. Na drugi strani pa naj bi vsak poslanec, če meni, da je predsednik kršil njegove pravice, v določenih primerih upravljal Skupščino, ali se s tem strinja. Pravica poslancev, da bi se obračali na Skupščino s takšnimi vprašanji, bi lahko bila dobrodošla tudi predsedniku, ker bi v primeru odklonitve poslančevega apela predsednikova odločitev s tem dobila še večjo avtoriteto.

Zelo živahna je bila razprava o vprašanju načina volitev Zveznega izvršnega sveta, skupščinskih odborov in funkcionarjev. Osnutek je predvideval javno glasovanje, razen za predsednika republike, ker je ustavnemu zakonu za te volitve predpisal tajno glasovanje. Večina članov komisije se je strinjala v tem, da ne bi sprejeli izključno načela javnosti. Komisija pa je bila tudi enodušna v mnenju, da ne kaže vzpostaviti načela tajnosti. Zato je v večini glasov sklenila osnutek spreminiti in sprejeti stališče, naj bodo volitve javne, Skupščina pa lahko, če želi, tudi sklene, da so volitve tajne. Tako je za volitev predsednika republike ostalo izključno tajno glasovanje, za Zvezni izvršni svet pa izključno javno čeprav je bila za odpoklic Zveznega izvršnega sveta sprejeta tudi možnost tajnega glasovanja. Videti bomo, kaj bo sklenila Skupščina, ko pride predlog komisije pred njo.

Glede ekonomičnosti je bilo več spreminjevalnih predlogov, čeprav ne toliko, kakor za okrepitev načela demokratičnosti. Izrečeno je bilo tolmachenje, da bo ekonomičnost dela Skupščine o marsičem odvisno od tega, kako poznajo poslanci pravilnik in ali bo predsednik poslovnik dosledno uporabljal.

Mimogrede, naj omenim še eno vprašanje. Z več strani sem slišal očitke, da iz posameznih časopisnih poročil človek ne more dobiti jasne slike o bistvu vprašanj, ki jih je obravnavala komisija, da so poročila preveč raztrgana. Ni dvoma, da je bilo delo skupščinskih poročevalcev zelo oteženo, ker komisija sama o začetku ni našla prikladnejše oblike dela zaradi njegove nepretrgane tehnike. Tako člani spreminjevalnih predlogov k osnutku niso izročili napisanih niti predsedujočemu komisije, kaj šele da bi jih razmnožili ter razdelili med ose člani komisije in novinarje. To je bila ovira za delo komisije in za novinarje. Razveseljivo pa je, da je bilo na zadnjih sejah čedalje več pismenih spreminjevalnih predlogov.

Če se hoče dober napravliti na sejo, če hoče napisati dobro poročilo, ne smejo biti njegove priprave nič manjše, kakor priprave ljudskega poslance na sejo. Novinar mora proučiti tudi člene osnutka, pregledati o knjižnici naše prejšnje poslovnice in poslovničke drugih skupščin, ne škoduje pa tudi ne, če se vsaj mimogrede seznanji s pravo literaturo, z državnim in ustavnim pravom.

Zame je razveseljivo to, da sem opazil, da je drugi in tretji dan več novinarjev že prišlo o skupščinsko knjižnico iskat to gradivo, in bridko so se pritoževali, da so bili nekateri ljudski poslanci že preve dni o knjižnici. Tudi za to delo, kakor za vsako drugo, je glavno pravilo, da se človek nanj dobro pripravi.

In končno, delo komisije se je razvijalo v pravem demokratičnem duhu. Vsak predlog so člani ocenili po njegovi osebnosti, ne pa po predlagateljevi avtoriteti. Zato so več predlogov zavrnil, spreminjevalnih predlogov pa umaknili. To načelo so uporabili proti osmi, ki so sodelovali o delu. Nobenega predlagatelja ni bilo, ki bi bil vsaj njegovi spreminjevalni predlogi sprejeti, in tudi nobenega, da bi nobenega njegovega spreminjevalnega predloga ne sprejeli.

V istem demokratičnem duhu pa naj se zdaj Zvezna skupščina zreče o osnutku poslovnika, ki ga je sprejela komisija.

Vladimir Dedijer.

MEDNARODNA KONFERENCA O ATOMSKI ENERGIJI

Pripravljajalni razgovori v ZDA

Povabili bodo tudi Francijo, Kanado in Belgijo

London, 8. jan. (AFP). Zastopnik britanskega zunanje ministristva je danes dejal, da so se ZDA posvetovale z Veliko Britanijo o ameriško-sovjetskih razgovorih, ki bodo pred mednarodno konferenco, preden se bodo začela pogajanja o uporabi atomske energije v industrijske namene. Na konferenco bodo povabili tudi Veliko Britanijo.

V krogih predsedstva britanske vlade poudarjajo, da se Velika Britanija bržkone ne bo udeležila pripravljajalnih razgovorov,

ki bodo čez nekaj dni v Washingtonu med ameriškim zunanjim ministrom Dullesom in sovjetskim veleposlanikom v Washingtonu Zarubinom. Razgovarjala se bosta o datumu, kraju in dnevnem redu mednarodne konference o uporabi atomske energije v miroljubne namene.

Običajno dobro obveščeni krogi menijo, da bodo na mednarodno konferenco povabili še Francijo, Kanado in Belgijo — kot države, ki so zainteresirane na razvoju atomske energije.

Z VSEH STRANI SVETA

OZN Obisk direktorja uprave za tehnično pomoč v Moskvi

New York, 8. jan. (AFP). Po mnemju krogov OZN bo imel obisk Hugh Knowlton, direktorja uprave za tehnično pomoč OZN, v bližini predsema tehnični značaj. To je prvi obisk visokega predstavnika OZN v Sovjetski zvezi po razgovoru, ki ga je imel nekdanji generalni tajnik OZN Tryeve Lie s Stalinom maja 1950. Direktor uprave za tehnično pomoč OZN se bo zlasti prizadeval za ugotovitev, kako misli ZSSR pri navedeni k napromu, da bi dajali tehnično pomoč nezadostno razvitim državam. Znano je, da je ZSSR letos oblikovala, da bo dala upravi za tehnično pomoč OZN milijon dolarjev kot svoj prispevek.

ZDA Clara Luce se bo vrnila v Rim

Washington, 8. jan. (AFP). Predsednica ameriškega veleposlanstva v Italiji Clara Luce končala svoja posvetovanja v Washingtonu in da bo odpotovala v nedeljo v Rim.

Dopolnilni predlog k ustavi

Washington, 8. jan. (AFP). Vodja republikancev v ameriškem senatu William Knowland je sinoči predložil osnutek zakona, ki spreminja ustavo ZDA s tem dopolnilnim predlogom naj bi spreminili ustavo, da se Luce ne bi pridobila voline pravice v ZDA. Volitvo pravico naj bi v prihodnosti dobili z 18. in ne z 21. letom, kakor se je doslej dogajalo. Republikanski predstavnik William Widnal je predložil poseben osnutek, akona v Predstavniskem domu.

Prevaljni stroj

New York, 8. jan. (Reuter) V New Yorku so včeraj razstavili »elektronsko možgane«, ki prevajajo ruske stavke v angleščino. Člani jezikoslovnega inštituta vseučilišča v Georgetownu so dajali v to pravico kratke pismene izjave o različnih predmetih. V nekaj sekundah je stroj prevedel njihove stavke v angleščino. Kot »elektronskega prevajalca« so uporabili stroj, ki ga siliki, namesto da bi ga delje mangelne meje. Predsednik avstralske vlade je prav tako izrazil mnenje, da bi se s krepitvijo funsterlinga »krepila tudi trgovina in se povečala blaginja na svetu.«

JAPONSKA Preosnova vlade

Tokio, 8. jan. (AFP). Predsednik japonske vlade Siguru Jošida je delno preosnoval svojo vlado. Za ministra za zunanje trgovino je bil imenovan Ajiči Kojiči namesto Okama, za ministra za zdravstvo Kusaba Ri-ken namesto Jamagata, Kato Rojogoro pa je bil imenovan za ministra brez listnice.

KOREJA Taylor se je vrnil iz Tokia

Seul, 8. jan. (AFP). Poveljnik VIII. ameriške armade general Taylor se je vrnil danes iz Tokia v Seul. Po prihodu je izjavil, da je vrhovni poveljnik oboroženih sil Združenega poveljstva John Huli potrdil načrte o nastanitvi kitajskih in severnokorejskih ujetnikov, ki so nedežno vrnili v domovino; le-te naj bi zapustili 22. januarja. General Taylor je pripomnil, da se bosta popoldne sestla s predsednikom Sin Man Rijem, kajti »južnokorejska vlada naj bi imela pomembno vlogo pri usreščevanju njegovih načrtov.«

AVSTRALIJA Ekonomska konferenca Commonwealtha

Sidney, 8. jan. (AFP). Danes se je začela v Sidneyju konferenca finančnih ministrov Britanske skupnosti narodov. Predsednik avstralske vlade Robert Menzies je na začetku kon-

ference je izjavil, da bo boljše sodelovanje med Britansko skupnostjo narodov in ZDA eno izmed poglavitnih vprašanj, ki ga bodo proučevali, dejal je, da bi moral konferenca najti nova pota, po katerih bi postalo iz sodelovanje ne le instrument vzajemne obrambe, marveč tudi temelj novega sveta, ki bi slonel na miru in pravičnosti. Menzies je dejal, da bodo na konferenci proučili, v kolikšni meri se lahko »svobodni svet« premisli k gibni ekonomski politiki, namesto da bi ga delje mangelne meje. Predsednik avstralske vlade je prav tako izrazil mnenje, da bi se s krepitvijo funsterlinga »krepila tudi trgovina in se povečala blaginja na svetu.«

ZAHODNA NEMCIJA Znanstvena odprava v Irak

Karlsruhe, 8. jan. (Reuter) Znanstvena odprava s tremi nemškimi predstavniki je odpoštovala v Irak, kjer bo raziskovala v bližini reke Efrat v mestu Uruk, ki je staro 5000 let. Predmeti, ki so jih doslej izkopali, pripadajo različnim dobom, začenši od kamene dobe vse do babilonske cesarstva v VI. stoletju pred našim štetjem. To je že dvajseta nemška odprava v Uruk.

VZHODNA NEMCIJA Semjonov spet v Berlinu

Berlin, 8. jan. (AFP) Sovjetski visoki komisar v Nemčiji Vladimir Semjonov je danes prišel v Berlin iz Moskve, kjer se je mudil malene dva meseca. Takoj po svojem prihodu je v spremstvu svojega naslednika Mirošnička napravil vjudnostni obisk pri francoskem visokem komisarju v Nemčiji Ponceu, ki se trenutno mudi v Berlinu.

Semjonov se je vrnil v hipu ko predstavnik komisarjev štirih za sedenih sil v Nemčiji znanjajo razgovore, kje naj bi bila konferenca štirih v Berlinu.

Med svojim bivanjem v Moskvi se je Semjonov udeležil razgovorov sovjetskih predstavnikov s predstavnikom vzhodnonemške vlade Grotte wahlom o pripravah na konferenco štirih velesil.

Novo ministrstvo

Berlin, 8. jan. (AFP) Vzhodnonemška vlada je sklenila ustanoviti ministrstvo za kulturna vprašanja in postaviti za prvega ministra Johannea za Becherja. Predsednik vzhodnonemške vlade Otto Grottel je poudaril, da je najno potrebno ustanoviti ministrstvo za kulturna vprašanja ter izjavil, da je treba krepiti takšno kulturno politiko, ki bi slonela na enotnosti Nemčije, na miru in boju proti vojnojnuskaškim in rasističnim ideologijam.

TURCIJA Zadeva Tugaja

Ankara, 8. jan. (Tanjug) Sklep egipčanske vlade, da izžene turškega veleposlanika iz Kaira, je napravil v Ankari izredno neugoden vtis. Tukanj poudarjajo, da ta sklep le še posiljšuje že tako napet položaj sprčo zaplembe premoženja turških državljanov, živčevih v Egiptu, in da je to nova oblika politike, ki jo Egipt zadržal čas uveljavlja nasproti Turčiji.

Turško zunanje ministrstvo se je pritožilo po egipčevskem veleposlanstvu v Ankari pri egipčevskem zunanjem ministru. Egipčavska vlada je poklenila v Kairo svojega do sedanjega veleposlanika v Ankari.

SVEDSKA Graditev mostu med Dansko in Švedsko

Stockholm, 8. jan. (AFP) Konzorij treh danskih in troh švedskih podjetij je inročil danes švedski in danski vladi načrt oostu, ki bo zgraditvijo mostu čez Sundski morski preliv povezal Malmö na Švedskem s Kopenhagenom na Danskem. Most bi bil visok od 16 do 45 m in bi lahko pod njim plule največje ladje. Skupna dolžina mostu bi znašala 48 km.

Strokovnjaki konzorcija sodijo, da bodo gradbena dela trajala pet let in da bi v ta namen porabili 400 milijonov švedskih kron.

SOCIALISTIČNI TRST JE BIL NJIHOVA DOMOVINA

VLADO KOZAK

Članek je odlomek iz biografije tovariša Ivana Regenta, enega najstarejših tržaških socialističnih voditeljev, ki bo ta mesec praznoal svojo sedemdesetletnico. Tov. Regent je v času svojega pedsesetletnega političnega boja po prvi svetovni vojni zastopal slovensko in hrvaško revolucionarno ljudstvo v KP Italije kot član njenega Centralnega komiteja. Kasneje je moral pobegniti iz Italije v Jugoslavijo, odkoder je bil izgnan in je končno štirinajst let živel kot emigrant v Sovjetski zvezi. Odtod se je vrnil v domovino leta 1944. Sedaj je ljudski poslanec in član izvršnega komiteja ZKS.

(Opomba uredništva)

Ob prelomu stoletja se je Trst nezadržno spreminjal iz starega patriarhalnega trgovskega mesta v velemesto, v eno svetovnih pristanišč. Stara miselnost nekdanj vasa zaprtega mesta, v katerem so stoletja čuvali svoje meščanske privilegije tako bogati patriciji kakor cehovsko misleči obrtniki, in celo mestni postopki, pa se je spajala sedaj z novo kapitalistično miselnostjo. Slovenski delavci, ki so prihajali s celami na rarnah v tisočih s Krasa in Istre, so bili za to meščanstvo cenena in dobra delovna sila, nikakor pa ne enakovredni in enakopravni ljudje. Bili so »sciavci«. Ta psovka je pomenila to, kar pomeni latinski izvor same besede — sužnja, lastnino rimskega latifundista, v fevdalni dobi je označevala podložnika, kolona in končno je tržaškim meščanom služila za psovajo slovenskega ljudstva, ki je živelo v mestu in v predmestjih, za zaničevanje okoljskih kmetov in za žalitev slovenskega naroda. V kapitalistični dobi so bili »sciavci« potrebna delovna sila, predmet, nikakor pa ljudje. V tem je bil izražen nacionalni odnos do Slovencev, ki pa je bil v svojem najglobljem bistvu, kot prica sama beseda »sciavci«, razredni odnos.

Na slovenski »črni proletariati, ki je prihajal v mesto v vedno večjem številu, pa so v osemdesetih in devadesetih let gledali tudi nekateri italijanski ali že v prejšnjem stoletju političnim »socialisti«. Kot na znanstveno na pol kmečko maso, ki se ne bo mogla razvijati v enakovredni element italijanskemu kvalificiranemu delavstvu in tu zaradi svoje »nerazvite nacionalne kulture«. Med njimi so bili nekateri malomeščanski ljudje, ki niso našli svojim ambicijam odgovarjajoče možnosti izpolnjevanja v vrstah konzervativnega meščanstva. Hoteli so se s pomočjo naprednih idej uveljavljali v proletariatu in najti v njem potrebno oporo in silo. da bi potisnili stran staro oko. stenoletno oligarhijo. Prav odnos do slovenskega delavstva pa je odkrival njihovo malomeščansko nacionalistično politiko in kazal na to, da so bo »prograsivnost« italijanskega »socializma« tudi v Trstu proge izžvele v nacionalističnem tekmovanju s staro buržoazijo, kakor pa v demokracijo in res napredno obratovanje a to preživelo in plesnivo gospodo. Taka in podobna nezupanja so gojili do nastopajočega slovenskega proletariata v tem prvem razdobju tudi nekateri stari strokovnjaki, ki se jim je držala še nehovska ozkost. Vse to so bila znamenja, da pravi proletariati politično sele dozoreva in da so pojavljajo dostikrat v njegovih vrstah ljudje, ki so sele prenašali socialistični ideji iz razvijalnih zemelj, bolj razgledani malomeščani, kakor pa resnični nosilci socialistične ideologije.

Toda pred več kot petdesetimi leti, tedaj ko je prišel naš Regent v Trst, so bile te stvari že močno drugačne. Slovenski proletariati je imel takrat za seboj že trideset let zgodovine popisane z borbami, ki so govorile o štrajkih, o žrtvah in tudi o moči slovenskega proletariata. Tržaško delavstvo je takrat že imelo svoje strokovne organizacije, svoje politične liste, svoje socialno demokratično stranko.

Stari patriarhalni Trst je še izginjal, predmestja so nastala, nekdanji umirjeni življenski ritem trgovskega obrnarskega mesta je zamrl v bučnem hrupu industrijskih naprav. Ob prelomu stoletja že dolgo ni bilo več tistega Trsta, v katerem so vsi, ki so kaj imeli in nekaj veljali, z redkimi izjemami nekaterih hrvaških in slovenskih milijonarjev ter obogatenih obrtnikov, bili Italijani in Nemci. Tisti pa, ki so jim stajili, po večini Slovenci. Kapitalizem je nudenjal v tesna stanovanja v predmestjih prav tako italijanske proletarske družine kakor slovenske. V luki, na stavbah, ob strojih so delali slovenski in italijanski delavci ob istih plačah. In tolikokrat so prav tako pregledali in mladi umirani zaradi tuberkuloze ti, ki so govorili Dantolov jezik, kakor oni, ki so prihajali s Krasa. Vse to ljudi je vedno bolj spajala ista skupna usoda, pogosta strastna beseda za štrajk in nič manj zavost, da delavstvo mora doseči splošno in enako volilno pravico, enostavno šlovesko enakopravnost.

Ti prebivalci predmestij so bili vedno bolj eno delovno ljudstvo, ki se je vedno bolj zbljevalo med seboj in katerega življenje in borba za življenje je postala njih skupna usoda. Tako je mejo med obema narodoma v samem Trstu podrli že kapitalizem, — v delavskih predmestjih jezik ni bil meja — tam sta bila dva jezika in ena miselnost. Leta 1902 je tržaški proletariati to potrdil s svojo krvjo. Splošna stavka, ki je zajela skoraj sto-

tisoč delavcev in nameščencev, se je razplamela v divje poulčne boje s policijo in vojaštvom. Osemnajst mrtvih italijanskih in slovenskih delavcev iz mesta in okoljskih vasi je pričalo, da so slovenski in italijanski delovni ljudje eno. Veliko število težje in lažje ranjenih, na stotine obojnih na dolgotrajne ječe in na stotine izgnanih je izpričevalo, da v Trstu ni več samo slovenskih »sciavcov« ampak, da je morda še več italijanskih »sciavcov« sužnjevi, ki jih prav tako ni škoda pobijati kakor ne prvih.

Proletariati je takrat, ko se je Regent pridružil gibanju, že dozorel, da si poišče pravih voditeljev. V tem času pa je bilo vsaj tako težko pridobiti naenkrat velike mase novega delavstva, katero je vrel v mesto, kakor nekdo pred desetletji pripraviti prve delavce, da so začeli poslušati in razumevati, zakaj morajo postati revolucionarji in socialisti. Tistih, ki bi to zmogli in znali, skoraj ni bilo. Regent je pokazal prav za tako široko delo edinven in vsestranski talent. Komaj je bil sam pridobljen, že je imel polne roke dela. Bil je agitator, raznašalec in prodajalec delavskih listov, sindikalni in strankin organizator. Ko so mu potrebe delavskega gibanja potisnile v roke tudi pero, je začel leta 1904 dopisovati v »Rdeči prapor«, ki je tedaj izhajal v Trstu. Za tem je začel pošiljati dopise in krajsje sestavke tudi v druge delavske liste. Poslušal je istočasno predavanja v študijskih kroških imenovanih »circoli di studi sociali«, katere so organizirali italijanski socialisti in kamor so hodili predavati v velikem številu najboljši italijanski teoretični tistega časa. Sicer pa prvi Regent, da vsi skupaj tedaj niso kdo ve kako veliko prebrali in da je bila njihova ideologija nekaj od vse povsod pobranega in pridobljenega, predvsem pa to, kar so občutili sami v svojem proletarskem življenju. Bili so sami svoji Markxi. Čutili so, da se razredne borbe ne morejo naučiti iz knjig, ker borba neprestano sama piše nove strani novih spoznanj in izkušenj. Ob tem »študiju« življenja je Regent postal vse bolj glasnik in tribun slovenskega tržaškega delavstva. Delavci so bili ponosni že na njegovo začetno uveljavljanje in govorili so, da bo Trst dobil z Regentom svojega Etbina Kristana, s čemer so hoteli reči, delavskega voditelja in človeka, ki je vse hkrati, agitatorja, novinarja, ideologa, pisatelja, organizatorja, govornika in politika, kakršnega je imela do tedaj samo Ljubljana.

Zrelot, ki jo je pokazal tržaški proletariati pri izboranju ljudi, katere je dvignil iz sebe, se je kazala prav v tem, da so bili odločujoči ljudje v slovenski socialistični stranki v celoti, v italijanski stranki pa v pretežni večini, res pravi internacionalisti. Če bi bilo obratno in bi prevladovali sovinsistični malomeščanski »voditelji«, kakršnih je bilo še vedno dovolj med italijanskimi socialisti, potem bi obe nacionalistični stranki v Trstu izrabili delavstvo obeh narodnosti za pojačana medsebojna obratovanja. Slovenski socialisti so storili vse, da se to ni moglo zgoditi, oni nikdar niso italijanskemu delu tržaškega prebivalstva odrekali vseh tistih narodnostnih in drugih pravic, kakršne so zahtevali sami za svoj slovenski narod. Nikoli niso podpirali razgretih slovenskih nacionalistov kateri v svojih protitalijanskih strasteh niso prav nič razlikovali resničnih italijanskih sovinsitov od tržaških delavcev italijanske narodnosti, čeprav so bili le-ti internacionalisti in zavezniki slovenskega naroda v njegovi borbi za demokratične pravice in narodno enakopravnost.

V italijanski socialistični stranki je bil nekaj izrednih ljudi obdarjenih z velikim političnim talentom, čvrsto in vedno zmogovito zastopalo proti lastnim sovinsitom tisto osnovno pravilno socialistično spoznanje, ki je bilo izraženo v strankini resoluciji, sprejeti že leta 1899 v Pulju in ki se takole glasi:

»Če bi italijanski del avstrije od le-to ločili in ga priključili Italiji, ne bi s tem rešili narodnostnega vprašanja Julijske Krajine, kajti iz spon dunajskega centralizma bi padli v spono rimskega centralizma.«

Sama ta misel prica, da so ideologi tržaške italijanske socialistične stranke gledali na narodnostno vprašanje dosti širše kakor oficialna avstrijska socialno demokratična ideologija tedaj njega časa. Ta je proglasila narodnostni problem zgolj za kulturni problem in je videla ureditev narodnostnega vprašanja v Avstriji v tem, če dosežejo zati-

rani narodi kulturne avtonomije. Ti tržaški socialisti pa so spoznali, da je zahteva po kulturni samostojnosti samo del tistih zahtev, ki jih terjajo zatirani narodi Avstrije, da bi dosegli resnično enakopravnost.

Samostojna marksistična analiza lastnega položaja v vsem njegovem zgodovinskem procesu jim je povedala, da ima Trst v Avstriji čisto posebno življenje, ker je edino internacionalno mesto v monarhiji. Samo dobri marksisti in iskreni socialisti so lahko ugovorili, da je narodnostni problem v Trstu docela drugačen za Slovence kakor za Italijane. Italijani so bili gospodujoča nacija, Slovenci pa so si hoteli šele pridobiti demokratično enakopravnost.

Staro meščanstvo je seveda hotelo za vsako ceno ohraniti svoj vodilni položaj tako v mestni upravi, kakor v gospodarstvu in je zato oviralo »vdor« prebujajočega se slovenskega elementa v mesto. To staro kapitalistično meščanstvo pa se je treslo iz strahu pred napredujočo demokratizacijo zaradi svojih razrednih koristi, katere je zavarovalo v polni meri, le če je imelo v rokah politično nadmoč. Ta se mu je pa začela izmikati in rušiti. Komaj je bila uveljavljena splošna volilna pravica, že je postala Dalmacija, ki je veljala vse dolejš za italijansko domeno, — popolnoma hrvaška. Tanka plast italijanske buržoazije in fevdalnih veleposrednikov je bila od prebujenega ljudstva, ki ni hotelo biti več žrtev te parazitske gospode, tako temeljito preglašovana, da je dežela čez noč spremenila svoj narodnostni obraz. Tržaško buržoazijo je lomil dvojni strah, strah pred Slovenci in Hrvatji, še prav posebej pa strah pred italijanskim in slovenskim proletariatom. Rdeči Trst s svojimi štirimi socialističnimi poslanci v dunajskem parlamentu so ironično imenovali najlepši rubin v kroni avstrijskega cesarstva. V takem položaju se je začela italijanska buržoazija vedno bolj odvrčati od Avstrije, čeprav je bila z nemško buržoazijo popolnoma enakopravna, v nobenem posledju od nje narodnostno ali kakorkoli zapostavljena. Imela je na svojem področju v Trstu, v Istri, deloma tudi še v Dalmaciji prav tako privilegirani položaj, kakor nemška v ostalih predelih Avstrije. Nekje pa se je čutila bolj ogroženo od avstrijske. Pritisk demokratiziranih sil nanjo je bil že tolikšen, da se je začela ozirati v Italijo in od tam pričakovala pomoč in rešitve. V stari, trhi Avstriji ni mogla več videti zanesljive zaščitnice.

Taka je približno bila marksistična analiza ideologov italijanskega tržaškega delavstva, kajti oni so vedeli, da bo tisti trenutek konca socialističnega gibanja v Trstu, konca razrednih bojev, zmaga buržoazije popolna, proletariati razbit, razorožen, demoraliziran, zmeden in na silo vprežen v sovinsistični voz. — Če so oni prepustijo nacionalističnim strastom in začnejo zbirati med italijanskim in avstrijskim državnim okvirjem, z eno besedo med dunajskim in rimskim centralizmom s tretjo besedo med italijanskim kapitalizmom in njegovim imperializmom ter med njegovim avstrijskim tekmočen na drugi strani. (Se nadaljuje)

V Zagrebu so začeli reševati študentska vprašanja

Zagreb, 8. jan. — Po pismu javnosti in vrsti člankov ter izjav v tisku o razmerah na zagrebški Univerzi, so ljudska oblast, Svet za znanost, prosveto in kulturo ter dekanati fakultet začeli reševati vprašanje učnih načrtov in skrbi za študente. V

Graovac Nikola: Portret J. Bjelčica (olje)

KULTURNI OZORNIK Čaša tvoja je življenje tvoje...

(Ob najnovjših izdajah Mladinske knjige)

Nehote in kradoma se je ob prebiranju »Aleša«, prve, a najbrž ne zadnje otroške knjige Juša Kozaka, priplazil v mojo zavest Askerčev verz: »Čaša tvoja je življenje tvoje...« v vsej svoji polnosti in pomembnosti. Kako znajo nekateri nevsiljivo in čudovito preprosto razdajati bogastvo duhá in srca in ob dajanju vedno znova in znova bogateti! Skoraj neopazni so, a so vsespod; komaj jih uzreš za »hip, morda za dva, že potonejo, že jih odnese val, vsakdanjosti izpred tvojih začudenih oči. A nenadoma v brušeni čaši zakipi njihovo življenje in se v tisočih curkih preljeje med ljudi, da vsaj skromno zaslužitjo žlahtnino, ki polje na dnu čaše.

Prav tako je tudi z Jušem Kozakom, ki je z »Alešem« nedvomno zasenčil domala vse, kar

pesem za otroke, si vendar nismo mislili, da jim je pesnik potihoma pripravil kar celo zbirko, ki je izšla te dni z naslovom »Narobe svet in druge pesmi za mladino«. Človek je vesel sleherne kvalitetne slovenske novitete, zlasti še, če je namenjena otrokom in prav tako smo se iskreno razveselili tudi te Gradnikove zbirke. Žal le, da tudi pesmi za mladino — kakor Gradnikove pesmi za odrasle — vse pretežko prekrija patina pesnikovega srca, ki mu je težko še prelahkotno, ki je bolešno otoplo celo ko se smehlja, in smehlja se tako redko, kot so redke rože, ki zcveto jeseni. In prav zaradi te notranje težine, ki jo le tu pa tam malce osvetli preprosto izražen verz, je skoraj večina pesmi mladini težko domumljiva brez razlage, kar prav

tako kritično dlakocepljenje. Morda bi bila zanimiva podrobnejša analiza verzov, kar pa vseukor sodi že v okvir revialne kritike, ne pa v drobno časopisno poročilo.

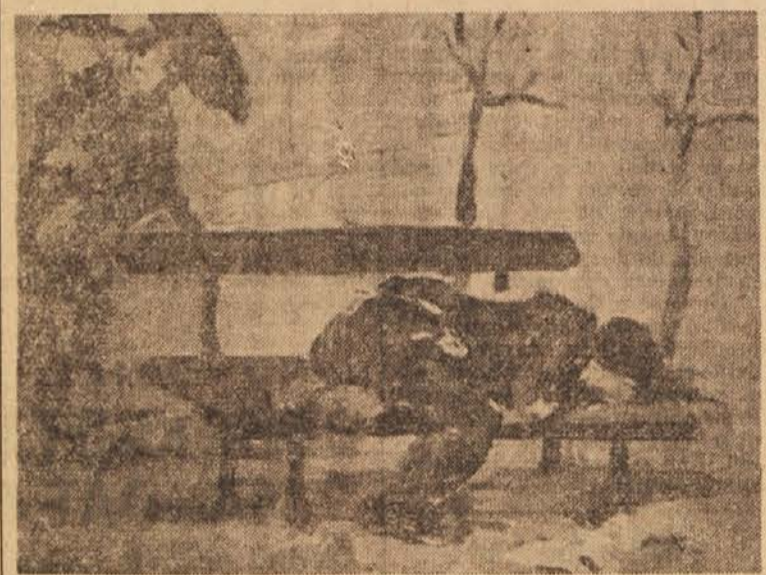
Ilustrator Marij Pregelj je v svoje risbe zdaj bolj, zdaj manj domiselno ujel melodijo Gradnikovega »Narobe sveta«.

»Igra o bogatini in zdravilnem kamnu« Kristine Brenkove, s podnaslovom »Pravljica za solurje v petih slikah.« je ponovni prikaz »Mačeha in pastorka« iste avtorice, le da je zgodba predstavljena v drugo okolje, v katerem se giblje mimo starih junakov iz »Mačeha in pastorka« še nekaj novih oseb; le da zdaj nastopa namesto prejšnje hudobne in brezsrčne Kore pohlepni bogatin z ženo in kuharico Fani, ki se na koncu skeša in spremeni. Zdravilni kamen, ki je imel v prvi igri Kristine Brenkove vendar nekakšen čar, ki so ga že spoglobili verzi:

»Zlati loki, skrite sile, razklenite črni krog, svetli žarki, razpršite zdravje iz dekljskih rok.«

Je v tej »pravljici za solarje« bolj predmet ugibanja, kaj bo počel z njim bogatin, če mu ga otroci ne bodo vzeli, kakor pa resnični zdravilni kamen, ki slepemu dekčku Andreju vrne luč oči. Tudi je slepi Andrej vse preveč pasiven, skoraj postaja že rekvizit, da bi njegovo spregledanje doseglo zaželeni učinek, ki je prav gotovo mnogo manjši, kakor pa sprebrihitev hudobne Kore v »Mačehi in pastorki«.

Igre nisem gledala in je vse napisano le bežen vtis prebranega dela; dopuščam pa mnenje, da so otroci morda še bolj kritični od teh mojih dobromernih besedi. Zdi se mi namreč škoda avtoričinega talenta, ki ga lahko preumeri še kam drugam in se ne zadržuje ob istem motivu. Ada Skerl

Djordje Andrejević-Kun: S pariškega bulvarja

se je doslej pisalo in tiskalo za mladino. Aleš ni nobena izredna osebnost, še manj junak, temveč eden izmed fantkov, ki se vsak trenutek porajajo na svet, ki brcajo z debeljšimi nožicami in kj z zvedavimi očmi begajo od predmeta na predmet. Aleš je eden izmed dekčkov, ki sčasoma odraste plenčiam, ki pa še silno rad posluša pravljice, najraje seveda o Rdeči kapiici. Očka mu pove tudi »Pravljico o treh bratih«, katere se mi pa zdaj malce nejasna in pretežka za otrokovo dojemljivost. Saj pisatelj nekako sam opraviči ta pravljčni vložek — ki pravzaprav nima niti organske povezave z zgodbo, ni nujno potreben in kj skoraj moti — ko pusti, da Aleš vzklikne: »Očka, bolj pa mi je le vseč pravljica o Rdeči kapiici. In to je tudi edina šibkejša stran knjige, knjige, ki zasluži vso pozornost in prav takšno ljubezen, s kakršno jo je ustvaril pisatelj.

Marlenka Mukova je znala — kakor vedno — zgodbo razgibati s priručnimi risbami, kakor je tudi opremil knjigo, Milan Mihelič, s preprosto ljubkostjo poudaril njen osnovni motiv.

Čeprav smo zadnja leta zdaj pa zdaj zasledili v Cicibanu ali v Pionirju kakšno Gradnikovo

gotovo ne govori pesniku v dobro. Res pa je, da se najdejo v zbirki tudi pesmi — škoda samo, da jih ni veliko — ki mirno prenesajo še tako oster pogled, še

OB DEVETI ŠTEVILKI II. LETNIKA »BESEDE«

Deveta številka »Besede« prihaja med svoje naročnike in bralce z zamudo in hkrati s sporočilom, da bo imel njen drugi letnik samo deset številki namesto napovedanih dvanajstih. Uredništvo je v uvodniku pojasnilo vzroke za eno in drugo in ni mogel namenov, kaj dodajati. Izrazil bi samo svoje mnenje glede nadaljnega izhajanja »Besede«, ki je sicer napovedano, a me navdaja z dvomom. Čeprav bo mogoče izreči sodbo o drugem letniku šele po izidu njegove zadnje številke, bi glede na dosedanjo vsebino lahko rekli, da je nadaljnje izhajanje »Besede« več kot potrebno in upravičeno.

Težišče devete številke »Besede« je po mnenju uredništva v njenih kritičnih prispevkih in ne v leposlovnem delu. Vsekakor pa je številka pestra, saj nam predstavlja celo vrsto že znanih pa tudi manj znanih imen. Kritiku Janku Kosu so to pot pridružio še Taras Kermauner, Boris Paternu, Vital Klubau, Vasja Predan, D. P. in Lojze Smasek. Pesnikom Minattiju, Koviču, Zlobcu in Škerlovi pa Dane Zajc, Viktor Konjar, Vane Brez, Janez Ovsec in Bojan Pisk. Poleg tega je Janez Menart prevedel šest pesmi Michelangela, Zlobec pa nekaj pesmi hrvaškega lirika Radovana Lvišča Prozo je to pot sprejel samo pisatelj Andrej Hieng s svojimi »Svilenimi bogavicami«. Leposlovje morda res ne predstavlja nič izrednega. Pesmi starejših, že znanih pesnikov so neke na višini njihovih standardnih pesmi, zanimivi pa so mlajši. Po obliki so skoraj došli starejši, zdaj pa bi jim želel samo nove vsebine. Izstopa med njimi morda le Janez Ovsec, ki pa po letih že ne spada več mednje, s svojimi poskusi moderne poezije. Objavljeni pesmi budita v bralcu razpoloženje in si želi brati še kaj, da bi si mogoč ustvariti o pesniku svoje mnenje. Tudi Hiengova proza je na višini njegovih prejšnjih. Pisatelj obvlada svojo snov, želel pa bi si manj hlastanja po moderni obliki, po samih mučnih pripovedih pa kdaj tudi kako veselo zgodbo.

O kritičnih prispevkih naj spregovorim posebej. Mislim da je težišče kritičnega dela v prispevku Janka Kosa »Boris Zihel in naša kritika« ter prispevku Tarasa Kermaunera »Poezija in slovenski psevdomarksizem«. Med tem ko Kos polemizira z Borisom

Zihelrom o principih socialistične kritike in dokazuje, da takih načel pravzaprav še nimamo izdelanih, posega Kermauner v nekaj mesecev storo pravdo med Petrom Levcem in »Drejetom«. Oba prehajata na vprašanje, kako vrednotiti dela sodobnih literarnih delavcev pri čemer Kos na konkretnem primeru »Ljubljanskih razglednic« Lojzeta Kovačiča zavrača sodbo o kakršnem koli delu, če ta sodba ne temelji na dokazih. Pozornost zaslužio seveda tudi drugi prispevki. Tako je Vasja Predan napisal nekaj kritičnih pripomb o uprizoritvi »Chitrea« in »Odlotičev« in Oevirkove drame »Ko bi padli ozvele« v Ljubljanskem »Mestnem gledališču«, Vital Klubau pa je ocenil Bevkovo »Pot v svobodo« in Magajnov »Odmev korakov«, dve knjigi spominov na narodnoosvobodilno vojno. D. P. razpravlja o Hemingwayevi umetnosti in vidi pisateljev višek v njegovi noveli »Starec in morje«, Lojze Smasek pa razpravlja o tem, ali je izbor prevodov, ki jih izdajajo naše založbe, dober in pameten. Po kritičnih pripombah o dosedanji praksi svetuje Smasek ukinitve dosedanje založniške »ohloštapljarije« in navaja kot perspektivo slabši papir, skromnejšo opremo, broširane izdaje, večje naklade in nižje cene.

Po vsem povedanem in naštetem se mi ne zdi potrebno posebej pripomniti, da je »Beseda« v tej številki polno spregovorila o sodobnosti (delno tudi o »Naši sodobnosti« in njenih problemih, h katerim se bo seveda treba še povračati.

»Trnjučica« v Ljubljani

Sentjakobsko gledališče se za naše najmlajše uprizorilo dramatičnejše slovitve pravljice o Trnjučici. Priljubljen, ki sta jo pred skoraj dve sto leti prvič zapisala brata Grimm in ki je v raznih inačicah znana vsem narodom, je dramatično, njegova dramatičnost najbolj uspešno kompozicijsko je neenotna dialogov, le otroškemu občorju in predstavi večkrat tuji, marsikje bi bila prevelik dramatičen za odrasle kot pa za občinstvo 5 do 12 let starosti. Tudi socialni motivi v Trnjučici, ki naj v mladem občinstvu utrjujejo čut za pravico in dobroto bi morali biti v kompozicijo boljše vsajati. Gledališče se je potrudilo, da bi pravljčni svet drame mladini čimbolj približalo z okusno inscenacijo, razločnimi oblačili in igro, za katero bi tudi rekli, naj bi bolje ustrezale otrokom kot pa odraslim. Na splošno vzeto pa sta bila režija dramaturga tega gledališča Mirana Petrovičiča in in igralski kolektiv dobra. S. M.

Zimski čari naših planin bodo letos privabili mnogo tujih turistov

TCH — holandski turistični klub je v lastni režiji založil turistične prospekte o Sloveniji — Tradicionalne planiške prireditve bodo obiskali Francozi, Belgijci, Angleži, Nemci, Danci in drugi

Dolga leta po vojni se Slovenija v turizmu ni mogla uveljaviti; dokaj močne kapacitete gostišča in udobnih pensionov so ostajale neizkoriščene, turistični kraji, navezani večinoma le na dohodke iz turizma in gostinstva pa so za silo životariji. Olajšanje je nastopilo šele z ukinitvijo omejitev v tujškem prometu.

Dotok tujcev je bil iz leta v leto večji, preteklo leto pa je dosegel svoj višek. V tem času se je tudi pokazalo, kateri gostje se mimo domačih radi povrnejo na oddih v en in isti kraj. Postalo je tudi očito, da tujci najraje potujejo v skupinah, z avtobusi po Sloveniji in od tod na morje. Danes ta dan lahko trdimo, da so med našimi najbolj zvestimi in solidnimi gosti Holandci, ki potujejo z avtobusi uglednega Touring Cluba.

SLOVENIJA — ZANIMIVO TUJSKO PROMETNO TRZIŠČE

Ta turistični urad je našel v Sloveniji zanimivo in slikovito tržišče, zato se je odločil v lastni režiji tiskati prikupne prospekte. Na lanskoletni krožni poti po Sloveniji pa je amater g. Van Tuill celo posnel lep barvni film o naravnih lepotah Slovenije. Med prelepimi posnetki so prav go-

tovo edinstveni posnetki Vintgarja in Julijskih Alp. Ko bo ta film opremljen z glasbo in govorom, ga bo Touring Club uporabljal kot slikovni pripomoček pri predavanjih o slovenskem turizmu.

SLOVENSKI OKTET BO ODSEL NA TURNEJO

Ta močna holandska propaganda za naš turizem bo privabila v Slovenijo nove goste ne le iz te države, temveč tudi iz Belgije, Anglije in Švice (Hotelplan), ki ima z njihovimi solidnimi potovalnimi uradi TCH zelo dobre zveze. Nedvomno pa bo največ zanimanja za lepote naših krajev vzbudila predvidena turneja Slovenskega okteta po Nizozemski, ki bo pel v tamkajšnjih mestih na izrecno željo predsednika TCH g. Switzerja. Le-ta je lani na poti po Sloveniji poslušal Slovenski oktet in se zelo navdušil zanj. Člani okteta bodo nastopali na Holandskem v slikovitih gorenjskih narodnih nošah, kar bo gotovo spet močna propaganda za naše kraje in naš turizem.

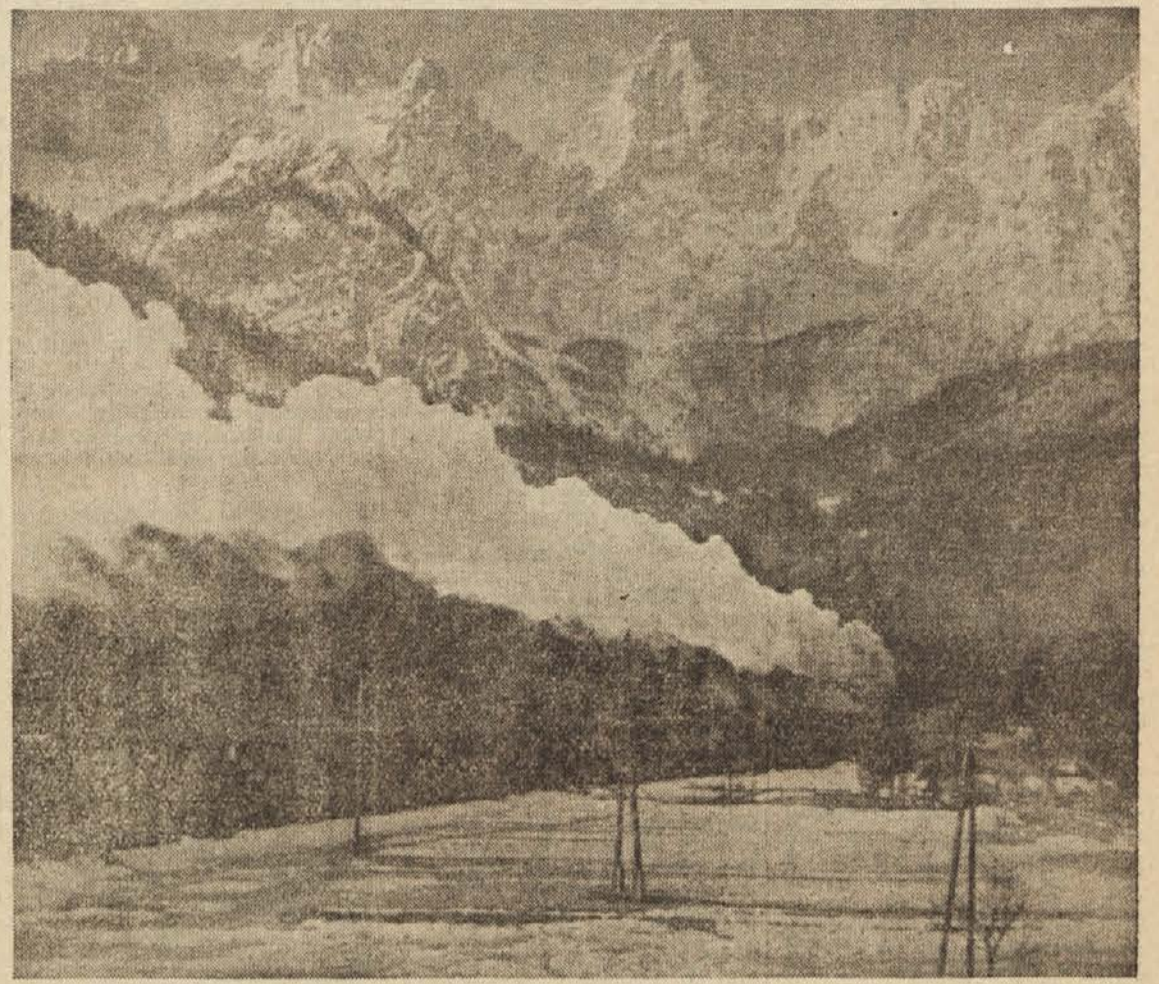
TUJI OBISK TRADICIONALNIH PLANIŠKIH ZIMSKIH PRIREDITEV

Med tujce, ki se zanimajo zlasti za zimsko športna središča,

kot so Planica, Pokljuka in Kranjska gora, so Angleži, ki potujejo s posredovanjem turističnih uradov See Yougoslawia, Erna Low in drugih. Posebej za Kranjsko goro in Pokljuko se letos vnamajo Nemci, Danci in Francozi (Potovalni urad Havas-Exprinter), za tradicionalne planiške smuške prireditve pa poleg Francozov, Belgijcev in Angležev ter Dancov še Holandci. Holandska letalska družba se je že dolgo tega zanimala za spored Planiškega tedna. Ta družba bo prepeljala holadske goste po redni letalski zvezi do Salzburga, od tam pa bodo leteli s Tauern-ekspresom potovali naprej do Jesenic oziroma Planice. Po podatkih slovenske turistične zveze lahko računajo naši alpski kraji, zlasti Pokljuka, Trenta in Kranjska gora, na mnogo večji obisk Holandcev tudi v letni sezoni. Že omenjeni TCH je namreč pripravil za vsak teden v poletju skupinska potovanja po Sloveniji in Dalmaciji s tremi avtobusi hkrati.

IN KAKO JE Z OBISKOM DOMAČIH GOSTOV?

Če z novim letom ne bi prenehala veljati stara uredba o regresivnem gostinstvu, bi bila vsa gorska gostišča napolnjena z domačimi gosti iz Zagreba, Vojvodine in Beograda. Zlasti učitelji so s svojimi družinami rezervirali bivanje na Gorenjskem, da bi svoje semestralne počitnice preživeli ob smučanju v zimski prirodi. Zdaj so vse rezervacije za januar in februar spriče tega odpovedali. Letos so tudi snežne razmere v Sloveniji mnogo bolj ugodne kot n. pr. v Avstriji ali Švici. Golica (Kanzelhöhe) je letos čisto gola, pa tudi s snegom bogati avstrijski Badgastein je le pičlo prekrit z belo ponjavo. Pri nas se tako Bohinj kakor Pokljuka, Planica in Kranjska gora lahko ponašajo z najmanj pol metra snega. Le ob ugodnih snežnih razmerah in ob ponovni veljavi popustov v gostinstvu pa si gorenjski zimski centri lahko obetajo živahno zimsko sezono. Sicer bodo vsi hoteli, pensioni in gorske postojanke na Gorenjskem prisljeni ustavnimi obratovanjem, kar bo nedvomno onemogočilo tudi obisk tujih gostov in povzročilo veliko škodo našemu zimskemu turizmu. N. Z.

Pod Martuljkovo skupino

Tu ne gre za navadno konkurenco

Še beseda, dve o sporu med podjetjema Telekomunikacije in Nikola Tesla

Odgovor Državnega tajništva za narodno gospodarstvo FLRJ na odprto pismo podjetja Telekomunikacije, ki je bilo objavljeno v našem časopisu pred dobrim mesecem dni, prizadeta ljubljanskega podjetja ni zadovoljilo. Teško je reči, če je polemika o favoriziranju enega in zapostavljanju drugega domačega podjetja že končana, kajti na ponovno obrazložitev podjetja Telekomunikacije v Gospodarskem vestniku Sekretariat za gospodarstvo FLRJ še ni odgovoril. Kljub temu ne bo napačno, če spregovorimo o stvari še besedo, dve.

Po daljšem razgovoru z direktorjem podjetja Telekomunikacije je povsem očito, da v tem primeru ne gre za navadno konkurenco in obračunavanje med dvema podjetjema, temveč za globlji problem. Negodovanje tvrdke Telekomunikacije, kjer izde-

lujejo večino delov za radio aparate in razne druge telekomunikacijske naprave, je izzvala odobritev deviz iz Centralnega deviznega fonda podjetja Nikola Tesla, kjer iz uvoženih delov montirajo radio aparate.

Preveč prostora bi zavzelo, če bi na dolgo razlagali, kako je podjetje Telekomunikacije s pomočjo Inštituta za elektrovezve začelo in razvilo doslej pri nas novo proizvodno delov za radio aparate ter raznih drugih izdelkov, potrebnih za elektrovezve oziroma za industrijo elektronike ali šibkega toka, kar je nade vse pomembna stvar za razvoj najrazličnejše druge industrije. Čeprav so bila sredstva skromna in težave pri začetni proizvodnji precejšnje, se podjetje Telekomunikacije sedaj že lahko pohvali, da izdeluje razen dveh, vse dele za radio aparate in še vrsto drugih proizvodov za telekomunikacijske naprave. Prav gotovo so to za tako mlado industrijo lepi uspehi. Toda naenkrat so nastale nove težave. Medtem ko podjetje Telekomunikacije ni uspelo dobiti jamstva za kredit, potreben za nabavo nekaterega specialnega materiala in inozemstvu, da bi v re-

du sleherno pionirsko delo na področju osvajanja nove zvrsti industrije in osamosvojitve od uvoza iz inozemstva pozdravimo in tudi podpremo. Le majhna in kratkotrajna je korist, če neko podjetje pod ugodnimi pogoji nabavi v inozemstvu že gotov polizdelok ali izdelek, medtem ko je razvoj domače industrije trdno jamstvo za napredek gospodarstva. Gledano s tega zorišča, je prizadevanje in terjanje podpore podjetja Telekomunikacije na vsak način utemeljeno, popustiti za nabavo izdelkov v inozemstvu, čeprav iste izdelujemo že doma, pa neutemeljeno.

Tudi v nekaterih drugih primerih n. pr. na področju proizvodnje telefonskih central, smo že večkrat grešili na podoben način zaradi česar je prav, da se ob primeru podjetja Telekomunikacije zamislimo ter zavzamemo za to, da bi naši gospodarski forumi prvic pomagali premagovati težave mladim zvrstem industrije, drugič pa skrbeli za to, da ji uvoženi predmeti ne bi bili v prehodu konkurenco.

M. N.

Še epilog

Pojasnilo organizacij ZK in SZDL Ljubljana-Bežigrad o krivdi tov. Draga Stembergerja

Dne 15. avgusta lani je bil objavljen v ljudski pravici Borbi članek z naslovom »Novi direktor prevzema posele pod pogolem, da odpuste člana delavskega sveta«. Članek je govoril o glavnem o tem, da je delavski svet ljubljanskega trgoveškega podjetja »Tekstil« ponudil direktorsko mesto tovarni Dragu Stembergerju, ta pa je odgovoril, da to mesto sprejme le, če podjetje odpusti nameščenko Anželo Miklavc-Mami.

Kolektiv podjetja »Tekstil« je kmalu nato odpopikal delavski svet, ki je postal na takšen Stembergerjev predlog, osnovna organizacija Zveze komunistov Bežigrad, v kateri je vključeni tovariš Stemberger, pa je skupno s terensko organizacijo SZDL — te dni sporočila našemu uredništvu svoje ugotovitve o tej zadevi z željo, da jih objavimo.

Terenska organizacija Zveze komunistov Bežigrad pravi, da je poskušala informacije tako pri tovariški Miklavčevi kakor tudi pri tovariški Stembergerju. Ta je svojo napako priznal. Terenski organizaciji ZK in SZDL sta ostro obsodili Stembergerjevo ravnanje. Terenski organizaciji ZK in SZDL Bežigrad pa v svojem dopisu poudarjata tudi to, da bi storili tovarišu Dragu Stembergerju hudo krivico, če bi mu zaradi napake, ki jo je zagrešil, očitali, da je s tem postal reaktor, to bi bilo tembolj krivito zato, ker je tov. Draga Stemberger že z delom pred vojno, med vojno in po njej dokazal svojo naprednost. Prav tako je jasno, da tovariš Stemberger ni bil v nikakršni zvezi z obsojenima Edijem Stefanom in Ivanom Avšičem, kakor bi utegnili kdo sklepati iz časopisnih poročil.

Rako so kategorizirali stanovanja v Beogradu

Pred kratkim so na seji Sveta za komunalne zadeve MLO Beograda obravnavali predlog o kategorizaciji stanovanj. Sprejeli so razdelitev stanovanj v osem kategorij, najslabša stanovanja, ki naj bi po prvotnem predlogu kmetijske prišli v deveto in deseto kategorijo, pa bodo izven kategorij. O tem bodo razpravljali na eni prihodnjih sej MLO, potem pa bodo vsa stanovanja popisali in kategorizirali.

PRVA KATEGORIJA

V prvo kategorijo pridejo najmoderne opremljena stanovanja z odličnimi zdravstvenimi pogoji. Stanovanje je lahko v posebnem poslopiju ali v visokem parterju ali nadstropju, toda ne na mansardi. Če je stanovanje nad drugim nadstropjem, mora imeti osebno in tovarno dvigalo, mora imeti večje od enosobnega, mora imeti glavni in stranski vhod. Stanovanje mora biti prostorno, zračno, svetlo in suho, v bližini ne sme biti naprav, ki povzročajo dim, hrup in hrup. Sobe morajo biti visoke najmanj 3 m.

DRUGA KATEGORIJA

Druga kategorija obsega moderno opremljena stanovanja z odličnimi zdravstvenimi pogoji. Takšna stanovanja so lahko v posebnem poslopiju ali v visokem parterju ali nadstropju, toda ne na mansardi. Če je stanovanje nad drugim nadstropjem, mora imeti osebno dvigalo, če pa je večje od enosobnega, pa tudi glavni in stranski vhod. Stanovanje mora biti prostorno, zračno, svetlo in suho. Tudi za stanovanja druge kategorije je značilna zelo dobra razdelitev in povezanost prostorov: sobe morajo biti prostorne, zračne, svetle in suhe, parketirane, z velikimi dvojnimi okni. Stanovanje so leseni roloji ali zastori. Prostore: prostoro imeti vse stranske s ploščicami ali v svetlo kuhinjo, s steno za živila ter sobo za hišno pomočnico, če je stanovanje večje od enosobnega.

TRETTJA KATEGORIJA

V tretjo kategorijo pridejo udobna stanovanja z zelo dobrimi zdravstvenimi pogoji, ki so lahko v vseh nadstropjih, razen podprtiličja in mansarde. Tudi stanovanje te kategorije mora biti zračno, svetlo in suho, stranski prostori pa so lahko nezadostno svetli in suhi.

Sobe morajo biti visoke najmanj 2,80 m, zračni, če so vsi pogoji ugodni. Sobe imajo običajne lesene pode in enojna okna. Stanovanja (razen posebnih sob) morajo imeti kuhinjo z lesenim in betonskim podom, stransko s ploščicami ali v svetlo kuhinjo, pravico do uporabe pralnice v hiši in klet v njej.

V četrto kategorijo obsega udobna in zdrava stanovanja, ki so lahko v vseh nadstropjih, razen podprtiličja in mansarde. Tudi stanovanje te kategorije mora biti zračno, svetlo in suho, stranski prostori pa so lahko nezadostno svetli in suhi. Stanovanje je lahko v vseh nadstropjih, razen podprtiličja, sobe pa morajo biti visoke najmanj 2,70 m. V stanovanju pete kategorije imajo sobe običajne lesene pode in dvojnimi okna, od stranskih prostorov (izvzemi garsonjere) pa mora imeti stanovanje kuhinjo z lesenim in betonskim podom, stransko s ploščicami ali v svetlo kuhinjo, pravico do uporabe pralnice v hiši in klet v njej.

Sesta kategorija obsega zdrava, nekomfortna stanovanja, ki so lahko v vseh nadstropjih, razen podprtiličja. Tu morajo biti sobe suhe, dovolj zračne in morda manj svetle, stranski prostori pa so lahko nekoliko vlažni.

Sobe morajo biti visoke najmanj 2,80 metra z običajnimi lesenimi podi in dvojnimi ali enojnimi okni. Stanovanje (razen posebnih sob) mora imeti te-le stranske prostore: kuhinjo z lesenim ali betonskim podom ali pa tudi s podom iz opeke, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču, ter drvarnico. Vhod v stanovanje mora biti brez veranda ali podobnega pokrit prostor. Izjemoma je lahko vhod v stanovanje neposredno z dvorišča ali iz ulice, če so ostali pogoji izredno ugodni (če v stanovanju ni vlage, če je dovolj svetlo, zračno in podobno), stranišče, ki je lahko zunanji stanovanja, toda v istem poslopiju ali na dvorišču,

Težavni komunalni problemi mesta Ptuja

Danes vas hočemo seznaniti z nekaterimi komunalnimi problemi Ptuja in težavami, s katerimi se bje mestni ljudski odbor ob njihovem reševanju

MESTO BREZ VODOVODA...

Neverjetno je, toda resnično, da Ptuj s 9000 prebivalci nima vodovoda, čeprav je že mesto Pečovija imelo pred dva tisoč leti vodo iz dveh vodovodov. Vprašanje oskrbe prebivalstva z zdravno pitno vodo je gotovo eno najbolj perečih. Sedaj namreč prebivalci dobivajo vodo iz maloštevilnih starih studencev (skoraj celotna Prešernova ulica hodi po vodo v en studenec) med katerimi jih je 90 % takih, ki jih je sanitarna inšpekcija proglasila za zdravju nevarne. Večina vodnjakov je namreč grajena iz kamena, v neposredni bližini pa so slabe stranišne jame in srednjeveški ter rimski kanali. Zaradi takšnih razmer se v poletnih mesecih skoraj redno pojavljajo tifusna obolenja in bi izbruh prave epidemije ne bil nobeno presenečenje. Ta neprestana nevarnost pred epidemijami in dejstvo, da ima Ptuj zaradi svojih bogatih kulturnih spomenikov izrazito turistični karakter, je vodilo mestni ljudski odbor, da je vprašanje vodovoda posvetil vso skrb. Tako so v letih 1947 do 1950 že zgradili v Skrobli pri Ptujju vodovodno postajo, a na mestni Pano-rami dva rezervoarja, vsakega za 250.000 l vode. To bi za trenutne potrebe zadoščalo, a obstaja možnost, da se postaja poveča in izgradi še en rezervoar. Po letu 1950 so dela na nadaljnji izgradnji vodovoda popolnoma zastala, ker mestna občina ni imela denarja. Za dograditev vodovoda bi po proračunu potrebovali dve sto petdeset milijonov dinarjev. Da tega denarja mesto še dolgo ne bo zmoglo, nam zgornjo pove dejstvo, da je znašal redni proračun mestnega ljudskega odbora za

moremo čuditi, če ima mestni ljudski odbor 600 prošenj za stanovanje, izmed katerih jih je 300 izredno nujnih. Računajoč, da stane gradnja dvosobnega stanovanja okrog 2.000.000 dinarjev, bi torej mesto potrebovalo nujno 600.000.000 dinarjev.

V OSMIH LETIH 12 NOVIH STANOVANJ

In kaj je bilo dosedaj narejenega za omilitev stanovanjske stiske? Zdi se, da nobeno okrajno središče po osvojitvi ni zidalo tako malo kot prav Ptuj. Razen adaptacije nekaterih v vojni poškodovanih stanovanj namreč Ptuj do leta 1953 ni dobil niti enega novega stanovanja, če izzamemo nekaj hiše, ki so jih zgradili delavci in nameščenci. Šele lani je dobil Ptuj v novem bloku pri kolodvoru 12 dvosobnih stanovanj. Za graditev v Ptujju pa je značilno, da so tudi to zgradbo gradili polna štiri leta. Poleg tega je mestni odbor lani začel graditi četvorčka in JLA večje stanovanjske hiše. In to je vse, kar je bilo po osvoboditvi zgrajenega.

V okviru stanovanjske problematike je posebno vprašanje vzdrževanja 260 hiš splošnega ljudskega premoženja. To so stare zgradbe, ki bi jih bilo potrebno temeljito popraviti. Po izdelani proračunu bi za nujna dela potrebovali približno 50 milijonov dinarjev. V kolikor to delo v najkrajšem času ne bo opravljeno, se bo škoda na hišah povečala in bo v dveh letih potrebno najmanj 100.000.000 din. Pri tem pa je zanimivo povedati to, da je znašala celotna letna najemnina za stanovanja v teh hišah 2.904.604 din. S temi sredstvi je seveda vsako resno popravilo nemogoče.

CESTE — RAZSVETLJAVA — MOST

Vse ulice v središču mesta so sicer tlakovane, vendar so le te v starem delu mesta tlakovane še z okroglim dravskim kamenjem. Ta tlak pa je marsikje tako slab, da si človek ob belem dnevu mimogrede pokrvari nogo, ponoči pa seveda tembolji, saj je večina teh ulic v popolni temi. Razsvetljava je namreč v Ptujju še vedno slaba. Leseni most čez Dravo je bil kot provizorij zgrajen leta 1945 za predvideno dobo tri leta. Sedaj je star 8 let in močno zrahljan. Že jeseni 1950. leta je visoka voda grozila, da bo njegov zapadni del odnesla in zato so varnostni organi takrat prepovedali vsak tovorni promet čezenj. Podobne nevarne situacije so bile tudi nekajkrat pozneje. Skratka vsak čas se lahko zgodi, da narasla Drava most odnese in tako se bo znašel Ptuj odrezan od ostale Slovenije.

Pri vsem tem postavljamo resno vprašanje. Kdaj pa Ptuj, ki je tako rekoč brez vsake pomembnejše industrije (svetovno znano usnjarno, ki je imela in bi imela

Pogled proti okrajnemu ljudskemu odboru v Ptujju

leto 1953 samo trinajst milijonov sto trideset tisoč dinarjev in je od tega odpadlo na komunalno dejavnost nekaj nad tri milijone.

...IN KANALIZACIJE

Drugo, nič manj pereče vprašanje je mestna kanalizacija. Tudi tu je stanje nevdržno, saj je večina obstoječe kanalizacije še iz časa rimskega in srednjeveškega Ptuja. Fekalije in druge odpadne vode se zbirajo v stranišnih jamah in čiščenje posebno v poletnih mesecih povzroča smrad. Kanalizacija vojašnice, zaporov, gimnazije in dijaškega doma pa so primitivno izpeljane direktno v Dravo. Zaradi teh kanalov je morala sanitarna inšpekcija zapreti mestno kopališče. Vsa ta okužena in smrdljiva voda teče potem mimo mestnega parka, zaradi česar se širi neprijeten smrad. Posebno vprašanje pa so odpadne vode bolnišnice. Ptujčani se upravičeno čudijo, kako bolnišnica kot zdravstvena ustanova sama ni že zdavnaj resneje načela vprašanja odtoka njenih odpadnih voda. Kanalizacija Ptujja zahteva hitro ukrepanje. Za radi smotnosti dela bi bilo treba vodovod in kanalizacijo graditi hkrati. Za oboje pa je potrebno približno 400.000.000 dinarjev.

VSAKDANJI ODGOVOR — STANOVANJ NI

Izredno težavno, toda še dolgo nerešljivo vprašanje mesta je stanovanjsko vprašanje. Ptuj je namreč med vojno zaradi bombardiranja izgubil 27 stanovanjskih hiš s 150 stanovanji. A število prebivalstva se je od predvojnih 4500 povečalo na blizu 9000, t. j. za celih 100 %. Razen tega moramo nujno upoštevati še dejstvo, da je Ptuj izrazito starinsko mesto, ki je kot celota zgodovinsko zaščiteno. Hiše v starem delu mesta so stare od 350 do 400 let. Stanovanja v teh hišah so temna, vlažna in zatohla ter sodobnim stanovanjskim zahtevam ne ustrezajo in takšnih stanovanj je v mestu približno četrtina (tu je iskati tudi vzroke za visok odstotek rahitisa in tuberkuloze, ki tako močno razsaja med našo mladino). Ako torej upoštevamo gornje, potem se ne

v okraju zadostno kakovostno surovinsko bazo, so v času centraliziranega gospodarstva demontirali in odpeljali) zmogel denarna sredstva za ureditev zgoraj navedenih najnujnejših komunalnih del, ki terjajo hitre rešitve? Ali naj bo mesto še dolgo brez vodovoda in kanalizacije, ter ob strahotnem pomanjkanju stanovanj? Ptujčani pričakujejo, da bi tu morala pomagati tudi naša republiška skupnost. B. M.

Poslopje Mestnega ljudskega odbora v Ptujju

V MURSKI SOBOTI SO ZGRADILI 26 DRUŽINSKIH STANOVANJ

V minulem letu stanovanjska stiska v Murski Soboti ni popustila, čeprav je bilo zgrajenih 26 stanovanjskih hiš, od katerih je 23 že dograjenih in so se stanovanjci že vselili. To je še vedno premalo. Od 72 prošilcev, ki so vložili prošnje za dodelitev stanovanj lani, in 29, ki čakajo že iz leta 1952, jih je lani dobilo

Lepo darilo Podmožakljajem

Prebivalci delavskega naselja Podmožaklja na Jesenicah so se že več let pritoževali nad slabo električno razsvetlavo, ki je bila včasih slabša od navadne petrolejke. Pred nekaj dnevi so v visok transformator na desnem bregu Save elektrifikaciji požrtvovalnega kolektiva »Elektro-Zirovnica« montirali potrebne naprave, ki so razsvetljavo zelo očalele. Za to so Podmožakljaji Mestnemu ljudskemu odboru na Jesenicah in kolektivu »Elektro-Zirovnica« zelo hvaležni.

Prav tako hvaležnost pa bodo prebivalci tega naselja izkazali tudi upravi državnih železnic ter jeseniški železarni in mestni občini, če bi nekoliko bolj pohitili z gradnjo brvi za pešce ob železniškem mostu bohinjske železnice nad Savo. V. G.

Gospodari naj ves delovni kolektiv, ne samo direktor

Trgovina poljedelskih strojev v Murski Soboti je nekaj časa dobro uspevala. Zato delovni kolektiv ni dovolj pazil, kako upravnik gospodari. Le-ta pa je bil lahkomišeln in ni vedno upošteval predpisov. Precej denarja iz viška plačnega fonda je potrošil za razna potovanja in reprezentanco. Zaradi tega mora podjetje plačati več ko 2.000.000 dinarjev davka na dobiček. Taklega dobička pa dejansko ni bilo. Zato je podjetje zašlo v težave, uslužbenci in delavci pa so prejele le 80 % plače.

Ko so upravniku dokazali, v kakšen položaj je pripeljal podjetje, je obljubil, da bo v bodoče delal brezplačno. Ogrorne škode pa tudi s tem ne bi mogel povrniti. Zato so ga odstavili. Ljudski odbor mestne občine pa je za novega upravnika trgovskega podjetja »Branca« — tako so Trgovino poljedelskih strojev preimenovali minuli mesec — imenoval tov. Hirsšla, dosedanjega načelnika Gospodarskega sveta.

Podjetje pa ima težavo tudi s kreditom. Odobren kredit ne zadostuje, da bi lahko kreditiralo prodajo večjih strojev, ki jih kupujejo predvsem splošne kmetijske in delovne zadržuje. Te pa ne morejo v enem ali dveh mesecih plačati večjih zneskov. Zato se je promet v trgovini zmanjšal. Prodaja lahko le prej nabavljene stroje, ne more pa se založiti z novimi. Če se bo potrdil ves delovni kolektiv, bo s pomočjo ljudskega odbora gotovo premagal tudi to težavo. —ke

Načrti postojnskega muzeja

Izpolnili jih bodo pa le, če bodo imeli prostor za vse nove oddelke in če bodo imeli dovolj sodelavcev

Muzej v Postojni kot ena najvažnejših pokrajinskih kulturnih ustanov, postaja v zadnjih letih vse bolj resnično ljudska ustanova, o čemer pričča obisk v minulem letu, saj je muzej obiskalo nič manj kakor 7763 ljudi. S tem se je Notranjski muzej v dobri meri približal namenu, kateremu ta in njemu slične ustanove morejo služiti: vzgoji in kulturni rasti širokih množic. Med obiskovalci je bilo največ posameznikov — tudi mnogo tujcev — pogrešali pa smo organiziranih obiskov naše šolske mladine. Zeleti bi bilo, da bi v prihodnje učiteljsvo osnovnih šol v našem okraju večkrat prirejalo poučne izlete v muzej in na ta način mladino seznanjalo z bližnjo pa tudi daljnjo preteklostjo Notranjske in njenih ljudi.

Novoizvoljeni odbor si je zastavil za to leto več nalog, ki jih bo v okviru materialnih možnosti izpeljal. Skušal bo pritegniti k sodelovanju tudi postojnske visokošolske pod vodstvom prof. Drašlerja, ki je prevzel vodstvo prirodoslovnega krožka; prirodoslovna zbirka bo odlično učilo.

Lovski oddelak ima dovolj materiala, toda še ni zbran. Poideželsko učiteljsvo bo imelo lepo priliko udeleževanja in sodelovanja.

V letu 1954 nameravamo odpreti oddelak mesta Postojne. Ravnateljstvo se je že dogovorilo

z dobrimi poznavalci postojnskih razmer, ki bodo zbirali gradivo za oddelke, ki naj dostojno predloži zgodovino našega mesta.

V načrtu je tudi arheološki in jamski oddelak. Za otvoritev novih oddelkov pa muzej nujno potrebuje celotno poslopje. Zavod za raziskovanje Krasa naj bi se preselil v nove prostore, ki bodo za to ustanovo primernejši. Če bi muzej pridobil prostore v I. nadstropju in v dvoriščnem poslopju, kjer so sedaj nameščeni sodnijski zapori, bi muzej res dobil take prostore, ki bi ustrezali njegovemu namenu. Dosedanji oddelki so prenatrpani, tako da razstavljeni predmeti ne pridejo povsem do izraza.

S tem, da bi odprli nove prostore pa bi nujno potrebovali vsaj enega arheologa in administrativko, ki bi upravljala tudi druge posle. Vse delo, tudi administrativno upravlja ravnatelj sam.

Nepredvideno silvestrovanje?

Prav zares, kaj vse doleti človek! Daleč vneprej računa, računa in se naposled uračuna. Je že tako!

Kaj vse ni želel za Silvestrovo in v nastopajočem letu 42-letni Franjo Zorman, nezaposleni pekovski pomočnik, človek brez stalnega prebivališča. Oglji 25. decembra je ženo obleden oddel iz Zagreba, zvil v Zidanem mostu na desno proti Mariboru, a se ni odpeljal v Maribor. Morda ni imel denarja? Kdo ve! Izstopil je v Celju. Vse dni pred Novim letom ga je bilo videti pred železniško postajo, na peronu postaje in pred odhajajočimi avtobusi. Nemara išče znanca prijatelja? Nemara kotička, kjer bi se rad in zadovoljen dočakal 1954. leto? Kdo neki je vedel?

Kdaj pa kdaj je potnik iz Zagreba le zapustil svoje stalno prebivališče in se napotil na Ulici XIV. divizije, Ulici Tončke Čečeve, Razlarovi ulici, čez Kapucinski most, tja na Breg. Na mostu je večkrat odrgel v Savinjo nenavadno »hrano« za ribe. Niso je jedle, ker ribe ne jedo denarnice in dokumente. Da ne prazne denarnice je metal v Savinjo Franjo Zorman, potnik iz Zagreba. Marsikatera denarnica in ženska torbica bi za Silvestrovo prav tako plavala na ledenih valovih bistre Savinje, da niso organi kriminalne službe prijeli poklicnega žeparja, nezaposlenega pekovskega pomočnika, človeka belih rok brez imenja. Prav zares, pripravili so mu nenavadno silvestrovanje za znanji in sosedami, kjer se vedno čaka, da se odkrijejo še druga njegova »imunska dejanja«. F. K.

To in ono iz Kranja in okolice

»Svoboda na Primskovem v Kranju je začela marljivo delati. Dramska sekcija je konec decembra nastudirala Jurčič-Govekarjevo dramo »Rokovnjača«. Dosej so jo že trikrat uprizorili na združnem domu.

IZUD »van Grohar« v Sotli je uprizoril na domačem odru »Zupanovo Micko«, KUD »Kokalj Valentin« na Visokem pa »Miklovo Zalo«.

V Lomu pri Trzinu so imeli tromesečni gospodinjki tečaj. Obiskovalo ga je 17 deklet. Za zaključek so priredili uspešno razstavo.

V Kranju se je LO MO letos odločil, da bo na vogalu Stritarjeve in Koroške ceste začel graditi novo poslopje za kinematografsko dvorano, ki bo imela nad 700 sedežev. Ze letos nameravajo v dela vložiti okrog 18 milijonov dinarjev. Zidati bodo začeli spomladu.

V Kranju so imeli lani 182 novorojenčkov, 99 je bilo dečkov, 83 pa deklet. Poročilo se je 293 mladih parov, smrt je pobrala 89 ljudi; 42

moških in 47 žensk. Zanimivo je pri rojstvih in pri smrtih, da se je število moških v Kranju začelo dvigati.

Kdor ljubi slovensko knjigo, se vpiše v Prešernovo družbo kot podporni član

DPD Svoboda bodo lahko ustanovili le s skupnimi močmi

V Murski Soboti že dalj časa pripravljajo ustanovitev DPD »Svobode«. Za ustanovitev društva se je zavzel Okrajni svet sindikatov, ki je že lansko pomlad razpisal zbiranje članov, z navedbo, v kakšnih sekcijah želijo delati. Prijavilo se jih je čez 600, kar je v primeri s številom zaposlenih mnogo. V to število namreč niso večti člani KUD »Stefan Kovač«, ker se bo to društvo kot celota vključilo v »Svobodo«.

Ustanovnega občnega zbora »Svobode« pa vzlele temu še ni bilo. Okrajni svet sindikatov v Murski Soboti je sklical več posvetovanj, na katero je povabil zastopnike KUD »Stefan Kovač«, Ljudske prosvete in druge kulturne delavce, a se niso mogli dokončno sporazumeti in narediti dobrega načrta.

Zastopniki KUD »Stefan Kovač« so bili pripravljeni, da li se celotno društvo vključilo v »Svobodo«, vendar šele takrat, ko bo le-ta že imela nekaj uspehov. Takšno mišljenje upravnega odbora je odobril tudi letni občni zbor KUD »Stefan Kovač«. Okrajni svet sindikatov pa meni,

da so za uspešno delo raznih sekcij »Svobode« potrebni sposobni kulturni delavci. Le-ti pa so že vključeni v KUD »Stefan Kovač«. Kdo naj torej vodi delo v sekcijah »Svobode«? »Svoboda« s 600 člani pa ne bi imela niti prostora, kjer bi se člani lahko zbirali in delali.

V odgovor na to nekateri navajajo, da je treba graditi kulturni dom. Toda če bo »Svoboda« čakala na dograditev kulturnega doma, je še več let ne le. Članov pa ne bi mogla zadovoljiti le z delom pri gradnji doma. Tudi predlog, naj bi »Svoboda« začela delo le s predavanji, ni dober. Tisti člani, ki so se prijavili za dramsko, pevsko ali kakšno drugo sekcijo, se ne bodo zadovoljili le s predavanji.

Dosedanje razprave so dokazale, da v Murski Soboti ne bo »Svobode« tako dolgo, dokler se ne bodo vanjo vključili kulturni delavci, ki že delajo v kulturno-umetniškem društvu. Brez teh »Svoboda« ne bi mogla zadovoljiti svojih članov in ne bi mogla uspešno delati, četudi bi jo ustanovili. —ke

Vsaki je imel le k sebi prste obrnjene

Uslužbenci trgovskega podjetja »Loka« v Škofji Loki so znali temeljito izkoristi službeni položaj, sedaj bodo pa lahko tudi temeljito razmišljali o hitri minljivosti vsega »dobrega in lepega«

Lani je pretivalce Škofje Loke precej iznenadila vest, da so bili aretirani vsi vodilni uslužbenci trgovskega podjetja »Loka« zaradi raznih nepravilnosti, goljufij in utaj. Pred nedavnim so bili le-ti sojeni. Na zatočni klopi so sedeli direktor Janko Gruden, knjigovodja Janko Primožič, komercialist Bogo Fale in nakupovalec Anton Pogačnik.

Gruden, Primožič in Fale so knjžični razne izdatke, ki bi morali praviloma obremenjevati sklade plač, na druge konte, da jim ne bi bilo treba odvajati akumulacije in davke od presežka sklada za plače. V letu 1953 so dobili enomesečno plačo za neizkoriščen dopust. Primožič je prejel celo dvakrat. Z gotovino so ravnali sploh zelo malomarno. Nakupovali so na ozemlju STO, ne da bi o tem vodili točno evidenco. Konec lanskega polletja so dobili neupravičeno vsak po 10.000 din nagrade. Teh zneskov niso vplaali v ustrezne formulacije, kot bi jih morali. Nadalje sta Gruden in Fale ogoljufala podjetje z zamenjavo radijskih aparatov in si pri dveh radijskih sprejemnikih prilastila vsak po 8000 dinarjev.

Konec leta 1952 je knjigovodja Anton Primožič ugotovil presežek 70.000 dinarjev, ki se mu je izkazal pri prometu s podjetjem »Železnica« v Ljubljani. Na misel mu je prišlo, da bi ta višek lahko izkoristil. V umazan posel je vpletel nakupovalca Antona Pogačnika, ki je po njegovemu naročilu nakupil v Ljubljani marca 1953, raznovrstnega tekstilnega blaga v vrednosti 70.000 din. To blago sta krivca med seboj razdelila.

Komercialist Bogo Fale je delal ločlj zase kot za podjetje. Tako je nakupil za nekoga nakupovalca 3000 kilogramov krompirja, za nekoga svojega znanca pa 3000 kg ometa. V con B je nakupoval z denarjem,

ki ga je dajal raznim ljudem, ne da bi od njih zahteval kakršnakoli potrdila. Podjetje ni imelo nad tem prometom nobene kontrole. Posrednika v con B tudi ni nikdar nadziral, po kakšni nabavni ceni kupuje blago in mu ga prodajata. Za to »uslugu« je prejel od enega posredovalca 15.000 dinarjev, 50 kg kave in 87 parov perlon nogavice pa je spravil iz cone B z lažnimi računi, prav tako pa ni mogel upravičiti izdatka 45.000 dinarjev za pisalni stroj.

Sodišče je po dvodnevnih razpravi, ki je vzbudila veliko zanimanje, vse štiri takole obsodilo: Janka Grudna na 1 leto in 6 mesecev zapor, Antona Primožiča na 2 leti in 4 mesece, Boga Falea na 2 leti zopora, Antona Pogačnika pa na 20.000 dinarjev kazni. Blago, ki sta si ga prisvojila Primožič in Pogačnik sta morala vrniti, prav tako je Primožič moral vrniti kolo podjetju »Loka«. O.

PODJETJE »MOTOR«, ŠKOFJA LOKA
proda dva nova prenosna DIESEL AGREGATA
za izmenični tok na pogon z nafto.
Jakosti: 18 kVA — 230 V — 78 A — cos φ=0,8 — 1500 o/min, 50 Hz, z motorjem »Deutz« H 0153-7.

NAJBOLJŠE BATERIJE SO ZMAJ
znamke
Dobite jih po tovarniških cenah na drobno in debelo pri podjetju »Kovina«, Ljubljana

NAŠIM MLADIM BRALCEM

SREČKO

»Srečko, ga je klicala mama. Srečko, Srečka pa ni bilo domov od nobene strani. Že zopet je šel na potep. Če je le mogel, je pobegnil od doma in se podil po vsem mestu. Bil je za glavo manjši od svojih sovrstnikov, a se ni nikogar bal. Če je bil kateri med njimi tudi za dve glavi večji, se je pognal v njega. Vsi so ga poznali, da je bil zelo iskren in pravičen. Za noben denar se ni zlagal.

»Srečko, mu je bilo treba reči. »Priznaj in ne molči, pa je povedal vse. Njegova odkritosrčnost je marsikoga bolela in zato jih je dostikrat dobil. Mama ga je imela rada in je redkokdaj nanj položila roko. Toda oče mu je večkrat skrtučil hlače. Kadar se je jezil nanj, mu je rekel: »Le počakaj, ko bo vreča polna, se bo sama odvezala in tedaj bova obratunala.« In tako je tudi bilo. Ta-

bi skočil skozi okno in jim hitel na pomoč. Ko je tako prisluškoval v noč, je naenkrat zaslišal opotekajoče se korake in nato padec. Vse v njem se je napelo. »Kaj je?« si je mislil. Še bolj je prisluhnil in potem zaslišal: »Vode!« Počakal je še nekaj časa in zopet zaslišal: »Vode!« Ne, ni se varal. Splazil se je potih iz sobe, vzel v kuhinji velik lonec in natočil v veži vode.

Potem je odšel v sobo. Postavil je lonec na okno, skočil na oknico, od tod na tla pod oknom. Ni ga bilo strah skočiti. Vzpel se je nazaj in vzel lonec z vodo.

Ko je šel preko vrta, je zaslišal za seboj, kako so se v sosednji hiši zaloputnili vrata in zaprla okna. Torej so ga tudi oni slišali in ni jim bilo mar. Strah jih je bilo.

»Vode! je zopet zaslišal Sreč-

ko, mu dal še vode. Morda se bo zavedel in potem mu bo Srečko pomagal priti na varen kraj.

Ranjeni partizan se je čez čas zavedel. Videl je nad seboj obraz otroka, ki mu je pomagal.

Srečko mu je rekel: »Poskusi vstati. Pomagal ti bom.« S težavo se mu je posrečilo, da ga je spravil pokonci. Spravila sta se na pot. Srečko je dobro poznal vse poti in steze preko vrto. Izognil se je vseh ulic in ga peljal po temi. Šla sta počasi, ker je ranjenemu odlekle precej krvi.

Vedil ga je kar naprej. Partizan mu je povedal, kje je zborna mesto. Srečko ga je zanesljivo našel. Že od daleč jih je ustavila straža.

»Kdo gre?«

»Partizana,« je rekel Srečko. Zdravnik je bil takoj pri roki. Krepko je stisnil roko Srečku. »Samo ti si ga rešil in nihče drugi,« mu je še dejal. »Res si pogumen. Tega še kak odrasel ne bi storil.«

Srečko je še nekaj časa ostal tu na zbornem mestu. Potem pa so odnesli ranjenega partizana na nosilih. Še prej pa je Srečko stisnil roko in rekel: »Hvala ti! Brez tebe bi ostal v mestu in sedaj bi me imeli že v rokah. Ne bom te pozabil.«

Še tisto noč se je vrnil Srečko nazaj domov. Priplazil se je do doma. Nihče ga ni opazil. In dan ni vedel za resnično hrabrost, ki jo je to noč pokazal Srečko.

Ioan Kooč

krat je šiba pela, da je bilo joj. »Mama, daj mi dva dinarja, da bom šel v kino. Veš mama, danes bo film v barvah,« je prosil in moledeval. Včasih je dobil denar, drugič zopet ne. Navadil se je hoditi v kino na črno. Če je le mogel, se je nekoga prijel za roko in že je bil z njim v dvorani. Tako skoraj ni bilo filma, da ga ne bi videl. Navduševal se je nad svojimi junaki in jih rad posnemal. Hrabrost, pogum, pravičnost to je bilo nekaj zanj. Navduševal se je in živel s svojimi junaki. Zbiral je njihove slike. Toda ni maral tistih, ki so igrali v filmih hudobneže.

Podil se je po cestah in bil udeležen v vseh vojskah, ki jih je imel njegov konec mesta z sosednim delom. Nikjer ni hotel manjkati. Enkrat so ga ujeli in ga na najrazličnejše načine hoteli prisiliti, da bi kaj izdal.

Pa jim je rekel: »Kaj mislite, da se vas bojim? Z mano lahko naredite, kar hočete. Dva dni ali še več me lahko pustite privezanega na drevesu, pa vam ne bom nič povedal.«

Počeno so ga nabili in poslušali s sporočilom, naj se jih pazi. Vojna je tekla kar naprej. »Kje je Srečko?« je izpraševal oče pri kosilu in zopet isto pri večerji. Fanta pa ni bilo in ni bilo.

Vse v Srečku je kipelo. Na vsak način se je hotel pokazati hrabrega.

V mestu so tisti večer divjali hudi boji. Ropotale so strojnice in letele mine.

Tudi v bližini hiše, kjer je stanoval Srečko, so se spoprijeli. Oče je ugasnil luči, Srečka pa je nagnal spat. Ko je prišel Srečko v sobo, kjer sta spala že njegov mlajši bratec in sestra, je počasi odprl zavese in odprl okno.

Gledal je v noč in prisluškoval. Hotel je uganiti, kaj bo. V mislih je bil pri partizanih, ki so napadli mesto. Imelo ga je, da

ko. Šel je za glasom in stopil na cesto. Ob leseni ograji na cesti je nekdo ležal. Sklonil se je k njemu. Videl je, da je ranjeni partizan. »Vode!« je zopet zastokal ranjenec. V sosedni ulici pa so zopet počili strelji. Približevalo se je tekanje. Morda koga zasledujejo. »Morda gredo semkaj?« je mislil Srečko.

Dvignil je glavo ranjencu in mu nastavlil posodo na usta. Počasi jo je nagnil in mu dal piti. Potem mu je zmohil senca. Tu ga ne more pustiti. Toda kaj naj stori? Počakal je še nekaj časa in

VZTRAJNI JUN SU

Nekoč je nedaleč od Fudzoa živel deček po imenu Jun Su. Oče mu je umrl. Z materjo je ostal sam.

Napočil je čas, ko bi se moral Jun Su učiti, toda ni imel niti papirja niti črnila niti peresa za pisanje. Vzlic temu je sklenil: učiti se hočem! In začel je preudarjati, kako bi ukral revščino. Odšel je k nekemu bogatincu ter mu dejal:

»Slišal sem, da iščete fanta za domača dela. Kar mene vzemite. Resda nimam veliko let, toda mnogo tudi ne zahtevam! Dovolite mi le, da kdaj pa kdaj opazujem, kako se uče vaši otroci. In zadovoljen bom.«

Bogatin se je razveselil: brezplačnega delavca je dobil! Naučil se je pisati. Zdej je potreboval knjige. Zato je dejal svojemu gospodarju:

»Dosej sem vam delal za stonjo. Zdej hočem plačo. Toda če mi dovolite, da berem vaše knjige, bom delal še leto dni brezplačno.«

Bogatinu je bilo žal, da bi izgubil brezplačnega delavca. Zato je privolil.

Mnogo let je minilo in Jun Su je naposled uspel: postal je velik znanstvenik. Svet se še danes spominja tega majhnega reveža, vztrajnega Jun Sua.

Sladkosnedka

Je pri naši hiši miška majhna, miška sladkosnedka. Sladkosnedka vse pretakne, naj bo lonček ali skleda.

Nosek pomoli v omaro in koticke vse pregleda, kje se skriva čokolada, kje škodolica je meda.

In če sreča kje klobaso, že jo pridno nosi v usta, gloda, neprestano gloda, dokler cele ne pohrusta.

Pa če mlekec kje zagleda, že ga naša miška pije. Ko omaro vso prekuka, v temno shrambo še zavije.

Tam je smetana! Seveda že jo miška naša liže. Nosek ves je bel. In cmoka sladkosnedka na vse viže.

Se slanino tam napade! Sladka, glej, oj, sladka paša! — Ali veste, da je Marko sladkosnedka miška naša?!

Vesetje na snegu

ZAKLETI OSEL

Jurež, samotar tam nekje v hribih, o katerem so poredni sosedje trdili, da mu v glavi manjka vsaj en »koleček«, je gnil svojega starega osla na semenj. Počasi, ne da bi se vsaj enkrat ozrl nazaj, je Jurež vlek trudnega sivca, oмотanega z vrvice, po razdrupani poti. To sta opazila dva hudomušna potepuha, ki sta se hladila za nekim grmovjem ob poti. Hitro si izmislita načrt, ki se jima je posrečil v polni meri. Natihoma se pritihotapita za Jurežem in snameta oslu vrvice. Nato si eden izmed njiju natakne vrvice na vrat in stopica za Jurežem. Drugi pa odvde osla v bližnjo šumo in ga dobro skrrije.

Nenadoma se pa Jurež ustavi in potegne iz žepa zakajeno pipico. Med tem ko prižiga, se ozre nazaj in — ostrmi. Pipica mu pade iz rok. Trenutek stoji popolnoma odrevenel, nato pa zakriči:

Jurež nekaj časa poln usmiljenja zre svojega starega dolgošca. Nato pa stopi prav tik njega, pogladi ga po dlaki in mu šepne v uho:

»Gospod, kakšen velik greh ste pa vnovič storili, da ste spet spremenjeni v osla?«

Koza in miš

Koza se je vzpela na zadnje noge, da bi mulila listje, in ni ji bilo mar, kam je stopila. Slučajno se je tam okrog motala miš in koza ji je stopila na rep.

»Aul!« je vrisnila miš.

»Kaj ti je?« je vprašala brezbrizno koza.

»Pusti mi rep, prosim te! Nanj si stopila. Pusti me, morda ti bom lahko kdaj tudi jaz kaj koristila.«

»Kdaj boš le ti meni koristila? Toda vseeno, bolje je biti dober ko slab. Pustim ti ga.«

Koza je odmaknila nogo in miš je bila svobodna. Dolgo se je zahvaljevala, končno je odšla po svojih opravkih.

Lačno kozo so privezali za kol. Okrog in krog je rasla bujna trava, ki jo je koza hlastno mulila. Ni utegnila paziti na vrvi, ki se je vse bolj in bolj motala okrog kola, dokler se ni končno tesno zategnila okoli vratu. Tako je že bila na tesnem, da bi jo skoraj zadavila. Koza je pričela meketati in klicati na pomoč. Nikjer nikogar, ki bi ji pomagal. To je opazila miš in takoj pritekla k njej.

Povodni mož - zdravnik

Pod Smorno goro je stala v starih časih kočja, v kateri sta živeli revna žena in njena hčerka Marjanca. Očka ni bilo več, ker so ga ubili hudobni Turki. Pridna in ubogljiva Marjanca se je rada med tem, ko je mamica hodila na delo, igrala ob Savi, metala kamenčke v globok tolmun in se smejala ribicam.

Ko se je nekoč tako igrala, je zagledala v vodi zelen obraz. Marjanca je gledala v zeleno spak iz oči v oči, stegnila roko v pozdrav in rekla:

»Dober dan, striček!«

Zelenec je priplaval na vrh in pomolil Marjanci sluzasto, mokro roko. Marjanca mu jo je pogumno stisnila in rekla:

»Saj si povodni mož, kajne? Ali se hočeš z menoj igrati? Jaz sem Marjanca, doma sem pa v tistile kočji pod Turncom.«

Zelenec, ki je bil resnično povodni mož, je le pokimal z glavo. Kako naj bi govoril, ko pa živi večinoma le pod vodo! Prišel se je prekopicavati po vodi in uganjal je take norčije, da je Marjanca kar ploskala z rokami. Potem je Marjanca metala v tolmun kamenčke, povodni mož jih je pa pobiral. Tako sta se igrala do mraka, ko se je Marjanca poslovila in stekla domov.

Ko je Marjanca mamic povedala, s kom se je pri vodi igrala, se je mamica tako prestrašila,

Zimska

Nezlišno pada sneg in vse pokrije; o odejo toplo goro in dolino, zemljo utrujeno mehko zavije in pravičeno spreminja pokrajino.

V kožuhih belih smreke mirno zdijo in rne v gozdu stikajo za hrano, pod zemljo pa evetlice trdno spijo, v jaszbin jaszbec godrnja zaspano.

Po beti jasi zajček postakuje, stopinje v snegu pušča malomarno; na gleda sraka in se nanj huduje; ves moker boš; še oboliš nevarno!

Zasmeje zajček se in dé predrznost; »Mokrate ne bojim se, niti mrazat! Odkar živim, me greje toplo krano; a strah me je — tistišnja obraza!

Tu spak me neprestano zauzeje, — Pa vendar lahko zganjam zdej norčije, nobena stvar me danes ne strahuje, saj pada sneg, ki vsako sled pokrije...»

Andreja Lavrenčič: **ZIMSKA**

ge, bom delal še leto dni brezplačno.

Dvanajst bratcev

Januar za pečko kima: huda, huda je ta zimal

Februar iz svoje vreče trese nam ledene sveče.

Marec pride, jih pospravi, sneg nam brž scedi, odpravi.

In april je za emruha, solze loči, jezo kuha.

Pollej pa v zelenem maju ptički pojejo nam o gaju.

Sonček junija se smeje, ko nam ličeca ogreje.

Julij, bratec, kaj je to? Ši ugrel nam že vodo,

za kopanje do avgusta, ko je šola naša pustja?

A septembra šolski zoonca pravi, da je igre konec.

Ze oktober polnih rok sadje trosi naokrog.

In november o kaščo spravi ose, kar mu jesen pripravi.

Se december ka zaide, pa spet novo leto pride.

Maja Smolej

VSA IRANSKA BOGASTVA SO ŠAHOVA LASTNINA

brez lastne krivde zaostalo ljudstvo pa živi v zelo slabih razmerah

Ves svet se je zadnje čase zanimal za razmere v Iranu, kjer so sodili in obsodili bivšega ministrskega predsednika Mosadika, ki je bil reakcionarjem trn v peti, čeprav jim po svojih nazorih ni nevaren. Govorili so, da ga bodo obsodili na smrt, pa so se ustrašili javnega mnenja po vsem svetu in mu odmerili zelo milo »kazeno«. Seveda o kazni v tem primeru sploh ni moč govoriti, ker ni bilo nobene krivde. Iz naslednjih podatkov bodo lahko naši bralci razbrali in spoznali pravo ozadje gonje proti naprednemu gibanju v Iranu, saj je bila tudi ta sodna burka konec koncev samo izraz te gonje.

V državnem puču lani v avgustu je sodelovalo komaj tri sto z noži oboroženih plačanih razgrajčev. Mosadika sta vrgla šah Mohamed Riza in general Zahedi. Njegov načrt o nacionalizaciji petrolejske industrije v Abadanu je s tem vsaj začasno propadel. Iran, prostrano ozemlje na jugu Kaspiskega morja, je po površini sedemkrat večji od Jugoslavije, prebivalcev pa ima približno 13 milijonov. Natančnega števila ni moč ugotoviti, dokler bo zemljiška gospoda pobirala davek za šaha, ker veleposestniki namenoma prikrivajo število prebivalcev, da bi lahko več iz ljudstva iztisnjene denarja spravili v svoj žep.

Od leta 1905 je Iran ustavna monarhija, v kateri pa ustavo kaj malo upoštevaljo, ker je država

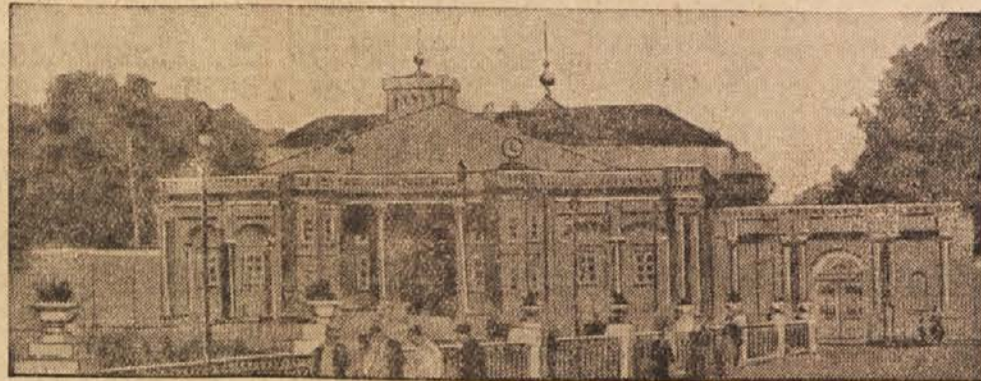
urejena despotsko. V ustavi je rečeno, da so vsa bogastva dežele šahova lastnina. In šah to neomejeno pravico prav pridno uporablja. Prebivalstvo mu mora plačevati vse in kupovati od njega celo vodo. Ljudstvo je zelo zaostalo, kar ni nič čudnega. Še zdaj je v tej deželi v veljavi običaj, ki se zdi nam neverjeten. Če pride šah na kako posestvo in pravi, da mu je hiša, zemlja ali karkoli všeč, mora lastnik odgovoriti: »Vse to je tvoje.« Navadno so šahi takšne ponudbe odklanjali, saj so bili že tako zelo bogati. Ko pa je prišel na krmilo Riza Pahlevi, potomec plemiške družine, je ta običaj pridno izkoreninil. Tako si je sčasoma prilastil mnogo hiš in zemlje.

Pojem veleposestnikov je v Iranu čisto drugačen, kakor drugod po svetu. Pri nas merimo zemljo na orale in hektare. Če bi jo merili tako tudi v Iranu, bi zemljiška gospoda ne mogla povedati, koliko je ima. Tam merijo zemljo po vaseh. Ni malo zemljiških gospodarjev, ki imajo po 700 ali celo po 1500 vasi. Nekateri veleposestniki imajo toliko zemlje, da bi pokrila Bolgarijo, Belgijo in Holandsko. Na njej so neomejeni gospodarji. Kako žalostno so v tej deželi razmere glede zemljiške posesti, nam pove že to, da ima 1% veleposestnikov v rokah 65% obdelovalne

zemlje. Dobrih 60% kmetov zemlje sploh nima. Po vaseh živi 88%, po mestih pa samo 12% prebivalcev. Teheran ima približno milijon prebivalcev.

Položaj iranskih kmetov bi lahko primerjali kvečjemu s po-

kih 780 rialov, za »stanovanje« — luknjo v ilovnati koči pa plača 400 rialov mesečno. Zanimivo je, da se tudi v tej deželi pojavlja državni kapitalizem. Večina industrije je namreč v rokah države. Pobiranje davkov je izrazito

Teheran: takšno je bilo poslopje perzijskega parlamenta preden je pogorelo

ložajem naših kmetov pred letom 1948, saj so tlačani v najslabšem pomenu besede. Po zakonu gre iranskemu kmetu petina vsega pridelka, pa niti tega ne dobi. Zemljiški gospodarji mu da navadno tiste pridelke, ki jih ni moč prevažati, ker se hitro pokvari, torej razno sočivje in odpadke. Teheran je poln beračev. Računajo, da jih je v njem kakih 200.000. Po številu beračev je iransko glavno mesto nedvomno prvo na svetu. Delavcev je v Iranu kakih 300.000, od teh je tretjina zaposlena v abadanskih petrolejskih rafinerijah. Njihov položaj ni nič boljši od položaja kmetov oziloma tlačanov. V Iranu traja delovni dan 10, 14 pa tudi 18 ur. Nekvalificiran delavec zasluži ka-

fevdalnega značaja. Kakih 90% dohodkov država od posrednega obdavčenja, neposredni davki pa izvirajo iz izrazito fevdalnega značaja. Kakih 90% dohodkov država od posrednega obdavčenja, neposredni davki pa vržejo komaj 10%.

Pa tudi v Iranu se že kažejo znaki socialnega vrenja. Ljudstvo čedalje odločneje zahteva zboljšanje svojega obupnega gnetnega položaja. Mosadik je sicer marsikaj obljubil, le agrarne reforme nikoli ni omenil. Njegov načrt se je omejil na nacionalizacijo petrolejske industrije. Dohodki anglo-iranske družbe so znašali na leto kakih 330 milijonov dolarjev, in od tega je dobil Iran samo kakih 10%. Ker se Mosadik ni naslonil na ljudstvo, ga tudi ni bilo težko vreči. Čeprav v bistvu še nazadnjaški in kapitalistično usmerjen, pa je vendarle znatno pripomogel, da se je tudi v Iranu začelo prebujanje.

Kaj se zgodi, če ima človek dvojnika

Izgubljena stava, pri kateri je šlo za 50.000 dolarjev

Otroci poznajo pravljico o zajcu in ježu. Vtem ko zajcu že pohaja sapa, ker na vso moč teče čez polje od njive do njive, je prebrisan jež poslal svojo sestro na las podobno družico na cilj, kjer je sprejela upehanega zajca z vzklikom: »Sem že tu!« Seveda je bil zajček ves iz sebe od presenečenja in ni mu šlo v glavo, kako ga je mogel jež prehiteti. Na to zgodbo bi bil moral

bo prej prispel v New York in nazaj. Domenila sta se, da se staneta na letališču La Guardia v New Yorku. Hotelir ima letalo in stavo je sklenil, da bi preizkusil njegovo hitrost. Mc Kerr se je samo smehljaj, češ da bo vsekakor pred njim v New Yorku.

Ko se je hotelir po rekordnem poletu spustil na newyorško letališče, ga je lekarnar ondi že čakal in mu smeje prišel naproti. Presenečeni Shale je odhitel nazaj k letalu, češ da bosta preizkusila svoje moči še na progi iz New Yorka v Kansas City. Lekarnar pa se je kar naprej muzal in smehljaj. Mirno je gledal, kako je hotelir zlezal v letalo in odletel. Ko je leta ves izžrpan priletel v Kansas City, je malo manjkalo, da se ni onesvestil. V restavraciji na letališču je namreč lekarnar že zadovoljno pil whisky.

Hotelir je moral hoče noče priznati, da je tekmo in s tem tudi stavo izgubil. Izplačal je lekarnarju 50.000 dolarjev. Lekarnar pa je vzel samo polovico stave in takoj odletel s poštnim letalom v New York. Ko ga je hotelir pred odhodom vprašal, zakaj ne vzame vsega denarja, je odgovoril:

»Vedeti morate, da imam v New Yorku dvojnika, ki mi je na las podoben. Moram se mu izkazati hvalečnega, da vas je danes sprejel na newyorškem letališču.«

misliti hotelir Norman Shale iz Kansas Cityja, ki je oni dan izgubil stavo 50.000 dolarjev. Stavil je z lekarnarjem Mc Kerrom, kdo

BEN GURION

se je zatekel v puščavo

Bivši izraelski ministrski predsednik živi zdaj v puščavski naselbini Ste Boker

Pri nas smo samo kratko zabeležili vest, da je izraelski ministrski predsednik Ben Gurion odstopil. Prvi hip celo v Izraelu javnost ni vedela, kaj ga je napotilo k temu koraku. Nekaj njegovih najboljših prijateljev in sodelavcev je prešlo kmalu po Gurionovem odstopu pismo. V njem je bila na pisalni stroj napisana kratka zgodba Rudyarda Kiplinga, naslov pa se je glasil »Cudež Puruna Bhagata«. Gre za zgodbo ministrskega predsednika neke majhne, toda napredne indijske dežele Puruna Bhagata, ki je nenadoma odstopil in se umaknil visoko v Himalajsko pogorje. Nekega dne, ko je plezal na visoko goro, je pripravilo silovito neurje. Mestece ob vznožju gore je bilo v nevarnosti. Puruna Bhagatu se je posrečilo pravočasno obvestiti prebivalce, da so ušli smrti. In od takrat ljudje v tem delu Indije časte Bhagata kot boga. Postavili so mu tudi svetišče. Purun Bhagat pa je bil čisto navaden človek; študiral je v Oxfordu ter bil član angleške Akademije in drugih znanstvenih ustanov.

S tem pismom je hotel Ben Gurion povedati, da je kot ministrski predsednik sicer odstopil, da pa bo tudi v prihodnje delal za svoj narod in domovino. Izrael je glavne težave na poti k neodvisnosti že premagal. Odkar je bila razglašena izraelska republika, je prispelo tja nad 720.000 Židov.

Narodno neodvisnost so Židje dosegli, toda čaka jih še žilav boj za gospodarsko osamosvojitve. Nikjer na svetu ne bijejo ljudje tako žilavega boja proti pesku in kamnu kakor v tej deželi. Ben Gurionov odstop je naložil prebivalcem Izraela novo težko breme. Noben njihov voditelj ni užival tako velikega ugleda. Zato je bilo zelo težko sestaviti novo vlado. Ben Gurion nekoliko spominja na starega grškega filozofa. Po političnem naziranju je realisti in židovski nacionalist, vseskozi realen, prvi pionir in zelo izobražen.

Nekaj dni preden je odstopil, je v govoru na sestanku židovskih voditeljev med drugim dejal: »Jaz sem Žid, Židje pa mislijo zmeraj v stoletjih in tisočletjih. Živimo v dvajsetem stoletju, gledamo pa v enaindvajseto.« Potem je obravnaval razne težave, ki jih bo morala mlada država premagati. Govoril je tudi o napakah v prvih letih življenja Izraela, predvsem je ugotovil, da je med ljudstvom premalo požrtvovalnosti. Njegov bojni klic je bil in je še zmeraj: »Pojdi na jug — zavzemi puščavo.« Temu klicu pa je sledilo le nekaj tisoč mladih fantov in deklet. Med njimi se jih je samo petindvajset odločilo za naselitev v

puščavi, kjer so ustanovili naselbino Ste Boker, kar pomeni v našem jeziku pastirsko polje. Isti to naselje si je Ben Gurion izbral za svoje novo bivališče.

Ste Boker je oddaljen od Džerzabele dobrih 50 kilometrov. Skozi puščavo je speljana cesta. Kamor seže oko je vse pusto, sam pesek in kamen. Človek bi mislil, da ga je zanesla pot na luno. Nikjer ni videti nobenih sledov življenja. To je kraljestvo Mrčevga morja. In vendar je začelo življenje prodirati v to puščavo. V Sodomu so zgradili tovarno, v kateri izdelajo na dan dve sto ton sode. V petih letih bodo zvišali proizvodnjo na tri sto tisoč ton. Ste Boker ima le nekaj barakov, štrlečih iz puščavskega peska. V njem živi petindvajset fantov, dva zakonca, en otrok in en pes. V baraki s štirimi sobami je nastanil Ben Gurion. Naselje je nastalo pred dvema letoma. V bližini je talna voda in to je bilo za naselitev odločilno. Petdeset kilometrov daleč naokrog ni o talni vodi duha ne sluha. Dežuje v tej puščavi zelo redko. Večkrat se zgodi, da tudi pol leta ni dežja. In vendar je zemlja dobra, lahko bi bila zelo rodovitna, če bi jo mogli namakati. Prebivalci te prve naselbine v izraelski puščavi imajo že 500 ovac in živne nomadskemu podobno življenje.

Ko je prispel Ben Gurion v Ste Boker, so ga prebivalci sprejeli sicer prijazno in gostoljubno, posebnega vtisa pa njegova odločitvena nanje ni napravila. Neki fant je rekel: »Napornega dela ne bo zmogel, saj je star že 67 let, v kuhinji nam bo pa lahko pomagal.«

ZA DOBRO VOLJO

NADEBUDNA PEVKA

»Poglej, dekle, ki stanuje tam na oni strani je mnogo obetajoca pevka.«

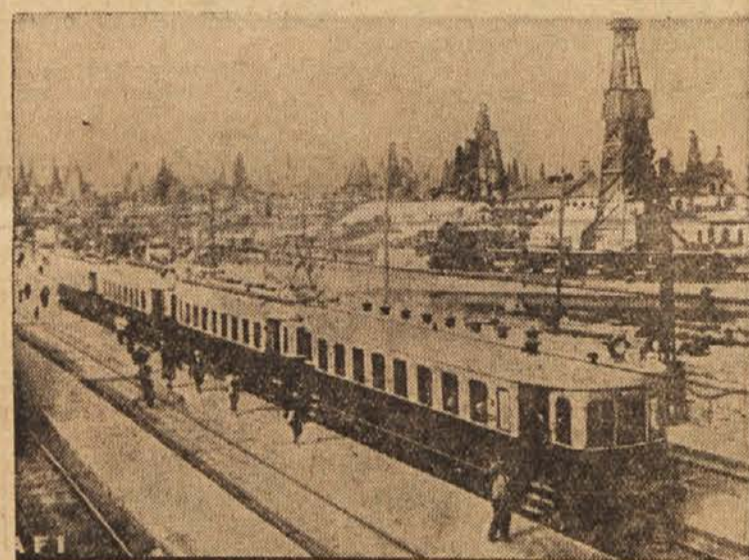
»Tako? Potemtakem pa naj objubi, da doma ne bo počela.«

NA CESTI

Milčnik na motociklu osuplo gleda za volomobilčkom, ki osake toliko pol metra odskoči od ceste. Milčnik zdrži za njim.

»Čujte, kaj pa je z vašo cestno steno?« oprasa šoferja.

»Z mojim avtom? Nič posebnega.« odgovori šofer. »Samo kolca se mi.«

Baku: železniška postaja

Kaviar, vodka in odhodni vizum

so po mnenju tujcev tri najboljše stvari v Sovjetski zvezi

Bivša ameriška poslanica v Luksemburgu Perle Mesta se je nedavno vrnila s potovanja po Sovjetski zvezi v Washington, kjer je napisala vrsto člankov o svojih vtisih in doživetjih. V Moskvo jo je povabil sovjetski poslanik v Luksemburgu tik preden jo je Eisenhower po štirih letih njenega uspešnega delovanja odpoklical. Povabilo jo je zelo presenetljivo. Seveda ga je z veseljem sprejela. Perle Mesta je stara 67 let, ki pa jih dobro skriva. Hitro se je pripravila na pot in odletela z letalom v Helsinki. Tam je vstopila v staro potniško letalo tipa Dakota in odletela v Leningrad, potem pa v Moskvo. Sama se je čudila, da ji sovjetske oblasti na potovanju po Rusiji niso delale običajnih težav. Ogledala si je Kijev, Harkov, Stalingrad, Baku, Tiflis in Odeso. Do Jalte ni prišla, ker ji je zmanjkalo rubljev.

Zato svetuje ljudem, ki se jim nudi priložnost, da bi potovali po Rusiji, naj vzamejo s seboj čim več rubljev. Razen v Moskvi tujega denarja nikjer drugod ne zamenjujejo. Priporoča tudi potovanje v prvem razredu. S seboj je treba vzeti živila in najnujnejšo posodo. Sovjetski vladi imajo sicer zvočnike, zama pa bi človek iskal v njih jedilne vagonce. Ameriška diplomatka se ni omejila na običajen program sovjetskega urada za tujski promet (Inturist). Kjer je le mogla, se je ubranila vodnikov. Cele ure je stala v raznih mestih in vrstah, da je dobila košček sira ali vstopnico za kinematograf. Vsako priložnost je izkoristila, da je govorila s preprostimi ljudmi. Nekdo ji sedela v parku na klopi. Poleg

nje sta sedela Rus in njegova žena. Ko je Rus opazil njeno biserno ogrlico, je opozoril ženo, naj se je nikar ne dotakne češ da bi se okužila z bakterijami. Potem ameriška diplomatka biserno ogrlice v Rusiji ni več nosila. Če jo je kdo vprašal od kod prihaja in kdo je, je odgovorila, da je članica ameriške delegacije Mesta. Tako je povsod svoj cilj dosegla, da so ljudje občevali z njo spoštljivo in ji šli na roko. Člani tujih delegacij so namreč v Rusiji zelo v časteh.

O ruskih ženah pravi Perle Mesta, da so »žilave, izžrpane in prezgodaj postarane«. Zgražala se je nad bridko usodo žensk, ki morajo opravljati tudi najbolj naporna dela. Rusinje morajo ne le pomagati graditi hiše in ceste, marveč celo jezove, šofirati, morajo omnibus in v reklamah prenašati težke kose jekla. Čedalje več je v Sovjetski zvezi tudi žensk, ki so se pod pritiskom razmer odločile za poklic strojevodje. Perle Mesta pravi, da se ženske v Sovjetski zvezi bolj razvijajo v smeri napornega, čisto naravnost težkega dela, kakor pa v smeri ženske lepote. Radovednost jo je gnala tudi v Georgijo, brž ko je slišala, da so Berijo aretirali. Hotela je videti tudi njegovo domovino. Mnogo ljudi je vprašala, kje je pravzaprav Berijev rojstni kraj, toda nihče ji ni odgovoril. Celotno v Georgiji so se ljudje balli govoriti o njem, češ da je izdajalec.

V Kremlju so ji dovolili prisostvovati seji Vrhovnega sovjeta. O Molotovu pravi, da je v nastopu molčeč, nedostopen in formalen. Staljinov svak Kaga-

novič je »tako nervozno bobnal s prsti po mizi, ko da igra na klavir«. Malenkova pa se ji je zdel ko »velik debelušast baby«. Drugi dan so jo v uradu za tujski promet vprašali, kako ji je bil všeč govor Malenkova: »Prav nič« je odgovorila z naivno odkritosrčnostjo. »Mar nisem rekla, da o zunanjem svetu ničesar ne vedo.« Ko je zapuščala Sovjetsko zvezo, se je spomnila na izrek tujih diplomatov: »Tri dobre stvari so v Rusiji, prva je kaviar, druga vodka, tretja in najboljša pa odhodni vizum.«

Jugoslovanska delegacija s takratnim predsednikom izraelske vlade Ben Gurionom

MALI LEKSIKON

Vprašanja:

Kolikšen je prirastek prebivalstva v Evropi?

Iz kakšnih kemičnih sestavin je sestavljena šota?

Ali je na svetu snov, 60 tisočkrat težja od vode?

Kako debela je ledena plast na Grönlandiji?

Iz kakšnih surovin izdelujejo kremenčke za ožigalnike?

Ali lahko dobimo maslo, ne da bi mešali mleko?

Odgovori:

Evropa ima kakih 610 milijonov prebivalcev. Statistični podatki kažejo, da umrje v Evropi vsako minuto 12 ljudi, rodi pa se 16 otrok. Vsako uro ima torej Evropa 240 ljudi več. Njena prirastek prebivalstva znaša letno 2700 ali na leto 2 milijona 102.400. Prirastek prebivalstva na ostalih kontinentih pa je še mnogo večji.

Šota ima za industrijo zelo ugodno in zanimivo sestavo, čeprav jo v glavnem še zmeraj uporabljajo za kurivo, in sicer v najbolj primitivni obliki. Šota s posebnimi ravnimi stirozlatimi lopatimi rezalje v obliki opeke in suše na soncu. V njej je 45 do 50% humusa (spolja lignita, rastlinskih beljakovin, celuloze in sladkorja), 10 do 15% tencozana, aminokislina, voska, smole itd. Ostalo so organske soli. V industriji lahko uporabljajo samo šoto, ki ne leži na površju, ker daje več kalorij.

Kozarec vode tehta 200 g, kozarec živga srebra pa 3 kg. V sončnem sistemu pa nahajamo snov, ki bi z njo napolnjena časa tehtala 200 ton in za njen prevoz bi bil potreben cel vagon. Te snovi na Zemlji ni, pač pa na Siriusovem spremeljalecu, ki mu pravijo zvezdovalec »Sirius B«. Človek kar razumeti ne more tolikšne zračnosti snovi, saj vemo, da je prostor med atomi tako majhen, da tega sploh ne dopašča. V tem primeru pa gre za »spohabljen« atome, katerih teža je ostala enaka težji »neposohodovanih« atomov, pač pa je njihova prostornina v primerjavi z neposohodovanimi približno enaka prostornini srednje velikega bisera z večjo hišo.

Največji otok na svetu Grönlandija je pokrit z večinom snegom in debelo plastjo ledu. Ledena odeja je debela 500 do 1500 m. Znana je pod imenom islandia in obsega 84% površine Grönlandije. Na tem otoku pa so posamezno gore in drugi dali, ki niso pokriti z ledom.

Monazit kopljejo v velikanskih peščenih plasteh na obalah Brazilije, Indije, vzdolž vzhodne obale ZDA, Avstralije in Ceylona. To je surovina za izdelovanje cer-torjske preli, s katero impregnirajo kapice v pišnikih svetilkah. Razen tega izločajo iz monazita visoko radioaktivni mezotorji, ki ima radiju podobne lastnosti in je 50-krat dražji od zlata. Ko izločijo iz monazita cer-torij in mezotorji, dobe iz ostankov z elektralizirano surovino, iz katere izdelujejo kremenčke za vžigalnike.

Maslo lahko dobimo mnogo hitreje in ceneje na nov način, ki ne zahteva, da bi mleko stevalo. Če hočemo dobiti maslo, se morajo maščobe v mleku spojiti. To dosežemo mehanično z mešanjem mleka. Novi način pa je v tem, da pride mleko v poseben stroj pod visokim pritiskom in tako se iz njega izločijo maščobe, da nastane iz njih maslo.

USPEH JUGOSLOVANSKIH NOGOMETASEV V URUGVAJU

Partizan navdušil Montevideo

Montevideo, 8. jan. — Nestrpno smo pričakovali rezultat tretje tekme Partizana na turneji po Južni Ameriki. Igral je s prvakom Urugvaja, z enim najboljših moštev Južne Amerike, Penarolom. To je moštvo, ki še ni bilo poraženo na svojem igrišču. Partizan je navdušil 40.000 gledalcev v Montevideu in odlično igral, to je bil začetek poročila iz Urugvaja. Urugvajce so najbolj navdušili obrambni igralci jugoslovanskega moštva, predvsem pa vratar Stojanović, ki je odlično branil. Ko so domači igralci v drugem polčasu silovito napadali, da bi za vsako ceno odločili tekmo v svojo korist, je bil Stojanović nepremagljiv. Z izvrstno obrambo, ki je navdušila Urugvajce, se je po splošnem mnenju uvrstil med najboljše vratarje, ki so jih kdajkoli

PARTIZAN : PENAROL 1:1

Videli v Montevideu. V tem delu tekme je ubranil kakih 10 do 15 izredno močnih strelcev napadalcev Penarola. PARTIZAN JE PRIŠEL V VODSTVO 1:0

Obe moštvi sta pokazali izredno tehnično igranje. To je bila hitra in temperamentna igra moštev, v kateri so nastopili popolni nogometaši. Značilno je, da sta obe moštvi igrali po enakem sistemu: z dolgimi pasovi so ustvarjali nevarne položaje v kazenskem prostoru in brez prevelikega kombiniranja streljali na nesporni-kovna vrata. Zategadelj so imeli največje delo obrambni branilci, ki so vsi brez razlike igrali brez napak in niso dovolili, da bi gledalci videli še več golov.

Sprva se je Partizan branil, več napadov njegovih napadalcev pa se je končalo s strelom mimo vrat. Sredi polčasa je Partizan uredil svoje vrste in prevzel pobudo v svoje roke. Tedaj je prišel tudi v vodstvo. Gol je dosegel Milutinović v 23. minuti.

IZENACENJE
Po tem голу je Partizan gospodoval na igrišču. Toda prav v tem trenutku je domače moštvo v 31. minuti izenačilo. Jugoslovanski igralci pa zaradi tega niso izgubili poguma in so bili še naprej v premoči. Partizanov napad je do konca izvedel še nekaj izredno lepih, naglih in duhovitih kombinacij, ki so gledalce navdušile.

Poznanja o gostovanju najboljših mednarodnih nogometašev lode v kratkem končana. Konec januarja bodo države, reprezentanti odpotovali v Egipt, kjer se bodo pripravljali na svetovno nogometno prvenstvo. Maščari bodo v Egiptu odigrali pet tekem z različnimi nogometnimi moštvi.

Z LETNE KONFERENCE NK ODRED Položaje slovenskega nogometa je treba obdržati

Trener Ognjanov: »Ne verjamem, da bo Odred izpadel iz lige!«

Ljubljana, 8. jan. — Nogomet je v Sloveniji dosegel v minulih letih največji uspeh po vojni. Prvi naš predstavnik, Odred, si je po tolikih težavah in naporih le priboril pravico igranja med najboljšimi jugoslovanskimi klubi. Odred predstavlja v prvi ligi slovenski nogomet, ki ima od tega in bo imel le koristi, saj se bo le tako mogel dvigniti na raven nogometa v drugih republikah.

O tem vprašanju so na večerajšnji redni letni konferenci NK Odred največje nogometno društvo dobro organizirano in pa da ima kot vsi drugi mnogo težav in skrbi, je bilo slišati že iz poročil. Posebno pereče je v tem klubu tudi finančno vprašanje, zaradi katerega je bilo delo v mladino in drugim moštvo slabše.

V tehničnem poročilu je tovariš Repotčnik omenil nekaj zanimivih podrobnosti. Odred je izgubil v minulih letih 14 tekem, od tega kar 10 v zvezi z ligi. Spremenljivo formo je pripisati poškodbam igralcev, kaznim (1) in odsotnosti zaradi višje sile. Najuspešnejši igralci je bil Toplak, nato pa Lesjak Belcer in Berginc. Udeležence konferencie je najbolj zanimalo mnenje igralcev prvega moštva o sedanjem položaju Odreda. O tem je govoril trener Ognjanov: »Nisem pesimist. V svoji 20-letni trenerski praksi sem doživel že hujše krize kot je sedanja Odredova. Prepričan sem, da se bomo dvignili za dva tri mesta v lestvici in se tako obdržali v ligi. Moštvo manjka rutine. Na ta račun smo izgubili 6 ali 7 točk, kar nas je stalo mesta v sredini lestvice, ki bi nam po vsej pravici pripadalo. Toda to je nogomet. Nikakor pa ne morem verjeti, da bi Odred mogel izpasti iz lige,« je zaključil Ognjanov.

Z volitvami novega odbora je bilo končano triurno delo konferencie. Novemu odboru pa so vsi prisotni zaželeli, da bi prebrli vse težave, ki ga čakajo v tem letu.

Mihalč zmagal v Sao Paolu

Sao Paulo, 8. jan. — Na velikem mednarodnem atletskem mitingu v Sao Paolu je v teku na 5000 m zmagal Mihalč — 14:54,4, na 10.000 m pa Zatopek — 30:09,9. Na 3000 m je zmagal Foarez — 8:49,5, na 1500 m pa Tajpalc — 3:59,7.

KAKO MATIJA SKANDER Damjan Podgornik NI UMRL

Konec tedna, ko izprazni umirajoči sprevodnik že večji del stekleniček izpod blazine in javno požvižga v postelji, ko Marjana skrivnostno molči, ko je pri kraju dopust uradnika Konrada Pezdirja in prihaja stanovanjska komisija »preverjat dejansko stanje stvari«, se zgodi nekaj, o čemer še dandanašnji govori vesoljni Stari trg:

Marjana odpre vrata stanovanjski komisiji z uradnikom Konradom na čelu. Ko nato združeni v globokem spoštovanju do umirajočih vstopijo po prstih v sobo sprevodnika Damjana — umirajočega ga ni v postelji. Ga ni. Sploh ga ni v sobi. Nikjer. Tudi na stranišču ga ni in ne v kuhinji. Sploh ga ni v stanovanju.

Teško si mislimo večjo osuplost in večjo zadregu. Vsi vprek, čeprav so uradne osebe, postanejo popolnoma niri. Predsednik komisije vpraša:

»Ali je zletel v nebesa?«

Uradnik Konrad živčno premetava blazine in odejo. Drugi člani komisije iščejo umirajočega pod posteljo, v omarah, pod mizo in pod stoli, kakor da bi bil žoga ali da bi se izredno rad igral skrivnice ter bi si hotel privoščiti to zabavno igro še enkrat pred smrtjo.

Po nekaj trenutkih divjega lova pogleda nič manj osupla Marjana skozi okno. Zastane ji dih, da samo še nekaj zagrga in izproži drgetajočo roko.

»Izpod oboka« koraka proti domu sprevodnik Damjan v polni paradni uniformi, z belo krizantemo v gumbnici modrega, težkega železničarskega plašča. Nekolikanj negotovo, toda dovolj trdno zastavlja korake. Iz gostilne mu maha z belim prtičem v pozdrav natakariča Fani.

Čeprav je v nasprotju z vsemi nazori o morali, tudi s tistimi, ki sem se jih učil v šoli, moram — resnici na ljubo — napisati

DANES SE ZAČNE II. gorenjski zimsko športni teden

Ljubljana, 8. januarja. Jutri bodo na Jesenicah slovesno odprli II. zimski športni teden. Razen številnih domačih in tujih smučarjev se bodo v tem tednu razvrstila tekmovalca med drsalci, hokejisti in kegljaci na ledu. Pričakujejo, da bo v vseh tekmovalnih sodolovila več tisoč tekmovalcev, med katerimi bodo nastopili tudi športniki iz Slovenske Koroške, Avstrije in Francije.

Najvažnejša tekmovalna bodo v nedeljo na Bledu, in sicer veliko mednarodno tekmovalje tekačev. Posebna zanimivost tedna pa bo turnir v hokeju in tekma kegljačev na ledu. Razpisanih je kakih 60 pokalov in nad 1000 praktičnih daril.

Mednarodna hokejska tekma med reprezentancama Nemčije in Italije se je končala z zmago Nemčije z 9:4 (2:2, 3:0, 4:2).

Hajduk : Gibraltar 8:2 (4:2)

Gibraltar, 8. jan. — Včeraj je Hajduk premagal vojaško reprezentanco Gibraltarja z 8:2 (4:0). — Gole so za Hajduka dosegli Senauer, Broketa in Arapović po 2, Matošič in Vukas po enega.

MEDNARODNA REVUJA SMUČARSKIH SKOKOV V MARIBORU

Maribor, 8. jan. — Jutri bo na preurejeni 60-metrski skakalnici na Pekrski gorci mednarodna revija smučarskih skakalcev. Revije se bodo udeležili Avstrijci Wieser, Schwein-

berger, Lichteneger, Grill, Kostner, Gratwohl in verjetno tudi Leodalter. Bifkone se bodo tekmovalja udeležili tudi dva švicarska, dva nemška pa tudi dva švedska skakalca.

NAŠE SMUČARKE V GRÜNDEWALDU

Vodenličeva 13., Muvrinova 15.

Gründewald, 8. jan. — V Gründewaldu v Švici se je začelo včeraj mednarodno smučarsko tekmovalje za ženske. Prvi dan je bil tek na 10 km, na katerem je nastopilo 18 žensk iz šestih držav, med njimi tudi dve jugoslovanki — Vodenlič in Muvrin. V zelo močni konkurenci sta jugoslovanki zasedli 13. oziroma 15. mesto.

Zmagala je Valentina Careva, studentka iz Leningrada, ki je progo prevozila v 43. minutah in 11. sek. Za njo so se uvrstile štiri njene rojakinje. V slalomu, na poti, dolgi 2 km, z višinsko razliko 300 m, je zmagala Avstrijka Mahringer v času 1:56,2.

HOKEJ NA LEDU

»Jesenice« : »Ljubljana« 2:1

Ljubljana, 8. jan. — Včeraj sta se za prvenstvo Slovenije v hokeju na ledu pomerili moštvi »Jesenice« in »Ljubljana«. Zaslužno je zmagalo moštvo gostov, ki je igralo po zrtvovalno in bilo skoraj vso tekmo v premoči. Gole so dosegli: Noč in Valentar za »Jesenice« ter Janežič za »Ljubljano«. Sodila sta Pogacnik in Gorše.

MEDNARODNI TURNIR NA HASTINGSU

Matanovič se bori za 3. mesto

Hastings, 8. jan. — Na mednarodnem šahovskem turnirju v Hastingsu je bilo danes VII. in VIII. kolo. Do konca turnirja je le še eno kolo. Kdo bo prvi na tem turnirju še ni gotovo, ker je angleški mojster Alexander v prekinjeni partiji VII. kola proti Bronsteinu v boljšem položaju. Za 3. mesto se bori naš mednarodni mojster Matanovič in sovjetski velemojster Toluš.

Vrstni red po VIII. kolu: Bronstein 5 (I), Alexander 4,5 (I), Matanovič, Toluš 4,5, O'Kelly 4 (I), Teschner 3,5 (I), Olafsson 3,5, Wade 3, dr. Tartakower 2,5 Horn 1,5 (I).

Splošna bolnišnica v Celju sprejme rentgenskega tehnika. Nastop službe takoj. Vlogo pošljite Ravnateljstvu bolnišnice, Celje.

POZOR!

VARAŽDINSKA TEKSTILNA INDUSTRIJA

»VARTEKS« - Varaždin

obvešča vse predilnice volne in bombaža ter trikotaže in tkanice, da sprejema v barvanje volno, lesna in bombažna vlakna ter česanje prediva po zelo ugodnih cenah.

INTERESENTI NAJ SPOROČE SVOJE POTREBE!

2850

JUTRI BO

žrebanje tombolskih tablic

TOMBOLE ZVEZE GLUHIH JUGOSLAVIJE!

ZADNJI CAS JE, DA SI KUPITE SREČKO!

Tombolska tablica stane samo 50 dinarjev.

Dobite jo lahko pri vseh prodajalcih srečk Jugoslovanske loterije in pri organizacijah Zveze gluhih Jugoslavije.

STROJNEGA INŽENIRJA

sprejme takoj v službo tovarna »TITAN«, Kamnik.

Plača po dogovoru. Stanovanje preskrbljeno. Ponudbe pošljite na personalni oddelek tovarne »Titan« ali pa se osebno zglasite v podjetju.

DELOVNI KOLEKTIV

trg. podjetja »AVTOMATERIAL«

MARIBOR, Partizanska cesta 27

ZELI VSEM SVOJIM ODJEMALCEM IN DOBAVITELJEM MNOGO USPEHOV V NOvem POSLOVnem LETU 1954.

Za izkazano nam zaupanje in naklonjenost v letu 1953 se zahvalujemo ter obveščamo vse naše stranke, da smo znatno znižali cene naših zalogi materiala. Istočasno sporočamo, da smo odprli v naših poslovnih prostorih

komisijso trgovino rabljenih avtomobilskih delov in pribora.

SE PRIPOROCAMO!

KONFEKCIJA

'JOJVOODINA'

ZEMUN, Tvornička 16, telefon 37-540

ZELI SVOJIM POSLOVNIKIM PRIJATELJEM SREČNO NOVO LETO 1954

DELOVNI KOLEKTIV

Doma pričaka sprevodnika Damjana osupla stanovanjska komisija z uradnikom Konradom na čelu.

Gledajo se, gledajo, in hip, dva strme drug v drugega, nakar se začne Damjan na ves glas in tako od srca smejeti, da se mora oprijeti ograje ob stopnicah. Ko si opomore, izvleče iz žepa tisočak in ga dá komisiji.

»Pod obokom' imajo ravno svež golaž in novega vipavca. Pijte na moje zdravje in srečo!«

Nato se Damjan obrne h Konradu, rekoč: »Mi ne boš voščil sreče?«

Ko strmi uradnik vanj, bled in nem, mu pojasni:

»Ali ne veš, da je danes sobota? Na magistratu imajo uradne ure. Poročil se bom. Jasno, z Marjano.«

»Toda...« zajecelja Konrad Pezdir.

»Če misliš jetra ali pismo, se v obeh primerih motiš. Vi ste si zamislili jetra, jaz pa pismo. Zdaj smo opravili. Oblecite se, za pričo nama boš.«

Nato gre upokojeni sprevodnik Damjan Podgornik mimo stanovanjske komisije v kamro, kjer sloni ob postelji Marjana. Iz oči ji dero debele solze, žive priče drobnih in velikih človeških doživetij... Za postarnega moža Damjana in ženo Marjano, ki jima je preostalo le še upanje na nekaj let mirnega življenja upokojencev v starem, dvosobnem stanovanju, je bilo umiranje hudomušnega sprevodnika pretresljivo doživetje in velika preizkušnja. Ni dvoma, da je v tem bistvena razlika med njima in med Hamletom, in ker se nista zavedala občeločloveške pomembnosti svojega doživetja, je tudi razlika med njima in starotrškim čevljarjem Andrejem Legatom, ki so mu za poslednjo željo napisali nad grob:

za konec, da se je poslej življenje sprevodnika Damjana precej spremenilo. Kadar prihaja poslej Damjan »Pod obok«, ga nekdanji prijatelji nič več ne pozdravljajo s sproščenim nasmehom, nič več ga ne vabijo v svojo družbo in nič več jih ne zabavajo njegovi dovtipi...

Da, sprevodnik Damjan Podgornik je zagrešil neodpustljivo napako: ni umrl.

Ni umrl, čeprav je toliko ljudi upalo v njegovo smrt. Razočaral je preveč starotrških meščanov, da bi mogel še živeti priljubljen med njimi. In razočaral jih je do dna srca, kjer so v skritem kotičku upali, da se bo z njegovo smrtjo uresničili njihov življenjski cilj, vselitev v dvosobno stanovanje.

Ali bo Damjan Podgornik s svojo resnično smrtjo lahko popravil, kar je zagrešil?

Ne. Nikoli. Nikoli več, kajti Staremu trgu kuje zakone trdo in skopo življenje.

Konec

DNEVNE NOVICE

Obveščamo vsa društva in klube, da se vrnijo v soboto, zvečer 9. januarja 1954 ob 18. uri nočno skakalne tekme na Bledu in to na 35-meterski skakalnici. Nočne tekme se vršijo kot otvoritev »Gorenjskega zimsko športnega tedna«, odnosno na predvečer mednarodnih tekem v tehnik za moške in ženske na Bledu. Prijave se sprejemajo do 9. januarja ob 15. uri.

Društvo visokoskopskih profesorjev in znanstvenih delavcev v Ljubljani obvešča svoje člane, da bo IV. redni letni občni zbor Društva v ponedeljek, 11. t. m. ob 15. uri v prirodoslovno-matematični dvorani (bivša fizikalna dvorana) Univerze, Trg Republike 11.

Uprava Tobačne tovarne v Ljubljani razpisuje mesto pravnega referenta, Ponudbe s kratkim življenjepisom vložiti pri upravi Tobačne tovarne, Ljubljana, Tržanska cesta 12. Pogoj dovršena pravna fakulteta.

ROKONCERTI

Vladimir Markovič in Katarina Adžemović iz Beograda koncertirata v ponedeljek 11. januarja ob 20.15 v Filharmoniji. Vstopnice od 100 din navzdol.

VAŽNI NASLOVI V LJUBLJANI

- Reševalna postaja, Zaloška 25, tel. 23-444
- Zdravstvena dežurna služba, Miklošičeva 20, tel. 23-081
- Notranja uprava, Prešernova ul. 21, tel. 21-109 in 21-200. Dežurni za prometne nesreče, tel. 20-683
- Gasilska milica, Krekov trg, tel. 23-655
- Elektrarna, Magistrat, tel. 22-121
- Plinarina, Resljeva 28, tel. 20-555
- Vodovod, Krekov trg 10, tel. 20-554
- Železniška postaja, trg OF, tel. 20-769
- Avtobusna postaja, Masarykova, tel. 23-093
- Hotel »Union«, Miklošičeva 1, tel. 20-570
- Mestni avtoaks, Siomškova 6, tel. 21-976
- Mestna hranilnica ljubljanska, Copova ulica 3 — Tel. centrala 22-138 in 23-383, direktor tel. 21-834
- Veleblagovnica »NA-MA«, uprava - sekretariat 22-563, komercialni oddelki 22-571, računovodstvo 23-059, centralno skladišče 22-550, poslovalnica pri »Pošti« 21-988, poslovalnica pri »Tromostovju« 22-551, poslovalnica »Ponišče« 20-496
- Trgovsko podjetje »Usnje«, Wolfova ul. 111, direktor 20-942, komercialni oddelki 22-364, grostični oddelki za usnje, Trubarjeva ul. 22-281, detajlni poslovalnici: »Usnje«, Trubarjeva ul. 22-281; »Koža«, Trubarjeva ul. 22-058; grostični oddelki za obutev, Gradišče št. 10, tel. 20-517
- Trgovsko podjetje »Vojava«, tel. 22-563, prodajalne: »Vojava«, Nazorjeva 3, 20-681; »Korotana«, Celovška 11, 23-083
- Trgovsko podjetje »Izbrina«, Wolfova ul. 111, uprava, direktor 23-521, komerc. oddelki 20-235, skladišče, Mestni trg 21, 21-195; poslovalnice: »Perilo«, Miklošičeva 12, 20-122; »Manona«, Prešernov trg št. 3, 21-572; »Moda«, Nazorjeva 5, 20-255; »Okras«, Copova 54, 21-149; »Vrvarna«, Trubarjeva ul. 31, 20-441
- Slovenija — Impex, trg. agencija za izvoz in uvoz — Beethovnova 147, 23-915
- Mestno prevozno podjetje »Meprom«, uprava in delavnice tel. 21-392, Prometna pisarna — prevozi garže tel. 20-623
- Spedičija — Ljubljana, podjetje za tužemske in mednarodne transporte, uprava Titova 33, tel. 21-392, direktor 20-851, kovovna odprava, Metelkova ul. št. 4, tel. 21-719, avtodisponenca tel. 21-690, avtogarara, Središka 1, 23-390

Umrlji so v Ljubljani

Zlatko Faflek, sin zidarja. Pogreb bo danes, 9. t. m. ob 10.30 na Zalah. Anton Švajler, upokojenec. Pogreb bo danes, 9. t. m. ob 14.30 na Zalah. Marija Zupan, zasebnica. Pogreb bo danes, 9. t. m. ob 15. uri na Zalah. Pavle Pinter, slaščičar. Pogreb bo danes, 9. t. m. ob 15.30 na Zalah.

GLEDALISKA

DRAMA — LJUBLJANA

Sobota, 9. januarja ob 20: Salacrou: »Tak kakor vsi«. Abonma red K. Raoula igra Demeter Bitenc. Nedelja, 10. ob 10.30: Javna produkcija pesne sole Mele Vidmarjeve. Ob 15: Golia: »Snežuljica«. Izven in za podeželje. — Ob 20: Shaw: »Pygmalion«. Izven in za podeželje. — Elizabeta Tina Leonova, Higginsov Vladimir Skrbinišek. Ponedeljek, 11. januarja ob 20: Salacrou: »Tak kakor vsi«. Abonma red D.

V nedeljo, 10. januarja ob 10.30 dopoldan bo v dramskem gledališču ponovitev pesne produkcije Sole Vidmarjeve. Ker se je produkcija vršila meseca julija, t. j. izven sezone, je ponovitev namenjena predvsem študentski in dijaški mladini, ki se zanima za moderno pesno smer. Seveda so vjudno vabljeni tudi vsi ostali. Vstopnice v operni blagajni.

OPERA

Sobota, 9. januarja ob 19.30: Rossini: »Seviljski lincevi«. Izven in za podeželje. Nedelja, 10. januarja ob 15: Verdi: »Rigoletto«. Izven in za podeželje.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Gledališka pasaža

Sobota, 9. januarja ob 20: Vilharjeve soloiigre. Večer v čitalnici. Izven. Nedelja, 10. januarja ob 15: F. Milčinski: »Mogočni prstani«. Izven. Ob 20: Aristofanes: »Lisistrata«. Izven.

OBRTNO GLEDALIŠČE

Komenskega ulica — Rokodelski dom Sobota, 9. januarja ob 20: W.-Stein: »Pred poroko«. Nedelja, 10. januarja ob 20: W.-Stein: »Pred poroko«.

Obrotno gledališče bo po daljšem premoru ponovilo to uspelo burko Blagajna 2 uri pred pričetkom predstav.

SKUD TINE ROZANC — LJUBLJANA

Dom železničarjev

Nedelja, 10. januarja ob 16: C. Golar: »Ples v Trnovem«, burka. Režija: M. Skrbinišek. Predprodaja v nedeljo od 10—12 in od 14 dalje v domu 1. nadst.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE

MARIONETE

Levstikov (Sentiakovski) trg

Sobota, 9. januarja ob 17: Kuret: »Obuti maček«. — Ob 20.30: Kuret: »Obuti maček. Za odrasle. Nedelja, 10. januarja ob 11: Malik: »Zogica Marogica«.

ROČNE LUTKE

Resljeva cesta 28

Nedelja, 10. januarja ob 17: Karsch: »Težave Petersiljkove mame«. Prodaja vstopnic od 11 do 12.30 pri blagajni Mestnega gledališča v Gledališki pasaži in pol ure pred predstavo pri gledaliških blagajnah.

RADIO

Dnevni spored za soboto, 9. januarja

5.30—7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! (pester glasbeni spored) — 7.30—8.15 Napoved časa, povmes ob 5.55—5.45 Napoved in pregled tiska — 8.15—8.30 Jutranja temerovodstvo — 8.30—8.45 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in radijski koledar — 8.45—9.00 Dnevna sporeda — 7.00 Za gospodinjstvo — 7.25—7.30 Poročila — 12.00 Opoldanski orkestralni spored — 12.30 Napoved časa, poročila, pregled dnevnega sporeda in objave — 12.45 Zabavna glasba — 13.00 Nova knjiga — 13.10 Slovenska narodna pesni in plesi (Prenos v Zagreb) — 13.45 Jezikovni pogovori (ponovitve) — 14.00 Za prijetno popoldne (zabavna glasba) — 14.30 Radijske reklame — 14.40 Igra Plesni orkester Radia Zagreb — 15.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objave — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 Za pionirje: Zgodba o Sampu in severnem jelenju — 15.30 To in ono z vseh strani (vmes poster glasbeni spored) — 17.00 Napoved časa in poročila — 17.10 Pje Ljubljanski komorni zbor pod vodstvom Milka Skoberneta — 17.30 Med kmečkimi pevci in godci — 18.10 Lahka orkestralna glasba — 19.00 Radijski dnevnik in objave — 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame in vremenska napoved — 20.00 Pisan sobotni večer — 22.00 Napoved časa in poročila — 22.10 Kaj bo prihodnji teden na sporedu — 22.20 Glasbena medigra — 22.30—23.00 Oddaja za naše izseljence (na valu 327,1 m) — 23.00 24.00 Na valu 327,1 m: Oddaja Radia Jugoslavija za tujino (Prenos iz Zagreba).

KINO

KINO »UNION«: Slov. film »Vesna«.

Tednik Barok v Ljubljani. Predstave ob 16, 18 in 20.

KINO »KOMUNA«: Italijanski film »Kako sem odkril Ameriko«. Tednik. Predstavi ob 16, 18 in 20. Zadržani predstava odpade — nastopa Sveugali.

KINO »SLOGA«: Italijanski film »Obaobas«.

Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20.

KINO »SOCA«: Nemški film »Sanjave usnice«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. Danes zadnjkrat! Predprodaja vstopnic v vseh starih kinematografih od 10—11 ter od 15 dalje.

KINO »TRIGLAV«: Ameriški barvni film »Na otoku s Teboje«.

Tednik. Filmske novosti 47. Predstavi ob 16 in 20. Prodaja vstopnic od 17 dalje.

KINO »SISKA«: Amer. film »Zmagu nad temo«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje.

KRANJ »STORZI«: Italijanski film »Tri prepovedane zgodbe«.

»SVOBODA«: Ameriški film »Ob veliki ločnici«. — »ZADRUGNIK«: Jugoslovanski film »Nevlita«. CERKLJE »TRIGLAV«: Ameriški barvni film »Trije mušketirji«. PTUJ: Ameriški barvni film »Ostržek«.

MARIBORSKE VESTI

V Mariboru so se poročili: Ašič Rihard, 25 let, strugar — Lasknik Marica, 26 let, uslužbenka; Rep Ernest, 23 let, ključavničar — Bolj Stepan, 23 let, uslužbenka; Karmel Bogomir, 24 let, mehanik — Višner Olga, 20 let, delavka; Margulj Vladimir, 22 let, stroj. ključavničar — Maček Julijana, 25 let, uslužbenka; Čebe Ivan, 24 let, sofer — Čurič Zofija, 27 let, polj. delavka; Pergar Franc, 24 let, polj. delavec — Kosar Brigita, 24 let, knjigovodkinja; Stuel France, 21 let, strugar — Škorjanec Angela, 18 let, natakarica; Grdak Rudolf, 24 let, stroj. tehni k — Gruhnik Osveta, 22 let, blagajničarka; Pebeinšek Otmar, 26 let, namestnik — Golob Olga, 20 let, prodajalka; Kuvček Stefan, 24 let, čevlj. pomočnik — Kraj Stefanija, 27 let, tkalka; Hrastnik Karl, 28 let, stroj. ključavničar — Siska Vilma, 21 let, pomožna delavka; Spurel Slavko, 23 let, čevljar — Vrentuša Mira, 20 let, uslužbenka; Krojs Henrik, 24 let, električar — Sorli Danica, 19 let, tekst. tehnik; Vauhnik Martin, 63 let, delavec — Pohlir Terezija, 37 let, delavka; Zonta Alojz, 25 let, mehanik — Hasi Adela, 22 let, namestnica; Kurik Rafael, 39 let, namestnik; Potočan Ljudmila, 37 let, namestnica; Cater Vladimir, 24 let, oblikovalec — Kumer Kristinastina, 33 let, tkalka; Potočnik Viljem, 19 let, stroj. ključavničar — Rampre Ema, 21 let, brusilka; Novak Alfonz, 25 let, stroj. tehnik — Horvat Marija, 25 let, gospodinja; Stopenjig Aleksander, 25 let, zidar — Kopršičeva Zofija, 29 let, tkalka; Mervič Silvester, 22 let, trgov. pomočnik — Kabanjšič Vida, 24 let, namestnica; Berus Franc, 34 let, paznik — Poljanšek Ana, 26 let, bolničarka; Topolnik Karol, 24 let, čevlj. pomočnik — Cipot Terezija, 22 let, šivilj. pomočnica; Vihar Maksimiljan, 33 let, mizarški tehnik — Božič Slavica, 23 let, tkalka; Beto Alojzij, 23 let, ind. teh. ris. — Bajt Elfrida, 24 let, pom. delavka; Pučko Feliks, 22 let, avtom. mehanik — Bedrač Frančiška, 21 let, sukalca; Filipič Stanislav, 31 let, ključavničar — Rajar Marija, 29 let, česalka; Fras Jožef, 23 let, čevljar — Vintar Marija, 22 let, tkalka.

DEŽURNA LEKARNA:

Sobota, 9. januarja: Lekarna »Tabore«, Trz Armade 3.

RADIO

5.30—7.25 Prenos sporeda Radia Ljubljana — 7.25—7.40 Za razvedrilo — 7.40—7.45 Za naše gospodinjstvo — 7.45—8.00 Poje Mariborski komorni zbor p. v. Rajka Sikoška — 8.00—8.10 Poročila in vremenska napoved — 8.10—8.30 Za vankar nekaj — 12.00—15.00 Prenos sporeda Radia Ljubljana — 15.00—15.30 Plošče po vaših željah — 16.30—16.45 Pregled domačih dogodkov, vremenska napoved in točen čas — 16.45—17.00 Zabavna glasba, vmes objave — 17.00—23.30 Prenos sporeda Radia Ljubljana — 23.30—23.00 Plesna glasba — 23.00 Zaključek oddaje.

KINO

PARTIZAN: Ameriški film »Njeno življenje«.

UDARNIK: Slov. film »Vesna«.

POBREZJE: Angleški film »Pekel je razprodan«.

STUDENCI: Angleški film »Tretji slovek«.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE: Sobota, 9. januarja ob 19.30: Verdi: »Traviata«. Izven.

CELJSKE VESTI

Gibanje prebivalstva v Celju. — V času od 28. decembra do 4. januarja se je v Celju rodilo 36 dečkov in 35 deklic. — Poročili so se železniški zavirač Alojz Drobne in bolniška streljica Zofija Hrovatič, poročnik JLA Dragoljub Mihutinovič in namestnica Elizabeta Stumberger, inž. Vladimir Vedenig in namestnica Silva Medved. — Umrlj so Terezija Podboršek, roj. Rošker, Dragutin Kolar, Vilbald Weber, Cvetko Buser, Marija Medved, Anton Voučko, Marija Stropnik roj. Gmeiner, Valentin Berger, Katarina Babnič, Mihael Schmid in Ana Pavlič, roj. Sik.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Zaradi obolenosti v ansamblu se premieri »Razbiti vrči« in »Mož usode« preložita na nedoločen čas.

VESTI IZ TRBOVELJ

V Trbovljah so se decembra poročili: Janez Černič in Justina Erjavce, roj. Gabrijel, Juraj Ozimec in Majda Kostanjšek, Jožef Soper in Cecilija Zuraj, Franc Dobovčnik in Miloslava Tomaž, Ivan Golob in Ema Božič, Frančišek Urbanc in Alberta Jelen, Franc Učakar in Roza Cenc, Stanislav Zeleznik in Ida Logonder, Stanislav Vodenik in Ela Matilda Smrgut, roj. Logonder, Ivan Vrhovnik in Marija Hacin, Maks Strus in Ivana Hribar, Jožef Jerman in Marija Zibert, Josip Ahac in Alojzija Kralj, Stojan Mihael Kržan in Frančiška Zupančič, Valentin Pesko in Frančiška Jeglič, Ivan Svetanič in Zofija Zibert, Lukas Zajc in Hildegarda Cernec, Fr. Podlesnik in Kristina Okorn, Franc Ovenik in Veronika Predovnik, Martin Hvala in Jožefa Zorko, Martin Kovič in Olga Verieg, Stanislav Oven in Silva Zolce, Adolf Adam Zagorc in Jožeta Zvegljč, Silverij Felko in Elizabeta Jelena Zlobec.

VESTI Z JESENIC

ZDRAVNIŠKA DEŽURNA SLUŽBA

8. januarja do 15. januarja dr. Čeh Milan.

MESTNO GLEDALIŠČE JESENICE

Sobota, 9. januarja ob 19.30: Jurčič-Tomažič: »Domens«. Nedelja, 10. januarja ob 14.30: Jurčič-Tomažič: »Domens«. Zveza z vlaki ugodna.

KINO

»RADIO«: Ameriški film »Moč orožja«. Predstavi ob 18 in 20.

»PLAVZ«: Ameriški film »Pavl«. Predstavi ob 18 in 20.

JAVORNIK: Ameriški film »Waterloojska cesta«. Predstavi ob 17 in 19. uri.

DROBNI OGLASI

ZIMSKI PLAGŠI sem pozabila dne 31. decembra v vlak Jesenice-Gorica na postaji Bled Jezero. Prosim poštenega najditelja, da proti nagradni sporedu na naslov: Livče Zlata, Split, Savska 1, 12

PRODAMO 3-tonski letovorni avto »Chevrolet« in 1,5-tonski tovorni avto »Ford« Podrobnije informacije se dobe v tajništvo tovarne »Titan« Kamnik, 68

BARBARAN CEK št. A/I 237231 je bil izgubljen in ga razglasimo za neveljavnega. »Jelen«, 17396

DEŽAVNO KMETIŠKO POSESTVO Žovnek v Braslovčah išče inženirja agronomije z nekaj praks. Nastop službe takoj. Stanovanje preskrbljeno. Ponudbe na gornji naslov. 70

Vi ste na vrsti, da zadenete veliko premijo 800.000 dinarjev tombole ZVEZE GLUHIH

Novi načrt nudi velike možnosti za dobiček 30 MILIJONOV DIN — 88.300 DOBITKOV IN PREMIJ!

TOMBOLSKE TABLICE LAHKO KUPITE PRI VSEH PRODAJALCIH JUGOSLOVANSKE LOTERJE IN ORGANIZACIJAH ZVEZE GLUHIH!

CENA TABLICI JE 50 DINARJEVI!

ZREBANJE BO DNE 10. JANUARJA 1954 V SARAJEVU

POSLOVODJA

za nabijani in vibrirani beton, z večletno prakso kot vodja-poslovodja, takoj dobi službo.

Pismene ponudbe z dokazili o delu kot poslovodja pošljite do 25. januarja 1954 na naslov:

GRADSKO BENTNSKO PREDUZEČE — OSIJEK

Državno podjetje takoj sprejme v službo:

- več gradbenih tehnikov (za visoke in nizke gradnje),
- več gradbenih delovodij,
- finančnega knjigovodjo,
- mezdnega knjigovodjo,
- 3 skladiščnike,
- 3 strojnike,
- avtomehanika,
- orodnega kovača.

Pogoj: potrebna večletna praksa. Delo na podeželju. Plača po dogovoru.

Pismene ponudbe poslati na oglasni oddelki pod »Gradnje«.

„ZADRUGAR“

zadružno podjetje za promet s kmetijskimi pridelki v Banja Luki

je s sklopom Okrajne zadružne zveze v Banja Luki št. 2747 z dne 19. decembra 1953 zaradi reorganizacije trgovske mreže

PREŠLO V LIKVIDACIJO

Pozivamo vse upnike, da prijavijo svoje zahteve, kakor tudi dolžnike, da poravnajo svoje obveznosti najpозnejše do konca januarja 1954 na naslov:

»ZADRUGAR« V LIKVIDACIJI, BANJA LUKA, BENEŠEVA UL. 6,

ker bomo po tem roku smatrali knjižno stanje za pravilno

LIKVIDACIJSKA UPRAVA

5804

JAMES CAIN:

Ponarejevalec

ROMAN

III

Dragi moj, če želiš dognati, da si res zaljubljen, tedaj ti je treba samo pomisliti na možnost, da te izvoljenka vleče za nos. Ves sem drhtel, ko sem prispel domov, in tresel sem se, ko sem odšel v svojo sobo in legal. Lepo kašo sem si bil skuhal, bilo pa mi je jasno, da moram nekaj storiti. In vendar sem lahko mislil samo na to, kako me je mogla tako hitro zaslužniti. Mislil sem, da je to tudi hotela.

Le kako me je zaneslo v to kašo! Kakšno budalo sem bil! Sram me je bilo tako, da mi je vsa kri pritisnila v glavo, če sem le pomislil na tiste najine vožnje z avtomobilom in na to, kako plah sem bil takrat, namesto da bi bil vsiljiv. Razmišljal sem, kako sladko se mi je morala smejeti; ob tej misli sem tiščal glavo v vzglavje. Če nekaj časa sem začel misliti na današnji večer. Domenila sva se bila, da se sestaneva. Odpeljati bi jo moral na kliniko, kakor prejšnjo nedeljo. Belil sem si glavo z vprašanjem, s čim naj začnem. Rad bi ji bil povedal svoje mnenje in potem je ne bi več hotel videti, toda s tem zaveda ne bi bila opravljena. V banki mi je rekla, da jo nekam čudno gledam, pa ji je lahko šinila v glavo misel, da vse vem, čeprav se ne

izdam. Nisem pa hotel, da bi do tega prišlo. Hotel sem imeti proste roke, dokler ne bi v miru premislil, kaj na storim.

Cakal sem torej na cesti, malo dlje od njene hiše na mestu, kjer sva navadno stala, da ne bi sosedom nudila priložnosti, da bi se čudili. Prišla je čez nekaj minut. Kratko sem zahupal, vstopila je in prisledla k meni. Ni več omenila, da sem jo čudno gledal. Govorila je o Kaiserju, češ da sta napravila dobro kupčijo in da bo takšnih kupčij še več, samo če ji dovolim, da jih pripravi. Delal sem se, ko da sem dobre volje, ona pa je prvokrat, odkar sem jo poznal, postala nekoliko koketna. Pravzaprav ni bilo v njenem vedenju nič posebnega. Rekla je samo, da bi bila lep par, če bi hotela. In to me je spomnilo na razlog, zakaj sem moral tisto popoldne zardeti, in spet sem začel, ko je odšla na kliniko, drhteti po vsem telesu.

Tisti večer nisem šel v kino gledat filmskih novosti. Ostal sem v avtomobilu celo uro, ker je tako dolgo ostala pri njem. Bil sem tem bolj razjarjen, čim dlje je ni bilo nazaj. Ko je prišla s klinike, sem bil že besen ko ris, ko pa je vstopila v avto, me je iznenada prešinila grenka misel. Če je bilo vse to storjeno namenoma, me je zanimalo, doklej bo svoje početje nadaljevala. Gledal sem jo, ko si je prižigala cigareto, in čutil sem, da mi postaja grlo vroče in suho. Toda to zadevo bom že razčistil. Namesto da bi odpeljal v hrib ali na obalo ali kam drugam, kamor sva se sicer vozila na izprehod, sem zavil proti svojemu stanovanju. Odsla sva po stopnicah in zakuril sem v kaminu, ne da bi prižgal veliko luč. Mrmral sem nekaj o pijači za naju in odšel v kuhinjo. Pravzaprav sem hotel pogledati, ali je Sam doma. Nekam je bil odšel, a to je pomenilo, da se pred dvema urama ne bo vrnil. Kar se tiče njega, je bilo torej vse v redu.

Postavil sem cocktail na pladenj in odšel v salon. Klobuk je bila odložila. Sedela je pred kaminom oziroma — natančneje — ob strani. V mojem salonu stoji dva z usnjem prevlečena naslonjača, postavljena posebno h kaminu. Sedela je v enem izmed njih z nogami iztegnjenimi proti ognju. Natočil sem dve časi in ju postavil na mizico med naslonjačema, potlej pa sem prisedel k njej. Pogledala je, vzela čašo in jela počasi piti. Napravl sem ji poklon, kako ji žare črne oči v odsevu plamena iz kamina. Rekla je, da ima modre oči, toda njene besede so zvenele kakor da bi o tem rada še kaj šlišala. Objel sem jo.

O tem, kako zna ženska držati moškega na razdalji, kadar hoče, bi lahko napisali celo knjigo. Če ti prisoli zausnico, je kratko in malo neumna, tako da lahko pobereš šila in kopita in greš. Če se vsega brani, tako da se zdiš sam sebi smešen, tedaj je kratko malo neizkušena in je boljše, da jo pušiš pri miru. Če pa ravna tako, da se bo branila, čeprav se ni še nič zgodilo, ti pa pri tem nisi videti smešen, tedaj je vse v redu in ona vse razume; tedaj lahko ostaneš in počakaš, ko pa se drugo jutro prebudiš, se ti ne bo zdelo, da bolje nisi mogel ravnati. In prav takšna je bila. Ni se odmaknila, ko sem jo objel. Ni kazalo, da je presenečena. Nobenih trikov ni uporabljala. Nista minili niti dve minuti, že se je sklonila, da bi spet vzela čašo. In v trenutku, ko je to storila, ni več bila v mojem naročju.

Zato sem se počutil slabo. Preveč sem bil prepričan, da je pravzaprav deklina, da bi pazil ali razmišljal, kaj bi moglo to vse, kar sem mogel delati v banki, znašal v težavnem položaju, če bi storil nekaj, česar se pozneje ne bi mogel otrestiti. Ob tej misli mi je bilo še topleje, grlo pa čedalje bolj suho.

Za literarni natečaj

A. CERKVENIK

Ujetnik strahu

Tisto jutro — sredi maja 1944. — je bilo neprijazno, mračno. Sivi, umazani oblaki so se razgrinjali nad Beogradom in okolico; človeku se je zdelo, da ga bodo zdaj zdaj zagnili, tako nizko so se podili. Sel je droban, siten, nadležen dežek — bolj je rosilo ko deževalo. Prašne ceste so se, zlasti v predmestjih in okolici, spreminjale v spolzke, zoprne stezice.

Na peronu predmestne postaje sta stala postajni načelnik in prometnik Tine Zalesjak, postaven in krepak petdesetletnik, izgnanec iz Maribora. Zalesjak se je ozrl proti oblakom in zamrmral:

»Danes jih ne bo...«

»Ne bo jih ne...« mu je pritrdil načelnik.

»Preoblačno je in predeževno.«

»Ali so ostali vaši doma, gospod načelnik?« ga je vprašal Zalesjak.

»Doma. Cemu bi v takem vremenu bežali?«

»Moji so šli v Kijevo. Moja žena in otroci se poberejo vsak dan, pa naj bo sonce ali dež. Žena jim nič ne zaupa...«

»Signal!« je načelnik opozoril Zalesjaka.

Zalesjak se je jadrno obrnil in stekel v prometni urad. Postavil je uvozni signal »na prosto« in se vrnil na peron.

»Spet vlak z makedonskimi in grškimi Židile je mračno zarentačil Zalesjak.

»Le čemu se razburjate, gospod Zalesjak?«

»Tega ne morem več prenašati! Niste videli večerajšnjega transporta? Po 60, 70 jih je bilo v enem živinskem vozu. Na nobeni postaji ne smejo izstopiti. Prosili so za vodo. Bilo je soparno. Pa se nihče ni smel približati vlaku.«

»Jaz ne mislim, nočem misliti nanje. Cemu, vruga, bi si po nepotrebnem grenil življenje? Pomagati jim tako in tako ne morem!« se je ujezil načelnik in jo mahnil v skladišče.

Zalesjak je šel v prometni urad. Nenehno so ga zalezovale velike, temne oči drobčkane židovske deklice, ki je prejšnji dan neznansko žalostno zrla skozi majhno okence živinskega vagona, prepreženo z mrežo iz bodeče žice. Tolikšna je bila, kolikršna je njegova najmlajša hčerka Tatjana. Njene oči so očitovale, nemara le podzavestno, bojazen pred tistim neznansko groznim, ki jo je neogibno čakalo.

Telefon je zazvonil. Železniški čuvaj z bližnje čuvajnice mu je sporočil, da že pelje posebni vlak mimo čuvajnice.

Zalesjak se je napotil na peron in pogledal proti jugovzhodu. Vlaka ni bilo še videti. Videti je bilo le dim, ki se je dvigal nad hribčkom izza bližnjega ovinka. Kmalu je izza ovinka prhumela lokomotiva, ki se je počasi ustavljala. Vlak je bil dolg. Lokomotiva je potegnila garnituro prav do drugega konca postaje. Vlakovodja je, že med vožnjo, skočil iz službenega voza, pozdravil prometnika in pohitel v prometni urad.

Zalesjak je stal na peronu in gledal v vlak. Skozi vsako, z bodečo žico zamreženo okno je gledalo troje, četvero obrazov. Zalesjak je zdajci ves vzdrhtel, noge so se mu zašibile, v glavi se mu je zvrtilo. Moral je napeti vse sile, da se ni zgrudil.

Njegove oči so, resnično njegove! Tudi on ga je že zagledal. Nasmehnil se je. O, Rihardov nasmeh! Nihče se ni znal tako čudovito nasmehni. Njegove modre, za Žida tako nenavadne oči... Zalesjaku so se — tistega usodnega dne v marcu 1917. — za vselej zadržale v spomin, vtisnile v srce. Vsega se je le megleno spominjal. Pozneje so mu tovariši povedali, kako je bilo. Njegov polk je, po večurnem topniškem obstreljevanju ruskih položajev, napadel smrtonosno rusko koto 116. Vsi so bili prepričani, da ni več v ruskih jarkih žive duše. Tedajci pa se je usula toča krogel, strojnice so zaregljale, minometalci so zatulili, napad je bil str... Polovica mož je obležala na snegu, ki ga je vroča kri porde-

čila, druga polovica se je, plazeč se, umaknila v svoje strelske järke.

Mnogi ranjenci so izkrevaveli. Tudi Zalesjak, ki mu je izstrelak iz strojnice prestrelil prsi in pljuča, bi bil izkrevavel, če se ne bi bil Rihard sredi toče krogel in skozi najhujši zaporni topniški ogenj prebil k njemu, ga previdno prijel, privlekel v strelski jarek, položil v zemljenici na zemnino in mu ovil rano.

Ko se je Zalesjak zavedel, je uzrl nad seboj Rihardove oči, oči, ki jih ni nikdar več pozabil, ne zato, ker mu je rešil življenje, marveč zato, ker so bile utelešena dobrotta, človekoljubnost, nedopovedljiva požrtvovalnost in očarujoča lepota. Saj ga je poznal že iz oficirske šole v Gorici, saj sta pozneje oba po naključju služila pri kadru 55. domobranskega polka v Šternbergu na Moravskem, saj sta naposled odšla oba z istim pohodnim bataljonom o božiču 1916. Na rusko fronto in se sprijateljila, vendar pa ni nikdar prej opazil prečudne lepote njegovih oči.

Sele v trenutku, ko se je zbudil iz smrtnega spanja ter mu je Rihard božajoče in mehko zašepetal: »Tine, srečen sem...« je spoznal neizrekljivo lepoto in dobroto oči, ki ga zdaj skozi okno, prepreženo z bodečo žico, tako proseče pretresljivo žalostno, pa vendar očarujoče nasmehljivo gledajo...

»Gospod Zalesjak, telefon!« je zaklical telegrafist s praga prometnega urada.

»Da, da, telefon, telefon...« je mehanično mrmral Zalesjak. Rihardov pogled ga je vabil, klical... Stopil je korak naprej, dva koraka, tri, štiri korake proti vozu.

»Nazaj!« se je surovo zadrł esesovec in naperil proti njemu pištolo. Zalesjak se je ustavil, toda samo za bežen hip. Zaman se je skušal upreti privlačnosti magnetičnega pogleda...

»Stoj!« je preteče zarjul esesovec.

»Telefon!« je zavpil telegrafist.

Zalesjak je stal kakor prikovan. Tedaj je zatulila sirena, najprej ena sama, koj nato druga, tretja... Neposredna nevarnost! Ze se je zaslislalo brnenje težkih bombnikov. Ze so padle prve bombe. Topniški ogenj. Mimo Zalesjaka je švignil, zažvižgal in se tik pred njim zaril v pesek drobce šrapnela. Zalesjak se je nagonsko umaknil v prometni urad, Rihard pa... Prosil je: Reši me! Glej, zdaj bo padla bomba... Ujetniki so kričali:

»Odprite, odprite! Morilci!«

Streljanje protiletalskega topništva, brnenje letal, treskanje bomb je bilo čedalje bučnejše. Prav v trenutku, ko je Zalesjak stopil k telefonu, da bi sporočil sosednji postaji prihod posebnega vlaka, prav tuj se je nekje v bližini, na planoti nad postajo, sesulo kakih tri sto bomb hkrati. Vsa postaja se je močno zagugala, zemlja se je zazibala, okenska stekla so se zdrobila. Zalesjaka je butnilo in ga vrglo k vratom.

Zaprta Zidje so tulili, tolkli po zaprtih vratih. Esesovci so, kakor da so poblazneli, dirjali po peronu.

»Kje je zaklonišče?« so vpili. Zalesjak jim je z roko pokazal smer. Vsi — esesovci in vlakospremno osebje so zdrinjali proti hribu, kjer je bilo v živo skalo vsekano, vdolbeno zaklonišče. Peron je bil pometen, nikjer več žive duše. Nekaj trenutkov je bilo vse tiho, na postaji in v vsej okolici je zavladal strahoten mir. Oglašalo se je samo klicanje, preklicanje, vreščanje, presunljivo jokanje zaprtih Židov, žena, otrok...

Tiste prelepe modre oči so še vedno mirno, proseče gledale Zalesjaka, ki je stal na pragu vrat prometnega urada, kakor da ga je kdo zabil v tla. Ni se mogel premakniti, ni se mogel obrniti stran, tiste oči so ga priklepale nase kakor magnet kovinski drobec.

Nikjer nikogar! In samo petnajst korakov do voza... Letala brnijo. Mnogo jih je. Prav nizko letajo. Zdi se ti, da bi jih lahko dosegel z roko. Oblaki, ki jih zakrivajo, se ti motoviliijo tik nad glavo. Občutje, da preži nate, skrita v umazanosiive oblake, smrt, ki te bo vsak hip zagrabila za vrat, je neznosno, je kakor jeklen oklep, ki se zaman skušaš iztrgati iz njega.

Topovi spet zabobnjajo, zemlja se privzdigne, kakor da hoče bežati, s strehe zleti deset, dvajset strešnikov, ujetniki v srce segajoče ječijo: »O bog, o bog, usmili se nas! Preklete svinjel Zločinci!«

Zalesjak se ne more premakniti. Samo teh nekaj korakov bi moral skočiti, s kamnom udariti po zapiracu, odpreti vrata, odriniti jih, ujetniki bi bili rešeni... Osvobojeni ujetniki bi naglo odprli vrata drugih voz... Vsi bi lahko zbežali v bližnji gozd, poskrili bi se po okolnih vaseh... Rihard bi se lahko zatekel v postajno klet, skril bi se za kupom premoga, ponoči pa bi ga s tovornim vlakom odpeljal k prijatelju v Markovec, tam bi lahko poiskal zveze s partizani...

Letala krožijo krožijo... Kakor zanalašč! Zakaj se človek ne zgane?

Zalesjak odkima z glavo. Ne, polovili bi jih, vse do poslednjega! Pa bi jih vprašali, kdo jim je odprl vrata. S prstom bi pokazali nanj... Lahko bi z Rihardom vred pobegnili... Za skrivališče ve, kjer ga ne bi nihče odkril... Potem, potem bi moral tudi sam k partizanom... Spet je odkimal z glavo.

Letala brnijo in opozarjajo: Zalesjak, še smo tukaj, še je čas... Bojiš se? Rihard ni premisljeval, ni se bal, ko je sredi najhujšega topniškega ognja in oglušujočega regljanja strojnic, ne meneč se za svojo varnost in svoje življenje, pohitel pote, ti rešil življenje...

Bobneča eksplozija je pretresla zrak in zemljo, oslepljen blisk je švignil v oblake... Onstran postaje se je sesula toča bomb na bencinske rezervoarje. Sledila je eksplozija za eksplozijo, blisk za bliskom...

Kaj čakaš, kaj se obotavljaš, Zalesjak? so izpraševale proseče oči, so silili vanj otroci, so mu očitale ženske...

Otročji ste! Saj vam beg ne bi pomagal! Saj bi se vaše trpljenje samo še stopnjevalo! Slabotni ste! Kako bi mogli bežati po strmini tega hriba? In kdo bi vas sprejel? Kmetje se bojijo. Potem bi odpeljali še nje. Ne, ne, bilo bi brezumno!

Take in podobne misli so se bliskovito podile po Zalesjakovi glavi in druga drugo preganjale. Zdajci se je njegov pogled srečal s pogledom modrih oči, ki so nepremično zrle vanj. Ali ga Rihard zasmehuje? V njegovih očeh je očiten posmeh, skoraj usmiljenje, zaničevanje... Niti ne očitek, le brezmejno zaničevanje... Pa saj mora spoznati, da bi bilo vse zaman. O, ko bi mogel rešiti samo njega...

Samo mene? Ne, Tine, ne! Ne prosim zase, ne samo zase. Za vse nas! Vem, vsi smo obsojeni na smrt, prav vsi! Na morišče nas peljejo, nekam daleč. Nemara nas peljejo daleč, da bi smrtne muke trajale kar najdlje, zakaj trpinčenje nas in milijonov drugih podaljšuje njihovo življenje... Tine, če bi nam odprl vrata, bi se

ALEKSANDER VUCO

V vlaku

morebiti kdo, vsaj kdo rešil... In tudi ti bi se rešil, Tine... Saj si ujetnik strahu, sebičnosti...

Dolg, predirljiv, žgoč je bil njegov pogled. Zalesjak se ni mogel več upirati hipnotični sili modrih oči, ki so govorile tako prepričevalno... stopil je korak naprej, zagnal se je proti vozu...

Letala niso več brnela, protiletalsko topništvo je utihnilo, zdaj zdaj bo sirena zatulila in oznabila, da je konec napada. Obstal je... O, modre oči se tako zaničljivo smejejo... V srcu ga je zabelelo... Zamudil je veliko priložnost. Esesovci se vračajo... Zdi se mu, da prihajajo... »U... u... u...« so zatulile sirene.

Zalesjak je stal sredi perona, kakor da ga je kdo udaril s kladivom po glavi, pogled je upiral v tla, bal se je pogledati proti vozu, bal se je obrniti se.

»Odlično, gospod!« ga je potrepljal po rami neki esesovec. »Vidim, bili ste ves čas tukaj, pazili ste na vlak. Res, junak!«

Zalesjak se je počasi obrnil. Noge so se mu zapletale, kakor da se je napil. Zdela se mu je, da se je v teh pičlih tridesetih, štiridesetih minutah postaral za dvajset, trideset let. Komaj komaj je pristopiljal v prometni urad. Sesedel se je na stolico.

»Bledi ste!« mu je rekel načelnik, ki se je medtem vrnil. »Kaj vam je?«

»Slabo!« je zajeceljal Zalesjak.

»Ali ste bili ves čas tukaj?«

Zalesjak je samo prikimal.

»Mirko,« je velel načelnik telegrafistu, »prijete gospoda Zalesjaka domov! Naj leže!«

Zalesjak je kar oblečen in obut legel in se pokrnil.

Ali sem sploh še človek? se je vprašal. Kaj sem? Pes? Ne, pes ne bi svojega prijatelja nikdar izdal. Norec, kaj si beliš glavol? Komu bi bil pomagal? Se sebe bi bil pogubil! Lažeš! Saj ti je Rihard povedal, da bi bil morebiti vsaj koga rešil. Vsaj koga... Ne, ne, saj ni res, nikogar ne bi bil rešil, niti tebe ne, Rihard!

»Kaj ti je, Tine?« ga je vprašala žena, ko je prišla opoldne domov.

»Bolam sem, Marija, hudo sem bolan...«

»Bolam?«

»Nikdar več ne bom ozdravel, Marija. Zdi se mi, da me že od rojstva muči...«

»Se nikdar nisi nič povedal.«

Zalesjak je molčal. Ali naj ji pove, da je že danes spoznal grdo resnico? Hotel je krikniti, naj mu pljune v obraz, naj ga zapusti, naj ga požene od doma kakor garjevega psa, pa se je prestrašil... Ujetnik strahu sem, res... Minili so meseci, minila so leta, pekoča bolečina, ki mu je bičala srce, pa je bila vedno enako živa in nepopustljiva. Se nekaj let je služboval. Pogosto je sredi dela obstal, se zazrl v modre oči in se z njimi pogovarjal, jim za-trjeval, da ni bilo drugače mogoče, modre oči pa so le molčale in se zaničljivo posmehovale... Morali so ga upokojiti. Poslej je hodil po marmorskih gričkah, iskal je samoto, zakaj pogovor z modrimi očmi je počasi postal smisel njegovega življenja. Ne, tega pogovora prav zares ni želel, odganjal ga je, ga včasih za tri, štiri dni pregnal, pa se je spet oglašil čedalje zahtevnejše, čedalje intenzivnejše.

»To morava razčistiti, prijatelj! Pogledaj si v srce in povej: ali si morilec!«

Nedavno je nekdo potrkal na vrata njegovega stanovanja.

»Ugani, Tine, kdo je prišel!« je veselo vzkliknila Marija.

Zalesjak je samo utrujeno pogledal proti vratom. Saj ni nikogar več na svetu, čigar obisk bi ga mogel razveseliti.

»Rihard, ti?!« je zajeceljal in ves vztrepetal. O, pljunil mu bo v obraz! Ko bi le hotel pljuniti mu v obraz, udariti ga... Rihard pa je stopil k njemu in ga prisrčno objel.

»Rihard, ali si res ti?«

Rihard ga je začudeno in vprašujoče pogledal.

»Saj so te vendar Nemci zavlekli v neko koncentracijsko taborišče!«

»Nikdar nisem bil v koncentracijskem taborišču.«

»Saj sem te vendar 1944. videl v vlaku...«

»Zmotil si se. Jaz sem že v aprilu 1941. zbežal v Grčijo, iz Grčije v Turčijo, pozneje pa v Združene države Amerike. Zdaj sem se vrnil in bom ostal doma.«

Zalesjak se ni oddahnil, še vedno blodi po samotnih stezah in se pogovarja s prijateljem, ki ga je izdal...

Tisto leto se je moj oče prvokrat mudil v tujini. Potoval je v Leipzig na sejem divjadnih kož. Med lisicami, belimi, srebrnimi in ognjene barve, med prekupčevalci, dihurji, vidrami in kunami zlaticami, v vrtincu vsega tega dragocenega krzna, ki ga je obilo viselo okrog njegove glave v vseh dvanajstih velikanskih dvoranah, skozi katere je šel, se je počutil kakor v kraljestvu najlepših stalagmitov ali v začaranem pragozdu, po katerem se skrivajo najlepše lisice. Zmerneje, toda ne manj globoko se mu je vtisnilo v spomin tisto, kar je videl v hišah fabrikantov, ki so ga vabili in gostili s pozornostjo, primerno za takšnega družabnika odjemalcev, poslovnega prijatelja iz daljine, majhne, toda z divjadjo bogate dežele. Na teh obedih je videl lepo počesane sloke in nežne žene v oblekah pastelnih barv, neparfimirane, nasmejane in mlade, zelo mlade, njihovi možje pa so bili starejši, mnogo starejši od njega. Pomenkovale so se in bile kot ustvar-

jene, da so združevale tisto, kar je bilo daleč in blizu, stvarno in izmišljeno, da so se s prozornimi prsti dotikale penam podobnih zaves na velikih oknih, pohišta iz ebenovine in palisandra, ur v rdečkastem marmoru, s plišem prevlečenih predmetov, kovčkov, okvirov, cigaretnic in električnih zvoncev v obliki hrušk iz slonove kosti, s katerimi ključajo služinčad. Za to so bile ustvarjene.

Tovarnarji so mu kazali tudi svoje otroke. Iz otroških sob so jih pripeljale k obedu guvernante, lepe in mlade kakor matere, stroge, zelo resne, da bi malčki pred odhodom na sprehod poljubili mamo in očka, ter pozdravili gosta. Deklice v zametastih, do kolen segajočih krilcih z velikimi svilenimi pentljami v laseh, so ga pozdravljale z ljubkimi pokloni, dečki v tesnih mornariških bluzah s piščalkami na belih svilenih vrvicah so čvrstih korakov pristopali k njemu in so mu stiskali roko. Dva nepozabna in povrhu še dvojčka sta bila v letih njegovega prvorojca iz drugega zakona.

Ko se je vračal v Beograd v vagonu tretjega razreda in je (od Zagreba do Zemuna) prišlo tako drobno, da so bile luči na železniških postajah zastrite kot s tenkimi rdečimi lasmi, voda pa po peronskih stebrih sploh ni curljala — je negibno sedel pri oknu v suknji iz marenga, z novim črnim klobučevinastim klobukom, potisnjenim na čelo in napeto razmišljal o svoji usodi. Nesrečni? Da. Da in ne. In ne. Ne in ne. Kje pa je rečeno, da mora tako biti. V ritmu koles, ropotajočih pod njim (vso noč je vlak vozil po mehkih sremških njivah), so se v njem spajali členi sanj, ki se bodo spremenili v resničnost. On. Da. Ne. Da in ne. Da in da. On. Sanje bo spremenil v resničnost, če se bo veriga srečno ustavila. Če členi ne popuste. Da, če ne popuste. Če popuste, če ne popuste. Da. Če se ne polomijo, če se ne pretrgajo na krhkih mestih stvarnosti. Če ne popuste, če popuste. Ne. Da. Če ne popuste...

Vstal je, vzel svojo popotniško košaro, odklenil majhno ključavnico in potegnil iz nje železen vijak. Pobrskal je po zavitih, zavitih v časopisni papir, vzel iz njih kos sira, iz žepa svojega suknjiča pa žemljo, kupljeno na postaji v Leipzigu, odlomil dva enako velika kosčka in ju položil v usta. In tako je v dolgem va-

gonu, drgetajoč kot močice na vzmeteh, polagoma žvečil kruh s sirom in razmišljal. Najbolje so mu tekle misli, kadar je jedel.

V medli luči so okrog njega v klobučič zviti ljudje spali, ali pa premraženi gledali skozi okno. Tudi on je pogledal skozenj. Bel dim je zdaj osvetlil rosno steklo, zdaj spet mimo hitečo zemljo. Polje je prazna ponev, iz katere raste trava, mu je šinila v glavo misel. Toda takoj se je ustrašil. Kaj mi je? In hitro se je zavedel. Pogledal se je vase kot v noč in začel brskati po pepelu svoje minulosti. Vedno znova se mu je prikazovala s svojimi slepimi brezni. Brezizhodna. Mračna, živalska, blatna. Človek lahko marsikaj stori z denarjem, je pomislil. Z denarjem lahko iz temeljev spremeni svojo večnost. Človek lahko krene, se zaustavi in prispe na cilj z denarjem. Z denarjem lahko tudi prepusti letom proste roke. Denar lahko celi rane, preganja samoto, z denarjem lahko človek vse stori. Lahko tudi odstrani pajčolan umora, z denarjem lahko kupi zdravje. Lahko. Z denarjem. Nekateri ljudje so z denarjem zasuli pesek malodušja. Nekateri so podkovali z njim strah. Tudi ljubezen lahko kupiš z denarjem. Precediš jo skozi sito cekinov. Tudi to lahko storiš. Z denarjem lahko storiš tudi zločin.

Kaj ga potemtakem ovira, da bi z denarjem prikrl svojo minulost? Da bi se z denarjem odkrižal načina življenja, kakor so ga živeli pradedi? Da bi z denarjem pozabil na svojo bridko, okrnjeno mladost, na zatohle, tesne prostore svoje sedanosti. Z denarjem lahko človek kupi tudi sina. Jutranjo zibelko. Sina, ki bo po njem dedoval. Denar. Rumen. Da odkakuje kot žoga. S piščalko na mornariški bluzi. Z denarjem lahko človek stori in doseže vse.

Za rento je imel že štiri hiše. Štirikrat je že poškrpil temelje z ovnovo krvjo. Lastnoročno je vrغل z ometico že štirikrat malto na prvo opeko. Štirikrat je s kadihom pokadil neobljudene sobe in hodnike. Lastnoročno. Vrh odra je zataknil lipove vejice, obesil brisače, spodnje hlače in srajce. Štirikrat.

Kaj mu je potemtakem zastavilo pot, kaj ga ovira, kaj se je zgostilo na njegovi poti kot noč? Kaj je prihrumelo kot vrtnec vetrov? Kaj, ko človek lahko spremeni s svojo peščeno uro večnosti? Z denarjem, z roko. Z lastno roko.

Vlak se je ustavil pred postajo v pušči. Signal je bil spušččen. Pohiti, je rekel sam pri sebi. Preštej se. Tvoj sin se bo znova lovil. Iz gostih oblakov denarja. Napravil ga boš takšnega, kakršnega želiš iz svojega zlatega rebra. Iz svojih bal, iz svojih zavojev marnelade, iz vreč suhih sliv, iz rentabilnih hiš. Hranil ga boš z mlekom blaginje. Človek božji, zdravi z njim in prek njega svojo drugo mladost. Drugo. Zdravi jo. Mladost.

Iznenada se je znašel pred zidom, ki ga ni več bilo. Ze so se tkala vlakna, iz katerih so bile skane sanje z najlepšimi vlakni resničnosti, ko se mu je podlo pomešalo med niti slepo polje Efosinije. Polje brez dimenzij in brez ure. Začutil je, da mora razpršiti to žensko v prah nesmiselnosti, da jo mora uničiti, ker je zavzemala mesto druge ženske. Tiste, ki pride, da mu razvedri življenje, da odpre okna njegovemu bogastvu. Da mu s plišem prevleče predmete, dlani in stopala, da ohrabri in olepša njegovega sina. Ona. Vsa v pastelnih barvah. Breskev. Zgodnja sliva. Pajčevina. Slekla bo lahko krilo in ga pokrila. Njega in njegovo zaostalo dete. Nasmejana. Drugo sonce, nasmejan, rosno. Začutil je topli vrtnec v žilah in čudno željo, leneči se pesek. Semena sončnice čez ves obraz. To neznano žensko je ljubil že vnaprej. Na račun svoje sreče. Oh, ko bi jo mogel poljubiti. Zaradi tistega, s čimer se bo razlikovala od njega, kakršen je bil včeraj, s čimer mu bo podobna jutri. Zaradi njene omamne življenjske sile, zaradi njemu nedosegljive sposobnosti, da napravi življenje vredno denarja. Razumna pička, široke roke in varčna, bo znala trošiti denar, ne da bi ga količkaj razmetavala. Pohitel je, da bi se pomiril. Pohitel prestrašen, da mu nežne ročice niti v mislih ne bi razkopale zlata. Denar. Kaj

šel Kaj pa, če bo tako? Ne, ne bo. Ne. Samo tega ne.

Vlak je vozil zdaj počasi, previdno. Z njim so postajale previdnejše tudi njegove misli. Kako bo vse to storil. Kako? Mlado dekle, lepo, pošteno, dobro vzgojeno, ugledno. Ni ga skrbelo. Vse pojde lahko. Denar jo bo premamil. Lahko jo bo dobil, čeprav bi bila skrita pod zemljo. To pojde lahko, lahko. Kamen spotike je bila ločitev od Efrosinije.

V nobenem treh rodov njegove družine (tako daleč je segal Sodobnikov spomin) ne pomnijo, da bi se kdo ločil. Nihče. Čeprav so bili močni razlogi, da bi se zakonca razšla mirno, z medsebojnim odpustanjem in božjim blagoslovom. Ne možje, razpadajoči od starih spolnih boleznih, ne žene, ki so pred poroko in po njej dvigale zastavo na vasi, ne klepetulje, ki bi jim človek najraje odrezal jezik, ne v bajke prehajajoče trpinčenje niso ganile druge strani. Niso jih prisilile, da bi se otresli jarma. Ne divjaške telesne muke, ne dušeno vsakdanje pretakanje solz. Tako velika je bila svetost zakonske zveze zunaj življenja. Nad srečo. Da, on. On in on. Samo on. On kakor nikoli. On — trideset uglednih let. Neomadeževan, nepopljuvanih trideset polnih vimen. Oh. Z rokami se je prijel za trebuh, za lakotnice, za kolena. Tu ni bilo nič novega. Odkakovalo je meso na drdrajočih kolesih, plala kri po žilah s histrostjo vlaka. Dobro, zelo dobro. Dvignil je roke in položil dlan na srce, drugo pa na lice. Tu so, tu, tu se koti nočni metulj. Strgal bo z obraza ta bedasta semena sončnice, se otre-

sel v vrtincu plešočega peska. zaprl bo z njeno zoro posuto okno.

Ko pa je obrnil krmilo proti svoji sedanjosti-minulosti, je spet zagledal pred seboj Efrosinijo. Njeni dvojniki so jo vlekli z mrežo iz belega dima na oknu in razmočenem polju. Živo, akutno razboloteno nesrečo. Ne, tega ne. Tega ne. Nikakor ne. A je tako tako pameten. Tolikokrat je kazalo, da je v škriceh. Da se bo zamajal. Da bo zatonil njegov tržni prekupčevalski makedonski ugled. Kazalo je, da bodo ljudje njegov denar prekleli. In da bodo prekleli uro, ko je iz lačne tujine prispel v njihovo mesto. Iztotal se je. Desetkrat. Stokrat. Od svojih načrtov ni odkrnil niti toliko, kolikor je za nohtom črnega, nobene skorjice svoje srečne zvezde. Tudi zdaj se bo iztotal. Tudi zdaj ga bo njegova kača modrosti rešila skozi sedem pregrad tajge, skozi sedem dimnastih ulic in tolikšnih zamrlih pobešenih stražnih stolpov človeške zavesti in vesti. Pretihotal bo srečo svoje kmečko oderuške advokatske kače modrosti. On in ona, trgovska kača! On in ona združena pred življenjem, ki izginja in nastaja.

In zgodilo se je natanko tako, kakor je bil zasnoval tisto noč v tretjem razredu med Strizivojno—Vrpoljem in Zemunom, kjer je postavil piko na svoj sklep, ker je prišel skozi vagon sprevednik s prižgano laterno na trebuhu in zaklical: »Zemlin — Pässe bereiten! Gepäck aufmachen!»

(Iz romana »Počitnice«, ki izide v kratkem v založbi »Novega pokolenja«, Beograd)

ISAK BABELJ

Pismo

Tole je pismo, ki mi ga je narekoval deček iz naše odprave, Kurdjukov. Zasluži, da ga ne pozabimo. Prepisal sem ga, ne da bi ga olepšaval in ga prinašam dobesedno, kot je v resnici.

Ljuba mama, Evdokija Fedorovna. V prvi vrsti hitim, obvestiti vas, da sem, hvala bogu, živ in zdrav, kar želim tudi od vas slišati. Prav tako se najponizneje klanjam prav do črne zemlje... (sledí naštevnanje sorodnikov, botrov in drugih. Izpustimo to. Pa preidimo k naslednjemu odstavku).

Ljuba mama, Evdokija Fedorovna! Pošljite mi kaj, po možnostih. Prosim vas, zakoljite lisa-stega merjaščka in mi ga pošljite v Politoddelek tovariša Budjonega, v roke Vasiliju Kurdjukovu. Marsikateri dan ležem spat, ne da bi jedel in brez vsake odeje, tako da je še bolj hladno. Napišite mi pismo o mojem Stjopki, je še živ ali ne? Prosim vas, pazite nanj in mi pišite o njem: ali se še kreše z nogami, ali je že nehal, in tudi o garjah na prednjih nogah, ali ste ga podkovali ali ne? Prosim vas, ljuba mama, Evdokija Fedorovna, vsekakor mi umijte prednje noge z milom, ki sem ga pustil za ikono. Če je očka mlo že porabil, ga pa kupite v Krasnodaru in bog vam bo poplačal. Lahko vam pišem tudi, da je tukaj dežela čisto revna, kmetje se s konji skrivajo od naših rdečih orlov po gozdovih. Pšenice je malo videti in še ta je grozno majhna, mi se ji smejimo. Kmetje sejejo rž in tudi oves. Hmelj raste tukaj na palicah, tako da je videti prav čedno. Iz njega kuhajo žganje.

V drugi vrsti tega pisma vam hitim pisati o očku, da je ubil brata Fedora Timofejiča. Brigada tovariša Pavliččenke je nastopala proti mestu Rostovu, ko je v naših vrstah prišlo do izdaje. Očka so bili tisti čas pri Denjkinu stotnik. Ljudje, ki so jih videli, so pravili, da so

nosili svetinje kot v starem režimu. In zaradi te izdaje so nas vse ujeli in očka so zagledali brata Fedorja Timofejiča. In očka so ga začeli klati in mu govorili: smrad, pes rdeči, pasji sin in druge stvari ter ga klali do mraka, dokler brat Fedor Timofejič ni izdihnil. Takrat sem vam napisal pismo, da vaš Fedja leži brez križa. Toda očka so me ujeli s pismom in dejali: vi ste materini otroci, vi ste njeno seme, vlačugino. Zanosila je vaša mati z menoj in še bo zanosila in če me stane življenje, bom spraval pokonci svoje seme, in še razne stvari. Sprejemal sem žalitve od njih kot odrešenik Jezus Kristus. Toda v kratkem sem pobegnil od očka in se prebil do svoje enote tovariša Pavliččenke. In naša brigada je dobila ukaz iti v mesto Voronjež, da bi izpolnili svoje vrste in dobili ojačenje, pa tudi konje, torbe, pi-

štole in vse, kar nam pripada. O Voronježu vam lahko povem, ljuba mama, Evdokija Fedorovna, da je to zelo lepo mesto, nekaj večje od Krasnodara, ljudje v njem so lepi, v reki se lahko kopljesh. Dajali so nam kruh, po dve funti na dan, pol funte mesa in zadosti sladkorja, tako, ko smo vstali, smo pili sladke čaj, isto smo večerjali in pozabili smo na lakoto. Na kosila sem hodil pa k bratu Semjonu Timofejiču, na cvrtje ali gosjo pečenko, potem sem legel počivat. Tisti čas je Semjona Timo-

fejiča, zaradi njegove predrznosti, ves polk hotel imeti za komandirja in od tovariša Budjonega je že prišlo tako povelje. Dobil je dva konja, paradno obleko, posebej voz za ropotijo in red rdeče zastave, jaz pa sem pri njem bil kot brat. Če vas pa sedaj kak sosed začne onegaviti, ga Semjon Timofejič lahko takoj zakolje. Potem smo začeli loviti generala Denjkina, pobili smo jih na tisoče in jih segnali v Crno morje. Le očka ni bilo nikjer videti in Semjon Timofejič so ga iskali po vseh položajih, ker se jim je zelo tožilo po bratu Fedji. Toda, kot poznate očka in njegov trdovraten značaj, veste, kaj je napravil: nesramno si je prebarval brado iz rdeče v črno in bil v mestu Majkopu v civilu, tako da — nihče od prebivalcev ni vedel, kdo sploh da je in da je bil vaški stražnik v starem režimu. No, resnica se izkaže. Vaš boter Nikon Vasiljič ga je slučajno videl v koči nekega meščana in napisal pismo Semjonu Timofejiču. Posedli smo na konje, pretekli dvesto vrst — jaz, brat Senjka in fantje iz vasi, kdor je hotel.

In kaj smo videli v mestu Majkopu? Videli smo, da zaledje ne simpatizira s fronto in da je v njem povsod izdajalstvo in polno Židov, kot v starem režimu. Semjon Timofejič se je v Majkopu temeljito skregal z Židi, ki niso hoteli izročiti očka in so ga zaklenili v zapor in govorili: prišlo je povelje tovariša Trockega, ne ubijati ujetnikov, sami mu bomo sodili, pomirite se, bo že dobil, kar mu gre. Pa je Semjon Timofejič le prišel na svoje. Dokazal je, da je komandir polka in da ima od tovariša Budjonega vse rdeče zastave in jim je zagrozil, da bo vse pobil, ki se pripravajo za očetovo osebo in je ne dajo nazaj. Prav tako so grozili fantje iz vasi. Pa so le Semjon Timofejič dobili očka in so ga začeli tepsti in postrojili so vse borce, kot se spodobi po vojaških predpisih. Nato je Senjka pljusnil očku Timofeju Radjoniču vodo v brado in z brade je stekla barva. In Senjka je vprašal Timofeja Radjoniča:

»Vam je dobro, očka, v mojih rokah?«

»Ne,« je rekel očka, »slabo mi je.«

Nato ga Senjka vpraša:

»Pa Fedji, ko ste ga klali, mu je bilo dobro v vaših rokah?«

»Ne,« je rekel očka, »slabo je bilo Fedji.«

Nato ga Senjka vpraša:

»Ali ste mislili, očka, da bo tudi vam slabo?«

»Ne,« je rekel očka, »nisem mislil, da bo tudi meni slabo.« Tedaj se Senjka obrne k ljudstvu in reče:

»Jaz mislim takole, če padem v roke vaših, mi ne bodo prizanašali. Sedaj pa vas bomo, očka, ubili...«

In Timofej Radjonič je začel nesramno psovati Senjki mater, mater božjo in ga biti po gobcu. Semjon Timofejič so me poslali z dvorišča, tako da vam ne morem, ljuba mama, Evdokija Fedorovna, opisati, kako so ubili očka, zato so me bili poslali z dvorišča.

Potem smo dobili postojanko v mestu v Novorosijsku. O tem mestu vam lahko povem, da za njim ni več kopna, le voda, Crno morje, in tam smo ostali vse do maja, ko smo nastopili na poljski fronti in mlatili šlahto kar tja v dan...

Ostal bom vaš ljubi sin Vasilij Timofejič Kurdjukov. Mamica, popazite Stopka in bog vam bo poplačal...«

To je pismo Kurdjukova, niti za črko spremenjeno. Ko sem končal, je vzel popisano listek in ga skrtil pod pazduho, na golo telo.

»Kurdjukov,« sem vprašal dečka, »si imel slabega očeta?«

»Moj oče je bil pes,« je odgovoril mračno.

»Je mati boljša?«

»Mati je kot se spodobi. Če želiš — na, to je naša družina.«

Pomolil mi je zmečkano fotografijo. Na njej je bil Timofej Kurdjukov, plečat vaški stražnik s čepico od uniforme, z razčesano brado, nepremičen, boljšečega pogleda, brezbarvni in praznih oči.

Poleg njega v naslonjaču iz trsa se je svetlikala drobna kmetica v dolgi jopici, suhih, svetlih in plahih črt obraza. Pri steni pa, na tem žalostnem ozadju provincialnega fotografa z rožami in golobčki, sta se stegovala dva fanta, pošastno velika, topa, širokih obrazov, boljšeča, otopela, kot na vajah, dva brata Kurdjukova: Fjodor in Semjon.

Stavba

STEFAN ZWEIG

Tudi njen mož se je bil zadnje čase spremenil. Grozeča strogost prvih inkvizitorskih dni v njem se je bila umaknila nekakšni dobroti in zaskrbljenosti, ki jo je nehote spominjala na čase, ko je bila še njegova nevesta. Ravnal je z njo ko da je bolna, skrbno in nežno, da je bila vsa zbegana. S čudno grozo je čutila, da ji čisto kar nekam ponuja odredilno besedo, da ji naravnost zapeljivo olajšuje priznanje. Razumela je njegov namen in za dobroto mu je bila od srca hvaležna. Čutila pa je tudi, da z globljim čustvom naklonjenosti narašča tudi njen sram pred njim in da bolj združuje besedo kakor poprej njeno nezaupanje.

Nekoč je tiste dni spregovoril z njo povsem jasno iz oči v oči. Vrnila se je bila domov in iz prednje sobe je slišala glasen pogovor, glas svojega moža, osoren in odločen, prepirljivo guvernantsko brbljanje, vmes pa jok in ihtenje. Prvi hip se je ustrašila. Zmeraj, kadar je slišala v hiši glasno govorjenje ali razburjenje, se je zdržnila. Strah je bil občutek, ki je v njej odgovarjal na vse nenavadno, žgoč strah, da je pismo že prišlo, da je skrivnost odkrita. Zmeraj, kadar je odprla vrata, je ošinil njen vprašujoči pogled obraze in jih vprašal, ali se ni v njeni odsotnosti kaj zgodilo, ali ni katastrofa že prihramela, ko nje ni bilo doma.

Tokrat je šlo samo za prepričanje otrokoma, kakor je kmalu potolažena spoznala, za nedolžno improvizirano sodno obravnavo. Neka teta je bila pred dnevi prinesla dečku igračo, pisanega konjička, kar je vzbudilo v manj obdarovani deklici jezo in zavist. Zaman je skušala uveljaviti svojo pravico in pri tem je bila tako nebrzdana, da ji je deček sploh prepovedal dotakniti se njegove igrače. To je najprej sprožilo glasno otrokovo jezo, potem pa mračen, prikrit in trmoglav molk.

Drugo jutro pa je konjiček nenadoma brez sledu izginil in vse dečkovo prizadevanje je bilo zaman. Dokler napolned izgubljene igrače slučajno niso našli v peči. Leseni deli konjička so bili razbiti, pestra dlaka oskubljena, vse, kar je bilo v njem, pa iztrgano. Osumili so seveda deklico. Deček je ves objokan planil k očetu, da bi poredno sestrici zatožil, in zasliševanje se je bilo pravkar začelo.

Mala sodna obravnava je bila hitro končana. Otrok je najprej krivdo zanikal, seveda s plaho pobešenimi očmi in z izdajalsko drhtečim glasom. Guvernanta je pričala proti njej, češ da je slišala, kako je deklica v jezi grozila, da bo vrgla konjička skozi okno, kar je otrok zaman skušal zanikati. Bilo je precej joka in obupa. Irena se je ozrla samo na svojega moža. Zdelo se ji je, da ne odloča o otrokovi, marveč o njeni usodi, kajti takole bo morda že jutri stala pred njim, enako drhteča in z enako jecljajočim glasom. Njen mož je gledal najprej srepo, dokler je otrok vztrajal pri laži, potem pa je besedo za besedo strl njegov odpor, ne da bi se med zanikanjem količkaj razjezil. Potem pa, ko se je zanikanje spremenilo v mračno zakrknjenost, je hčerkici prijazno prigovarjal, ji dokazoval

(Nadaljevanje)

naravnost notranjo potrebo takšnega ravnanja in nekako opravičeval, da je v prvih trenutkih nepremišljene jeze storila nekaj tako grdega s tem, da ni pomislila, da bo bratca hudo razžalila. In tako toplo, tako prepričljivo je čedalje bolj popuščajočemu otroku pojasnjeval njegovo dejanje kot nekaj sicer razumljivega, vendar pa vrednega vse obsodbe, da so se deklici naposled uille solze iz oči in da je divje zatulila. In kmalu je vsa objokana z zamolklim glasom zajecjajala, da je res kriva.

Irena je planila k objokani hčerkici, da bi jo objela, toda otrok jo je jezno pahnul od sebe. Tudi mož ji je svarače zabranil to prezgodnje sočutje, ker je hotel odpuščanje povezati s kaznijo. In tako je izrekel sicer milo, toda za otroka občutno kazni, da drugi dan ne bo smela iti na prireditve, ki se je že več tednov veselila. Tuleče je otrok poslušal svojo obsodbo. Deček je začel glasno triumfirati, toda to prezgodnje in grdo zasmehovanje je tudi njemu nakopalo kazni in tudi njemu je oče zaradi njegove škodoželjnosti prepovedal obisk otroške zabave. Zalostna in tolažec se samo s skupno kaznijo sta otroka naposled odšla in Irena je ostala sama z možem.

Zdaj je iznenada začutila, da je napočil trenutek, ko lahko namesto namigavanj pod krinko pogovora o otrokovi krivdi in priznanju spregovori o lastni krivdi. V tem, da je dobrohotno sprejel njeno zagovarjanje otroka, je namreč videla nekakšno znamenje in tako je vedela, da si bo morda upala govoriti tudi v svoje dobro.

»Povej mi, Fritz,« je začela, »ali res misliš otrokoma jutri prepovedati, da bi šla na zabavo? Saj bosta vsa nesrečna, posebno mala. Saj vendar njen greh ni bil tako hud. Zakaj jo hočeš tako strogo kaznovati? Kaj se ti res prav nič ne smili?«

Pogledal jo je. »Ali se mi ne smili, me vprašuješ? Na to ti odgovarjam: danes nič več. Zdaj ji je lahko, odkar je kaznovana, čeprav se ji zdi kazni huda. Nesrečna je bila včeraj, ko je ubogi konjiček ležal zlomljen v peči, ko ga je vsa hiša iskala, mala pa se je od jutra do večera bala, da ga bomo prej ali slej našli. Strah je hujši od kazni, kajti kazni je nekaj določene in bolj ali manj zmeraj več kakor tista strašna negotovost, tista grozna neskončna napetost. Brž ko je zvedela za svojo kazni, ji je odleglo. Njen jok naj te nikar ne moti: jok, ki je že prej tičal v njej, je samo bruhanje iz nje. Dokler pa jok tiči v človeku, je hujši od kazni.«

Dvignila je oči. Zdelo se ji je, da meri vsaka njegova beseda nanjo. Mož pa se zanjo na videz sploh ni zmenil:

»Res je tako, lahko mi verjameš. To mi je znano s sodišča in iz preiskav. Obtoženci največ trpe zaradi prikrievanja, zaradi strahu, da bi utegnili njihova krivda priti na dan, zaradi grozne nuje braniti laž pred tisočermi drobnimi skritimi napadi. Strašno je videti, kako se obtoženeц zviija in izmika, ker mu morajo njegov »da« ko s sekiro iztrgati iz upornega mesa. Večkrat mu tiči že čisto

zgoraj v grlu, od znotraj mu nepremagljiva sila potiska priznanje na jezik, da ga duši, da je malone že postalo beseda: tedaj pa ga premeta zla sila, tisto nerazumljivo čustvo trme in strahu, in tako priznanje spet pogoltne.

In boj se začne znova. Sodniki pri tem često trpe bolj kakor žrtve. In obtoženeц zmeraj vidi v sodniku svojega sovražnika, v resnici pa je njegov pomočnik. In kot njihov advokat, kot zagovornik, bi pravzaprav moral svoje kliente svariti, naj

krivde nikar ne priznajo, njihove laži bi moral utrjevati in prikrijevati. Toda notranje si tega često ne upam storiti, kajti obtoženci bolj trpe zaradi zanikanja krivde kakor zaradi priznanja in kaznovanja. Se zmeraj pravzaprav ne razumem, da lahko človek nekaj storil in se pri tem zaveda nevarnosti, potem pa ne najde v sebi poguma, da bi krivdo priznal. Ta malenkostni strah pred besedo se mi zdi klavrnejši od slehernega zločina.«

»Kaj misliš... da je zmeraj... strah tisto... kar človeku zapira usta? Mar ne bi utegnili biti... mar ni morda pravi vzrok sram... sram, da bi prišel z besedo na dan... da bi se vpričlo ljudi slekel?«

Začudeno jo je pogledal. Drugače ni bil vajen, da bi mu odgovarjala. Te besede pa so ga osupnile.

»Sram, praviš... saj to je tudi samo strah... toda boljši, strah ne pred kaznijo, marveč... da, razumem...«

Vstal je, nekam čudno razburjen, in jel hoditi po sobi sem ter tja. Kazno je bilo, da je misel zadela v njem na nekaj, kar se je zdaj zganiilo in burno dvignilo. Izenada se je ustavil.

»Priznam... Sram pred ljudmi, pred tujci... pred drhaljo, ki požira iz časnikov tujo usodo ko z maslom namazan kruh... Toda zato se lahko človek izpove vsaj pred tistimi, ki so mu pri srcu...«

»Morda... morala se je obrniti od njega, ker jo je tako gledal in ker je čutila, da se ji glas trese, morda... je sram največji... nasproti tistim, ki so človeku... najbližji.«

Nenadoma je obstal, ko da ga je zgrabila neka notranja sila. »Ti torej misliš... ti misliš... in iznenada se je njegov glas spremenil v mehak in zamolkel, »ti misliš... da bi bila Helena... komu

drugemu laže priznala... morda guvernanti... da je...«

»O tem sem prepričana... prav nasproti tebi je bila tako trmasta... ker... ker ji je tvoja sodba najvažnejša... ker... ker... te najbolj ljubi...«

Spet je obstal. »Morda... morda imaš prav... da, za trdno imaš prav... to je vendar čudno... prav na to nisem nikoli mislil. Toda ti imaš prav, nočem, da bi mislila, da ne znam odpuščati... tega ne želim... prav v tvojih očeh, Irena, ne bi hotel veljati za takšnega...«

Pogledal jo je in čutila je, kako je pod njegovim pogledom zardela. Ali je namenoma govoril tako, ali pa je bilo to zgolj naključje, zahrbtno naključje? Se zmeraj je čutila strašno neodločnost.

»Obsodba je razveljavljena,« je dejal. Videti je bilo, da ga je nenadoma prešinila nekakšna vedrina. »Helena je prosta in sam ji grem to povedat. Si zdaj zadovoljna z menoj? Ali pa morda še kaj želiš?« Zdaj... zdaj vidiš... da sem danes zelo dobre volje... morda zato, ker sem vesel, da sem pravočasno spoznal krivico. To zmeraj prinese olajšanje, Irena, zmeraj...«

Zdelo se ji je, da razume, kaj pomeni ta poudarek. Nehote se mu je približala. Že je čutila, kako ji sili beseda na jezik. Tudi on je stopil naprej, ko da ji hoče naglo vzeti iz rok, kar jo je tako očitno težilo. Tedaj pa je srečala njegov pogled, iz katerega je odsevalo nekaj kakor poželenje po priznanju, po čemerkoli iz njenega bitja, žgoča nestrpnost, in nenadoma se je vse v njej sesulo. Onemoglo ji je roka omahnila in obrnila se je proč. Čutila je, da je bilo vse zaman. Nikoli ne bo mogla spraviti iz sebe priznanja, nikoli ne bo spravila z jezika odredilne besede, ki jo je pekla v srcu in požirala njen mir. Bližnjemu gromu podobno je donelo svarilo, toda vedela je, da ne more zbežati. In v najbolj skriti želji je že hrepnela po nečem, česar se je dotle bala, po odredilnem blisku: po odkritju.

Vse je kazalo, da se ji bo želja izpolnila hitreje kakor je slutila. Štirinajst dni je že trajal boj in Irena je bila na koncu svojih moči. Minili so bili že štirje dnevi, ne da bi se izsiljevalka oglasila. In strah ji je bil prodril že tako globoko v kosti, tako zelo se je bil že strnil s krvjo, da je zmeraj, kadar je kdo pozvonil, prestrašeno skočila, da bi sama pravočasno prestregla novo vest o izsiljevanju. Nestrpnost, malone hrepenenje je bilo v mrzlični negotovosti, kajti z vsakim teh plačil je kupila večer pomiritve, nekaj tihih ur z otrokoma ali izprehod.

Spet je nekdo pozvonil, da je planila iz sobe k vratom. Odprla je vrata in vsa presenečena zagledala na pragu tujo damo. V naslednjem trenutku pa se je zgrozila in naglo odskočila, kajti na pragu je stala v novi obleki in elegantnem klobuku izsiljevalka s svojim osovraženim obrazom.

»Ah, vi ste, gospa Wagnerjeva, zelo me veseli, da vas vidim. O nečem važnem se morave pomeniti.«

In ne da bi čakala na odgovor prestrašene Irene, ki se je z drhtečo roko opirala na kljuko odprtih vrat, je vstopila, odložila senčnik, kriče rdeč senčnik, najbrž že prvo vnovčenje svojih izsiljevalnih roparskih pohodov. Hodila je in se obračala neverjetno samozavestno, ko da je doma. Samozavestno in z nekakšnim občutkom pomirjenja je ogledovala pohištvo in kar nepovabljena stopila skoz na pol prta vrata v sprejemnico.